

MANŽELSTVO

V

ISLAME

*“Najlepší veriaci vierou sú najlepši svojim
správaním a najlepši z vás sú najlepši
ku svojim manželkám.”*

*Z výrokov proroka Muhammada
(Požehnanie a mier s ním)*

Manželstvo v islame

Autor:

Abdulwahab Al-Sbenaty

Recenzent:

Ing. Jamal Derwesh

Jazyková korektúra:

Doc. PhDr. Antónia Minárová, CSc.

© Abdulwahab Al-Sbenaty

Prvé vydanie

Bratislava 1998

Vydal: ALJA s.r.o.

ISBN 80-968048-3-9

OBSAH

1. Manželstvo v islame - všeobecné zásady

- 1.1. Posolstvo rodiny a jej cieľ
- 1.2. Islam a niektoré sociálne problémy dnešnej doby
- 1.3. Na čo je manželstvo dobré ?

2. Vzájomná voľba a požiadavky manželov

- 2.1. Vlastnosti muža a ženy, ktoré by mali budúci partneri jeden v druhom hľadať
- 2.2. O mnohoženstve v islame
- 2.3. Manželstvo muslimov s nemuslimami

3. Zasnúbenie

- 3.1. Pojem zasnub v islame
- 3.2. Niektoré zásady týkajúce sa zasnúbenia
 - 3.2.1 Aké následky má odstúpenie od zasnúbenia ?
- 3.3. Ako by sa mali snúbenci správať počas zasnub ?
- 4. Sobáš a jeho následky

- 4.1. Pojem manželstva v islame
- 4.2. Prekážky manželstva
- 4.3. Sobášny akt
- 4.4. Svadba
- 4.5. Svadobná hostina
- 4.6. Následky sobášnej zmluvy

5. Spolužitie manželov

- 5.1. Manželský vzťah medzi mužom a ženou
- 5.2. Práva a povinnosti manželov
 - 5.2.1. Práva a povinnosti manželov v islame
 - 5.2.2. Ako sa majú obaja manželia zachovať v prípade nedorozumenia ?
 - 5.2.3. Sexuálny život v manželstve
 - 5.2.4. Manželka a jej právo na získanie vedomostí, na učenie a na prácu

6. Manželstvo a rozvod

- 6.1. Pojem a podmienky rozvodu
- 6.2. Druhy a priebeh rozvodu
 - 6.2.1. Rozvod neodvolateľný (Talak báen)
 - 6.2.2. Rozvod odvolateľný (Talak raž'i)

6.3. Kedy môže manželka požiadať o rozvod alebo o vyhlásenie neplatnosti manželstva ?

6.4. Opatera dieťaťa a starostlivosť oň po rozvode rodičov

6.4.1. Poradie určujúce opatrovníka pre dieťa

6.4.2. Podmienky opatrovníctva

6.4.3. Koniec doby opatery

Poznámky

Použitá literatúra

Predslov

Dvadsiate storočie sa zapísalo do dejín ľudstva mnohými objavmi, ale i vojnami a katastrofami. Azda najpozitívnejšie možno hodnotiť skutočnosť, že sa vytvorila možnosť pre väčšie porozumenie medzi jednotlivými národmi a kultúrami.

Mnohí ľudia či už zo západnej alebo východnej časti našej zemegule dokázali pochopiť a akceptovať ostatných, ich zvyky a kultúru. Niektorí sa však ešte stále cítia nadradení ostatným národom a nedokážu pochopiť ani akceptovať existenciu iných kultúr a náboženstiev.

Dobré a mierumilovné vzťahy medzi ľuďmi sa vždy budujú na pochopení toho druhého, na akceptovaní jeho životného štýlu a návykov bez ohľadu na to, či sa nám niektoré z nich zdajú obvyklé, alebo neobvyklé.

Doposiaľ sa ľudstvu nepodarilo dospieť k takému životnému štýlu, o ktorom by sa mohlo povedať, že je to ten správny a dokonalý spôsob života.

Boh najvyšší dal každému z nás rozum i srdce, aby premýšľal a vnímal svoje okolie a potom sa rozhodol, po akej ceste sa v tomto živote vydá.

Predložená publikácia predstavuje snahu o predstavenie dôležitej časti života muslimov, o prezentáciu manželstva, manželského života i jeho prípadného ukončenia.

Práca na tejto publikácii bola dosť náročná. Počas troch rokov bolo potrebné preštudovať do podrobnosti niekoľko hlavných prameňov a desiatok doplňujúcich publikácií v arabskom jazyku, aby sme tak najdôveryhodnejšie prezentovali islamský spôsob života tak, ako ho islam presadzuje a tak, ako ho väčšina dnes dodržiava či už úplne alebo len čiastočne.

Kľúč k pochopeniu islamu spočíva aj v správnom vnímaní životného štýlu, ktorý on presadzuje.

U ľudí, ktorí o islame nevedia takmer nič, môžu fakty obsiahnuté v tejto publikácii vyvolať rôzne pocity a reakcie, či už pozitívne alebo negatívne. Treba však poznamenať, že islamský systém manželstva a jeho zásady sa praktizujú už po dlhé stáročia, niekde s úplnou, inde s menšou úspešnosťou, za čo ľudia môžu len sami, pretože islamské zákony treba dodržiavať ako celok, a nielen ich niektoré časti.

Publikácia je určená predovšetkým slovenským i českým muslimom, aby sa oboznámili podrobnejšie s manželstvom a jeho zásadami, ktoré im ich náboženstvo prikazuje. Je však určená aj širšej slovenskej i českej verejnosti, aby sa i ona oboznámila s touto časťou života muslimov.

Uvedomujeme si, že predkladaná publikácia nezahrňuje všetky informácie a problémy, ktoré čitateľov zaujímajú, preto budeme radi, ak nám pošlete svoje otázky, prípadne návrhy na dokonalejšie spracovanie danej témy v ďalšom vydaní.

1. Manželstvo v islame - všeobecné zásady

1.1. Posolstvo rodiny a jej cieľ

Boh stvoril človeka, aby ho učinil svojím zástupcom na zemi a aby sa na nej usídlil. Takýto cieľ však môže byť splnený len za podmienky, že človek zachová svoj rod a svoju existenciu. Na záchranu ľudskej existencie Boh vložil do človeka pud sebazáchovy, ktorý možno rozčleniť na zachovanie individuálneho jednotlivca, ktorý spočíva vo všetkých činnostiach udržiavajúcich jednotlivca pri živote a na zachovanie druhu. Zachovanie ľudského rodu zabezpečuje vrozený sexuálny inštinkt, ktorý patrí medzi najsilnejšie potreby každého živého tvora.

Človek v štádiu dospievania, keď sa v ňom začína prebúdzat táto túžba, stojí pred tromi možnosťami:

a. Dovolí si všetko bez akýchkoľvek obmedzení či hraníc, či už náboženských alebo morálnych, ktoré by túto túžbu regulovali, čím by človek klesol z úrovne mysliacej bytosti na úroveň ostatných živočíchov menej rozvinutých. Bola by to skaza pre jednotlivca, rodinu, ako i pre celú ľudskú spoločnosť vybudovanú skúsenosťami dlhých tisícročí.

b. Túto túžbu odráža a tlmí, ako to vyžadujú niektoré filozofické či náboženské smery a prúdy za určitých okolností, čo by však mohlo viesť ľudstvo do záhuby. Znamenalo by to neuznanie Božej múdrosti a stávanie sa proti zákonom prírody a života, ktoré nám On sám stanovil.

V tomto zmysle možno povedať, že islam kategoricky nikdy nezakázal muslimom - či už obyčajným ľuďom alebo popredným náboženským predstaviteľom (Uľama) - styk so ženami a zásada celibátu bola vylúčenou záležitosťou. Aj prorok Muhammad (P.) i napriek tomu, že bol prvý spomedzi veriacich a častokrát sa vzdialil od ľudí, aby sa mohol venovať uctievaniu Boha, nikdy neostal slobodný, bez manželky.

c. Treťou možnosťou ostáva, že človek podobné city limituje určitými hranicami, v rámci ktorých sa bude pohybovať a uspokojovať bez akéhokoľvek potlačania či prejavu nekontrolovateľnosti.

Islam existenciu sexuálneho inštinktu plne rešpektuje, ale zároveň sa ho snaží vsunúť do podoby, ktorá by vyhovovala ľudským požiadavkám na zodpovedný a šťastný život. Stelesnením tejto podoby sa stala rodina.

Islam sa usiluje vytvoriť rodinu, kde medzi jej členmi vládnu ušľachtilé spoločenské vzťahy od náklonnosti k milosti, láskavosti, láske, až po uprednostňovanie jedného pred druhým.

Existuje mnoho definícií charakterizujúcich rodinný život v islame. Jedna z nich hovorí: "Rodina je ľudská spoločenská skupina alebo jednotka, ktorej členovia sú viazaní pokrvnými alebo príbuzenskými putami. Tieto putá obsahujú tak práva, ako aj povinnosti predpísané náboženstvom, presadzované právom a sledované členmi tejto skupiny. Chránené práva a povinnosti sa týkajú celej oblasti spoločenského života. Základom islamskej rodiny sú pokrvné putá alebo manželské vzťahy."

K tomuto poňatiu rodiny sa do veľkej miery približuje súčasná veda o spoločnosti - sociológia. Napr. E. Durkheim (jeden z najvýznamnejších francúzskych sociológov) chápal rodinu predovšetkým ako spoločenskú inštitúciu, ktorá má svoje zákony a je viazaná platnými zákonmi

spoločnosti. Rodina ako inštitúcia má z hľadiska sociológie viacero spoločenských funkcií. Je to napr.:

- Funkcia emocionálna, ktorá uspokojuje základné emocionálne potreby, ako je potreba lásky, istoty, bezpečnosti, ochrany atď.
- Funkcie ekonomické, ktoré spočívajú v materiálnom zabezpečení rodiny.
- Výchovné funkcie (socializačné) spočívajú vo vytváraní charakterových a emocionálnych vlastností detí, v ich vzdelávaní a sprostredkovaní životných hodnôt, noriem a cieľov.
- Sociálnoreprodukčná funkcia zabezpečuje reprodukciu spoločnosti.

Sociológia charakterizuje rodinu ako primárnu sociálnu skupinu, ktorú tvoria obvykle ľudia spojení manželským zväzkom a ich deti a ktorá slúži na uspokojovanie potrieb, záujmov, hodnôt a cieľov týchto členov a taktiež na uspokojovanie potrieb spoločnosti (výchovnej a reprodukčnej).

Islam buduje rodinu na pevných základoch, ktoré dokážu zabezpečiť jej rozumné trvanie, skutočné bezpečie a zrelé manželské, intímne i rodičovské vzťahy. Uznáva, že neexistuje prirodzenejší vzťah než ten, v ktorom sa spája mravnosť s duševným i fyzickým uspokojením a šťastím.

Uznáva náboženské cnosti, spoločenskú nevyhnutnosť a morálne výhody manželstva.

V Koráne je mnoho pasáží a prorok Muhammad predniesol mnoho výrokov, v ktorých okrem iného uvádza, že keď sa muslim ožení, zvládne polovicu svojho náboženstva, a to z dôvodu, že berie na seba zodpovednosť za členov svojej rodiny, za ich zaopatrenie, výchovu a v neposlednom rade za kontinuitu ľudského rodu.

Sociologické výskumy, ktoré sa zaoberajú vznikom človeka a jeho vývojom, dokazujú, že ľudská spoločnosť sa začala skutočne vyvíjať v momente, keď sa vzťahy jej členov dostali na úroveň rodinného života. Vypelost' rodiny sa hodnotí vypelost'ou vzájomných vzťahov medzi jej členmi.

V rámci ľudského vývoja sa aj islamská rodina vyvíja a v určitých smeroch sa mení aj jej skladba. Čo však ostáva nezmenené, je chápanie pozície rodiny v spoločnosti a jej celkové poslanstvo, ako aj základné vzťahy medzi jej členmi, ktoré sú obsiahnuté v prameňoch islamského náboženstva. Základným kameňom rodiny v islame sa stalo manželstvo ako jeden z najvzácnejších a najvýznamnejších Božích darov ľudstvu po obdarení vierou.

Boh najvyšší spojil manželstvo putom, ktoré zjednotí srdce muža a ženy a spojí ich väzbou lásky a náklonnosti, ich duše splynú vo faktickej harmónii.

Muž a žena sú v Koráne chápaní ako Božie tvory predurčené k životu vo dvojici. Dvojica a z nej pochádzajúca rodina sú základnými jednotkami muslimskej komunity.

Islam zrovnoprávnil muža so ženou v náboženských povinnostiach a v zodpovednosti za vykonané skutky. Muž a žena sú si súdení odo dňa, keď Boh stvoril Adama a Evu. To, že sa im v Koráne Boh najvyšší obom prihovára, je dôkazom toho, že sa nerobí žiaden rozdiel medzi nimi:

„Ó, ľudia! Bojte sa Pána svojho, ktorý vás stvoril z bytosti jednej a z nej stvoril (1) jej družku a rozmnožil z nich veľa mužov i žien ..“

Korán (4:1)

(1): Z tejto bytosti

Keď islam uzákonil manželstvo a manželské zásady a normy, vyhradil manželke práva, ktoré predtým nemala a obdaril ju dôstojnosťou, ktorá jej bola predtým odoprená. Napr. v dobe pred zoslaním islamu, ak manžel zomrel, jeho dedičia dedili po ňom aj jeho manželky ako súčasť pozostalosti (v tom čase muž mohol mať koľko len chcel manželiek). Pokiaľ niekto z nich chcel, oženil sa s niektorou z nich znova, alebo takúto zdedenú ženu vydal za niekoho cudzieho za odplatu, alebo jej odoprel vydať sa až do konca jej života. Príchodom islamu sa podobné javy definitívne zakázali a žene sa dostalo miesto, ktoré jej v spoločnosti prináleží predovšetkým ako manželke a matke. Islam vo vtedajšej dobe pozdvihol ženu na úroveň, ktorá sa jej dostala až po mnoho storočí v ostatných častiach sveta či v rozličných spoločnostiach.

V Koráne bolo zoslané:

”Vy, ktorí veríte, nie je vám dovolené, aby ste dedili ženy proti ich vôli.” (1)

Korán (4:19)

(1): Výraz „... proti ich vôli“ znamená, že existuje možnosť, aby sa vdova po zomrelom vydala za jeho dediča (pokiaľ medzi nimi neexistujú dočasné či trvalé prekážky manželstva), avšak to sa môže stať len s jej súhlasom a podľa pravidiel, ktoré islam pre sobáš ustanovil.

Islam zakázal použiť proti manželke kedykoľvek a akýkoľvek druh násillia a hrubosti. Ďalej nepovolil žiadnu formu sobáša či manželstva, ktoré by znižovali jej dôstojnosť a ľudskú hodnotu.

Islam položil tiež dôraz na dobré spolunažívanie medzi manželmi a dobré správanie sa k manželke.

V Koráne bolo zoslané:

“A spolunažívajte (s manželkami) v dobrom”.

Korán (4:19)

Takmer vždy, keď sa spomenie postavenie ženy v islame, diskusia sa točí okolo jednej osi - postavenie ženy v islamskom náboženstve. V ňom sa tiež hľadá jediná príčina nedôstojného postavenia žien. Klaus Timm hovorí, že “islam treba chápať nielen ako systém náboženských dogiem, ale aj ako súbor právnych, morálnych a čiastočne i ekonomických predstáv o živote”. Žena v žiadnom prípade nie je hodnotená ako menejcenná a nespôsobilá na plnoprávnu spoločenskú interakciu.

Na tomto mieste je nutné objasniť, že islam ako náboženstvo je ucelený systém. To znamená, že ho nemožno hodnotiť či už vcelku alebo len jeho jednotlivé časti bez nahliadnutia do celého systému a bez zistenia, prečo to ktoré ustanovenie bolo uložené. V právnom, morálnom či spoločenskom systéme ľudstvo ešte nedospelo k jednému dokonalému tvaru, ktorý by bol vzorom pre všetkých ľudí. Práve tu treba povedať, že svet a rôzne spoločnosti v ňom sa nikdy neriadili vo svojom správaní napr. západným vzorom spoločnosti. To, že európska filozofia života nedokázala akceptovať spoločenské a morálne normy iných spoločností, ešte neznamená, že sú tieto normy zlé.

Islam nikdy nemožno hodnotiť, že je zlý, že krivdí alebo že je nevyhovujúci len preto, že to niekto tvrdí, alebo preto, že ho niekto zle praktizoval alebo dokonca zneužil.

1.2. Islam a niektoré sociálne problémy dnešnej doby

Islam od samého začiatku riešil i sociálne problémy, s ktorými zápasí aj dnešná ľudská civilizácia.

Takýchto problémov je mnoho. Z nich si premietneme najmä tri základné sociálne problémy, ktoré priamo zasahujú do postavenia rodiny a jej stability už od základov.

V sociológii sa v súčasnej dobe často vynára otázka tzv. krízy modernej rodiny. Táto kríza sa začína objavovať paralelne s uvoľňovaním tradičných príbuzenských a susedských vzťahov. Dnešná moderná rodina uvoľnila stále a pevné putá vzťahov svojich členov v porovnaní s rodinnými sústavami minulosti. Príznaky "krízy" sa prejavujú napr. vo vysokej rozvodovosti, zmätenosťou manželských vzťahov zapríčinenou manželskou neverou, absenciou morálnych zábran v správaní jednotlivcov, v alkoholizme a pod.

Islam sa postavil proti ľubovoľnému uvoľňovaniu sexuálnych pudov a túžob a určil hranice, v rámci ktorých by sa mali tieto túžby uspokojovať. Zároveň však určil aj hranice, za ktoré by sa nemalo zachádzať. Za týmto účelom zakázal akékoľvek zvrátené spôsoby intímneho styku medzi mužom a ženou, cudzoložstvo, smilstvo alebo akúkoľvek formu fyzického styku mimo manželstva.

Tieto hranice boli dané na jednej strane pre dobro jednotlivca, aby ho chránili pred rozličnými nákazlivými chorobami a na strane druhej pre dobro spoločnosti, ktorú tak chránia pred záhubou. Čím viac sa ľudstvo vyvíja, tým viac sa prehlbujú naše poznatky z oblasti rôznych vedných disciplín. V ranej dobe islamu bolo pre veriacich podstatné, že zákaz mimomanželského styku pochádza od Boha a bol to pre nich postačujúci dôkaz toho, že je to pre ich dobro. Dnešná moderná veda - zvlášť medicína - popri viere už prakticky tiež dokazuje opodstatnenosť takejto regulácie. Čím ďalej, tým viac sa upozorňuje na rozličné nákazy, ktoré sa šíria najmä pohlavným stykom, ako je napr. AIDS, syfilis a iné. Súčasny obrovský pokrok v medicíne už dokáže niektoré z nich vyliečiť, iné ešte nie a nevedno dokedy. Ako protiargument by niekto mohol namietat', že sa dajú používať rôzne druhy ochrany proti možným nákazám. Avšak skutočnosťou ostáva, že doposiaľ nejestvujú ochranné prostriedky, ktoré by dokázali vylúčiť možnosť nákazy na sto percent, aj keď existuje hoci len 0.000001% možnosti nákazy. Sú to živé a aktuálne problémy, s ktorými sa ľudstvo stretáva. Takýchto problémov je omnoho viac a neustále k nim pribúdajú nové.

Čo sa týka problému alkoholu, islam od počiatkov svojho zoslania poukazoval na jeho ničivé dôsledky pre jednotlivca, rodinu, spoločnosť, ako aj pre ľudské vzťahy všeobecne. Z tohto dôvodu bolo pitie alkoholu zakázané.

V Koráne je zoslané:

"Vy, ktorí ste uverili, alkohol, hazardné hry, modly a losove šipy (1) sú nečistotou z činov satana. Vyhýbajte sa im, azda zvíťazíte."

Korán (5:90)

(1): Boli to šipy, ktoré ľudia v dobe pred islamom, ak sa na niečom nezhodli, strelili, aby ony určili, kto je víťazom alebo je v práve atď.

Ako dôkaz zhubného vplyvu alkoholu postačuje príklad jednej z najvyspelejších krajín sveta. V januárovom čísle časopisu News Week z r.1988 sa uvádza, že počet zruinovaných, rozpadnutých a trpiacich rodín v USA od r. 1978 (v rozpätí desiatich rokov do r. 1988) pod vplyvom alkoholu a jeho neblahých účinkov dosiahol neskutočné číslo 28 miliónov. Toto číslo sa každoročne percentuálne zvyšuje. Z výskumov vyplynulo, že alkoholik a jeho rodina sú vystavení rôznym psychickým chorobám či záťažiam v citovom i spoločenskom živote.

Jeden z najnovších výskumov v USA dokazuje, že deti alkoholikov majú väčší predpoklad stať sa závislými na alkohole ako ostatní ľudia. Vo väčšine prípadov výskumy poukázali na to, že takíto ľudia majú spôsobilosť návyku na alkohol štyrikrát vyššiu ako iní ľudia, aj keby boli vychovaní ďaleko od prostredia, v ktorom sa alkohol nachádza. Tiež percento psychických porúch u detí alkoholikov je trikrát vyššie ako u ostatných detí.

1.3. Na čo je manželstvo dobré ?

Manželstvo je významná inštitúcia tak z hľadiska jednotlivca, ako aj zo spoločenského hľadiska.

Pre jednotlivca predstavuje manželstvo stabilitu duševného, ako aj fyzického stavu. Je pôdou na zachovanie viery a rozvíjania náboženského myslenia i úkonov s ním spojených, pretože človek v manželstve môže nájsť útechu, ktorú každý z nás potrebuje, či je to už muž, alebo žena. Manželstvo sa v islame považuje za bohumilý stav a vedenie správneho a usporiadaného rodinného života je cestou k Božej spokojnosti a k dosiahnutiu vytúženého raja.

Podľa islamu si každý z budúcich manželov musí ešte pred vstupom do manželstva uvedomiť, do čoho vlastne vstupuje a aké zodpovednosti na seba preberá. K manželstvu patrí napr. starostlivosť o rodinu, vzájomná trpezlivosť, schopnosť znášať zlo spôsobené tým druhým, zodpovednosť pri výchove detí a ich usmerňovaní k viere. Rodinný život znamená aj zabezpečenie rodiny, jej vyživovanie, ale aj povinnosť poctivého zárobku na užitvenie tejto rodiny. Starostlivosť o rodinu sa považuje za jednu z foriem žihadu v islame.

Čo sa týka spoločnosti, manželstvo je dôležitým prvkom na zachovanie jej existencie a rozvoja. Predstavme si situáciu, že by spoločnosť prestala rešpektovať manželstvo a vzťahy medzi oboma pohlaviami by sa stali voľné a nezáväzné !

V takejto spoločnosti by sa zmiešal pôvod ľudí, rodín a jednotlivcov do nerozpoznaiteľnej masy ľudí, prestala by existovať povinnosť vyživovania detí, deti by sa prestali starať o rodičov, jednoducho, zanikla by akákoľvek zodpovednosť a nastal by zmätok v celej spoločnosti.

Islam neodporúča ani mužom, ani ženám zriecť sa manželstva, pretože aj v dobre usporiadanom manželstve tkvie sila viery i spoločnosti.

Zodpovednosť však vždy ostáva na oboch budúcich manželoch, aby dobre posúdili, či sú schopní takéto dobre usporiadané manželstvo naplniť.

Kedy by mal muslim (muslimka) uzavrieť manželstvo ?

Muslim -muslimka- by mali uzavrieť manželstvo vtedy, keď nájdu partnera, ktorí by spĺňali ich predpoklady a očakávania a ktorí by súhlasil stráviť s nimi zvyšok svojho života (za predpokladu, že by takéto manželstvo až do konca života vydržalo).

Islam pritom veriacich povzbudzuje, aby sa nebáli rodinného života a jeho záväzkov a aby sa vo všetkom spoliehali na Boha všemohúceho, ktorý dobrej a skutočnej vôle vždy napomôže.

“ ... a pokiaľ budú chudobnými, Allah im uštedrí zo svojej láskavosti ...”

Korán (24:32)

Prorok Muhammad (P.) zreteľne povedal, že manželstvo patrí k viere a že niet celibátu v islame.

Odporúčanie manželstva smeruje tak k mužovi, ako aj k žene, avšak povinnosť súhlasiť s manželstvom je uložená aj walimu, ktorým môže byť otec nevesty alebo jej najbližší mužský príbuzný (úlohu waliho v manželstve objasníme v kapitole o svadobnom akte a jeho podmienkach).

2. Vzájomná voľba a požiadavky manželov

2.1. Vlastnosti muža a ženy, ktoré by mali budúci partneri jeden v druhom hľadať

Prorok Muhammad (Požehnanie a mier s ním) povedal:

”O ruku ženy sa žiada v štyroch prípadoch: pre jej bohatstvo, pre jej vznešený pôvod, pre jej krásu a pre jej vieru. Vyber si (a získaj) tú s tou dobrou vierou”.

Ako vyplýva z výroku, dôraz sa kladie v konečnom dôsledku na štvrtú vlastnosť, t.j. na vieru. Všetky ostatné tri vlastnosti môžu pominúť, sú časovo obmedzené a nevedno, kedy zaniknú, a teda nezaručujú trvalý a šťastný manželský život. Ak by však existovala dobrá a oddaná manželka, bol by to vlastne ten skutočný poklad, ktorý sa nikdy nestratí, krása, ktorá nikdy nezostarne a vznešenosť, ktorá zotrvá navždy.

Samozrejmosťou je, že treba dbať aj na tie ostatné tri vlastnosti, ale až v druhom rade. Vnútoraná krása duše je veľmi dôležitá, avšak nie menej dôležitá je aj vonkajšia krása.

Fyzická krása totiž patrí k vlastnostiam, ktoré dokážu vzbudiť pozornosť a obdiv ostatných ľudí a patrí k podporným faktorom pri vzniku a kontinuite stabilného a silného manželstva.

Duševná krása zasa predstavuje pravdivosť viery, bohabojnosť a morálne správanie.

Uvedené výroky, resp. ustanovenia, aj keď sa v nich stále uvádza slovo muž, a to preto, lebo vo väčšine prípadov ich prorok Muhammad (P.) povedal nejakému mužovi, ktorý sa ho na to spýtal, sú adresované oboom pohlaviám, aby sa nimi riadili pri výbere svojich životných partnerov.

O viere manželky sa v Koráne hovorí:

“A otrokyňa veriaci je lepšia než (slobodná) neveriaca, aj keby sa vám (tá slobodná) páčila”.

Korán (2:221)

Aj tu Korán potvrdzuje to, o čom sme vyššie hovorili. Podľa odporúčania Koránu, ak sa veriaci odhodlá k manželstvu, je lepšie vybrať si veriacu otrokyňu ako slobodnú neveriacu ženu, aj keby táto spĺňala všetky ostatné podmienky.

Vynára sa tu otázka, prečo sa islam až do takej miery sústredil na podmienku viery oboch manželov.

K odpovedi na túto otázku môžeme uviesť fakt, ktorý sa po určitom čase objavuje vo väčšine uzavretých manželstiev. Ak by sme zanedbali podmienku viery, stáli by sme pred dvoma odlišnými osobnosťami, ktoré žijú pod jednou strechou: jedna zásady viery dodržiava, druhá nie. Vrelý manželský vzťah po určitom čase začne strácať na svojej sile a obaja manželia začnú pozorovať jeden u druhého veci, povahové črty a zvyklosti, ktorým predtým nevenovali veľkú pozornosť.

Vlastnosti, ktoré by sa mali nachádzať u muža a ženy, možno teda zhrnúť do nasledujúcich bodov:

1. Viera, t.j. aby muž i žena boli veriacimi. Tu treba upozorniť, že veriacim sa myslí človek (či je to už muž alebo žena), ktorý dodržiava zásady svojho náboženstva a usiluje sa ním riadiť podľa možnosti čo najviac. Tu je na mieste uviesť aj prorokov výrok, ktorý hovorí:

“Kto sa oženil so ženou pre jej peniaze a krásu, neužije si ani krásu, ani peniaze. A kto sa s ňou oženil pre jej vieru, Boh mu dožičí jej peniaze aj krásu”.

Je to potvrdením toho, čo sme povedali, že človek by si mal brať partnera v prvom rade pre jeho vieru a až potom pre ostatné vlastnosti.

2. Dobré správanie je dôležitým faktorom dobrého spolužitia, ktoré je okrem iného aj napomáhajúcim faktorom upevnenia viery človeka, pretože je s ňou úzko späté.

3. Fyzická krása, ktorá predstavuje nezanedbateľný faktor po požiadavke viery. Ako sme už spomenuli, islam nepodceňuje silu tohto faktora, ale skôr odrádza od toho, aby bola krása jediným meradlom pri rozhodovaní sa o uzavretí manželstva zo strany muža či ženy.

4. Pokiaľ si budúci manželia dohodnú výšku MAHRU, t.j. veno nevesty, treba dbať na to, aby toto veno nezaťažilo priveľmi ženicha, čo by znamenalo zlý začiatok manželstva spojeného s možnými dlhmi.

5. Poručník nevesty (wali) by tiež mal dbať na to, za koho sa jeho dcéra alebo poručenka vydáva. Islam walimu uložil povinnosť starať sa o výber toho najvhodnejšieho ženicha, v ktorom by našla manželka oporu v núdzi a u koho nájde dosť bohabojnosti, dobrého správania a všetko, čo jej spríjemní život. V tomto zmysle je najvýstižnejší výrok proroka Muhammada (P.), ktorý hovorí:

“Manželstvo je ako otroctvo, nech sa každý pozrie, kam dáva (komu zveruje) svoju dcéru”.

To znamená, že ak nastanú pochybnosti o bohabojnosti či dôveryhodnosti snúbenca, vtedy islam prikazuje zamietnuť ho, aj keby snúbenici ponúkol hory zlata či striebra.

Na záver tejto časti ešte dva výroky o výbere správneho manžela:

Prvý patrí prorokovi Muhammadovi (P.), v ktorom odkazuje rodičom, resp. walimu nevesty:

“Ak by k vám prišiel niekto (a žiadal o ruku vašej dcéry), s vierou ktorého by ste súhlasili, tak mu dajte vašu dcéru (za manželku). Ak by ste tak neučinili, nastane zlo na zemi a skaza veľká”.

Druhý patrí Hasanovi (synovi prorokovho bratranca Aliho), keď k nemu jedného dňa prišiel jeden muž a spýtal sa ho:

“Viacerí muži ma požiadali o ruku mojej dcéry, za koho ju mám vydať?”
Hasan mu nato odpovedal: “Za toho, kto sa bojí Boha. Ten, keď si ju obľúbi, bude k nej štedrý (a dobrý) a ak ju bude nenávidieť, neukriví jej”.

2.2. O mnohoženstve v islame

O otázke mnohoženstva v islame sa v minulosti neustále diskutovalo a neprestajne sa hovorí o nej aj v súčasnosti. Dokonca mnohí ľudia odsudzujú islam bez toho, aby vôbec o ňom niečo vedeli.

V knihe Islam ideál a skutočnosť autori píšu:

“Rozsah polygamie v islamských spoločnostiach nie je ani taký významný ako skutočnosť, že je to vôbec možné. Snahou západných publicistov je väčšinou vyvolávať pokrytecké rozčarovanie nad islamským “primitivizmom”, lebo sa na tento svet dívajú schválne z pozície nevyliciteľného eurocentrizmu. Úprimne povedané - aký je rozdiel medzi muslimom, ktorý si chce legálne vyriešiť svoje citové alebo rodinné problémy a privedie si druhú ženu a medzi Európanom, ktorý sa dopustí sexuálnej promiskuity často s vedomím svojej zákonnej manželky ? Aký je rozdiel medzi citovým utrpením muslimskej a “kresťanskej” ženy ?”

Je v mnohých smeroch nezanedbateľná skutočnosť, že utrpenie manželky v dôsledku druhého sobáša manžela je v každom smere menší než jej utrpenie v prípade nezákonného a z morálnej stránky odsúdenia hodného styku. K tomu ešte aj pribúda ďalšia nesmierne dôležitá skutočnosť, že pri legálnom manželstve sa zachováva zo zákona pre obe manželky rovnocenné práva, ako je napr. povinný, zákonom stanovený dedičský podiel z manželovho majetku, zákonné právo na starostlivosť o manželku a zaopatrenie detí a iné.

Keď hovoríme o mnohoženstve v islame, nejde o nejakú formu diskriminácie žien. Tento inštitút tvorí v mnohých smeroch určitú sociálnu poistku, ktorou sa riešia niektoré spoločenské i manželské problémy.

V neposlednom rade treba brať do úvahy historický fakt, že Arabi v predislamskej spoločnosti uznávali mnohoženstvo s neobmedzeným počtom žien. Muž mohol mať desať, päťdesiat, ale aj sto manželiek. Keď nastúpil islam, postupne eliminoval tento jav a pripustil, že muslim môže mať v tom istom čase len štyri manželky. Druhým faktom je skutočnosť, že mnohoženstvo je pre akúkoľvek spoločnosť nevyhnutnou potrebou sprevádzajúcou určité udalosti. Spomeňme si napr. na nedávnu najväčšiu vojnu v tomto storočí, druhú svetovú vojnu. Následkom tejto vojny sa rapídne znížil počet mužov v porovnaní s počtom žien. V samotnom Taliansku sa napríklad po vojne rozšírila prostitúcia do takej miery, že ženy svoju česť predávali niekedy za škatuľku cigariet. Sú to zarážajúce fakty, ale skutočné, pretože tu išlo na vtedajšie pomery o núdzovú a naliehavú sociálnu situáciu, riešenie ktorej nebolo zakotvené v žiadnej ústave, zákone či právnych dokumentoch vtedajšej doby.

V podobných situáciách byť druhou manželkou je pre ženu z každého hľadiska skôr záchranou než utrpením, ak vezmeme do úvahy, že po vojnách nastáva veľký morálny i hospodársky úpadok a vo väčšine prípadov to najviac postihuje detskú i ženskú časť populácie.

Keď odhliadneme od skutočnosti, že mnohoženstvo bolo muslimom od Boha najvyššieho v Koráne povolené (čiže nemožno ho zrušiť či obmedziť), zistíme, že povolenie mnohoženstva rieši aj niektoré nesmierne dôležité a citlivé problémy manželského života. Ako príklad možno spomenúť:

a. Situácie, kedy manželka po dosiahnutí určitej vekovej hranice už nedokáže manžela z intímnej stránky uspokojiť.

b. Taktiež sa stretávame s prípadmi, že manželka je neplodná a v dôsledku toho nemôže mať deti. Manžel považuje deti za neoddeliteľnú súčasť manželstva, ale pritom sa obaja manželia nechcú rozísť.

c. Môžu sa vyskytnúť situácie, že manželka trpí ťažkou a dlhodobou chorobou, invaliditou, nespôsobilosťou vykonávania manželských povinností atď.

d. Stretávame sa s prípadmi, a to najmä v dnešnej dobe, kedy sa ženy sústreďujú na štúdium, prácu, cestovanie atď. Na manželstvo a na potrebu založiť si rodinu však pomyslia príliš neskoro. Vydať by sa chceli, ale nemajú za koho. Štáty, ktoré neuznávajú islamský sobáš, pre takéto prípady ponúkajú dve riešenia. Prvé spočíva v tom, že sa takáto žena nikdy nevydá a strávi zostatok svojho života sama, alebo že na základe vlastnej a slobodnej voľby nadviaže mimomanželský vzťah s nejakým mužom bez toho, aby mala zaručené akékoľvek práva, ktoré manželstvo manželke zabezpečuje.

Riešenie islamu by sa mohlo niekomu zdať nespravodlivé voči prvej manželke, avšak ak by s tým prvá manželka súhlasila, prečo namietat voči tomu ?

Aké riešenie uvedených rodinných i sociálnych problémov nachádzame v moderných právnych systémoch ?

Riešenie sa ponúka v podobe rozvodu, ktorý v takýchto prípadoch môže viesť až k neúmernému psychickému zaťaženiu častokrát s osudnými následkami. Ďalšou možnosťou je, že manžel nadviaže mimomanželský vzťah s inou ženou, ktorý by existoval súčasne popri manželskom oficiálnom zväzku.

Takéto riešenie by ťažko prispelo k stabilite zákonného manželstva, k vyriešeniu naliehavej sociálnej situácie alebo k morálnemu životu manžela či dobrej povesti všetkých strán.

Na vyriešenie spomenutých, ako i ďalších rodinných i sociálnych problémov islam manželom ponúkol riešenie v dvoch podobách:

1. Priznal možnosť, resp. právo na rozvod, obom manželom v plnej miere.

2. Pre prípad, ak by manželia chceli zotrvať v manželstve, dal manželovi za určitých podmienok právo na uzavretie ďalšieho sobáša. Islam v tomto smere rozšíril okruh základných i rodinných práv muslimov, pretože dal právo obom manželom zotrvať v plnoprávnom manželskom zväzku a popritom poskytol manželovi právo (so súhlasom manželky, ak je potreba takéhoto súhlasu zakotvená v sobášnej zmluve) za daných podmienok uzavrieť ďalší plnoprávny manželský zväzok. Prvej i druhej manželke sa zabezpečujú rovnaké manželské práva i povinnosti, ktoré musí manžel v plnej miere rešpektovať.

Z morálneho i zdravotného hľadiska jednotlivca i spoločnosti islam skôr pristupuje k riešeniu uvedených problémov, než aby sa im vyhýbal a riešenie prichádza práve v podobe uzákonenia možnosti uzavretia a legitimizácie viac než jedného manželstva. Znamená to, že islam a v jeho rámci islamský právny systém poskytuje ľuďom z tohto pohľadu širší okruh práv, než ktoré sú im priznané vo väčšine právnych systémov dnešného sveta.

Pokiaľ by sme chceli polemizovať o výhodách či nevýhodách existencie mnohoženstva, treba predovšetkým brať na zreteľ veľmi dôležitú skutočnosť, že islam je náboženstvo s univerzálnym poslanstvom pre všetkých ľudí a že nie v každej časti Zeme majú ľudia ten istý spôsob myslenia. Napr. žena v Európe má iné predstavy o manželstve a rodinnom živote než žena v Číne, Afrike, Južnej Amerike, či v arabskom svete. Národy sú rôzne, povahy taktiež. Preto sa všetko nedá

posudzovať meradlom európskeho myslenia. Keby sa islam posudzoval len podľa jedného vzoru kultúry, stal by sa náboženstvom jedného národa či rasy, a nie univerzálnym, akým on je.

Medzi nevyhnutné podmienky, ktoré islam uložil manželovi, ak sa rozhodne uzavrieť ďalší manželský zväzok popri existujúcom manželstve, zaraďujeme požiadavku spravodlivosti. Požiadavka spravodlivosti znamená, že manžel má byť ku svojim manželkám spravodlivý. Neuprednostňovať jednu pred druhou z finančnej stránky alebo citového hľadiska. Nezanedbávať jednu na úkor druhej, čo sa týka vyživovania, ošatenia, bývania a samozrejme, aj čo sa týka intímneho a citového vzťahu. Ak by si muž nebol istý, že dokáže podmienku spravodlivosti splniť, niektoré islamské školy hovoria, že by bolo lepšie sa po druhý raz neženiť, iné zasa možnosť uzavretia takéhoto manželstva vylučujú. Ak manžel zanedbá jednu manželku na úkor druhej, dopustí sa nespravodlivosti a pokiaľ by v tom vedome pokračoval, zhreší veľkým hriechom. Prorok Muhammad (P.) povedal:

“Kto mal dve manželky a uprednostňoval jednu pred druhou, príde v súdny deň so zohnutou (spadnutou) polovicou svojho tela”.

V Koráne je zoslané:

“A ak sa bojíte, že nebudete spravodliví (v zaobchádzaní) so sirotami, tak sa ožeňte, s koľkými sa vám zaľúbi, s (inými) ženami, s dvoma, tromi a štyrmi; a ak by ste sa báli, že nebudete spravodlivými, tak len s jednou, alebo s tými, ktoré vlastní vaša pravica (1). To je lepšie, než byť nespravodlivými.“ (2)

Korán (4:3)

(1): Čiže ženy, ktoré vlastníte ako otrokyne. V predislamskom období, ako aj určitú dobu islamských dejín existovali otroci aj napriek tomu, že islam zakázal akékoľvek formy otroctva. Islamská spoločnosť sa zbavovala otroctva postupne, pretože počet otrokov bol veľký a ich okamžité prepustenie by mohlo spôsobiť obrovský spoločenský i hospodársky kolaps v dôsledku toho, že by nemali kde bývať a nemali by si ani ako obstaráť obživu.

(2): Verš sa začína upozornením muslimov, aby boli spravodliví k sirotám, pretože iné ženy majú svoje rodiny, príbuzných, a najmä rodičov, ktorí by hájili ich záujmy pred sobášom i po ňom. Sirotky však nemajú nikoho, kto by sa staral o ich záujmy, a preto z tohto dôvodu, ak by sa niekto obával, že sirote neposkytne toľko práv, koľko dáva iným a nebude s ňou zaobchádzať s takou starostlivosťou ako s ostatnými ženami, nech sa s nimi nežení, pokiaľ si nebude skutočne istý, že im neukrídli len preto, že sú sirotky. Ďalej sa povoľuje muslimom ženiť sa s dvoma, tromi, ale maximálne so štyrmi manželkami s podmienkou, že budú k nim spravodliví, inak by si mali postačiť len s jednou alebo so ženami, ktoré sú ich vlastníctvom ako otrokyne (aj keď posledná veta je naďalej platná, v dnešnej dobe sa na ňu nemôže nik odvolať, pretože otrokyne už neexistujú a zavedenie otroctva islam nepripúšťa). Boh najvyšší na konci každej vety pripomína muslimom, že sa všetko pripúšťa len za podmienky, že muž dokáže byť spravodlivým a túto spravodlivosť uplatní.

Sociologické výskumy ukazujú, že časť ženskej populácie ostáva až do smrti bez manželstva a mnohé z týchto žien by súhlasili byť nie druhou či štvrtou, ale dokonca aj päťdesiatou manželkou, len aby neostali bez manželstva a bez hodnôt, ktoré manželský života so sebou prináša.

To, že sa podobné prípady nedostávajú na verejnosť a mnohé ženy s nimi zápasia osamelé, neznamená, že takéto prípady neexistujú.

O prorokovi Muhammadovi (P.) je známe, že sa ku svojim manželkám správal rovnako a neuprednostňoval jednu z nich pred druhou v jedle, šatení či bývaní, a tým bol aj vzorom pre ostatných muslimov. Jediné, čo človek nemôže do určitej miery regulovať či riadiť, sú vnútorné city a prejavy lásky, preto aj prorok Muhammad (P.) vždy hovoril:

“Bože, to je moja spravodlivosť v tom, čo mám. A preto mi nevyčítaj to, čo máš Ty, a ja nemám”.

Prorok tým myslel náklonnosť srdca, pretože nie je možné, aby pocítil úplne to isté ku všetkým svojim manželkám pre ich rôzne povahy (aj napriek tomu, že si ich všetky vážil a správal sa k nim čo najlepšie).

Samotný výraz mnohoženstvo sa dostáva do povedomia ľudí ako niečo zlé, odpudivé. Veda a vedecké výskumy v islamskom, ako i v západnom svete však čoraz viac poukazujú na priaznivé a účelné účinky mnohoženstva a celého mechanizmu spojeného s týmto inštitútom v islame.

Je potrebné si uvedomiť veľký dosah takého práva na jednotlivca i spoločnosť, ale aj naučiť sa správne pochopiť a používať toto právo.

2.3. Manželstvo muslimov s nemuslimami

Z hľadiska uzavretia manželstva sa rozlišujú dve skupiny nemuslimov:

1. Skupina neveriacich, ktorá sa delí na dve podskupiny:

- Mušrikov, t.j. ľudí, ktorí síce uznávajú existenciu Boha, ale pridružujú k nemu iné božstvá alebo prostredníkov, ktorí ich majú k Nemu priblížiť;

- Káfirov, t.j. ľudí, ktorí vôbec neuznávajú existenciu Boha najvyššieho.

S touto kategóriou ľudí sa uzatváranie manželstva muslimom nepovoľuje.

2. Druhú skupinu tvoria tzv. ľudia Knihy, t.j. kresťania a židia. Avšak aj od týchto sa vyžaduje uznanie jedinstva Boha.

Sňatok s takýmito veriacimi Korán povolil preto, že ich považuje za nositeľov nebeských náboženstiev aj napriek tomu, že uvádza, že vo svojich knihách mnoho vecí a udalostí skreslili a pomenili.

Korán o povolení takéhoto sobáša uvádza:

„Dnes vám (už) boli povolené dobroty. A jedlo tých, ktorým boli dané Knihy, je vám povolené a vaše jedlo je im povolené a (1) počestné veriace ženy a počestné (ženy) spomedzi tých, ktorým boli dané Knihy pred vami, pokiaľ im dáte ich vená, uzavriete s nimi manželstvá, nedopustíte sa cudzoložstva (2) a ani ich nebudete mať za milienky. A ktokoľvek vieru zavrhnú, toho konanie bude márne a v konečnom (svete) bude (patríť k tým, ktorí) prehrali (3).“

Korán (5:5)

(1): Je vám dovolené si brať za manželky.

(2): Čiže, pokiaľ im dáte dohodnuté veno s cieľom uzavrieť manželstvo, a nie dopustiť sa cudzoložstva.

(3): Čiže k tým, ktorí prehrali svet konečný a prišli o všetko.

K zásadám, ktoré islam uznal v prípade uzavretia manželstva muslima so ženou vyznávajúcou kresťanské alebo židovské náboženstvo, patrí sloboda voľby viery. To znamená, že islam dáva manželke možnosť voľby zotrvať na svojom pôvodnom náboženstve, alebo konvertovať na islam. Ak by si manželka ponechala svoje pôvodné náboženstvo, je povinná zdržiavať sa vecí, ktoré by boli v rozpore s islamom. Hlavné zásady fungovania a existencie takéhoto manželstva by si mali snúbenci objasniť ešte pred vstupom do manželského zväzku a pokiaľ je to možné, zakotviť tieto zásady do manželskej zmluvy, aby sa vyhli prípadným sporom v budúcnosti.

Prečo islam povolil muslimom uzatvárať manželstvá len s kresťanmi a židmi, siaha až do základov islamského náboženstva, kde hlavným a základným pilierom islamu je uznanie existencie a jedinstva Boha najvyššieho. Z tejto zásady sa potom odvíja celý duševný, morálny i spoločenský život muslima, ako i jeho spôsob myslenia i nazerania na pozemský život. To znamená, že u veriaceho a neveriaceho človeka sa stretávame s odlišným nazeraním na svet, s odlišnými morálnymi i duševnými zásadami a vcelku s diferentným spôsobom života a odlišným chápaním manželského spolužitia i cieľov manželstva.

Kresťan alebo žid verí v toho istého Boha ako muslim, verí v pos-lov Božích tak ako muslim, verí v posmrtný život a v deň vzkriesenia a súdu tak, ako v to verí muslim, verí v dobro a zlo taktiež ako muslim.

Povolenie uzatvárať manželstvo s „ľuďmi Knihy“, ktoré je mužom dovolené, sa však nevzťahuje na muslimky. Muslimka sa môže vydať len za muslima. Medzi dôvody, prečo sa toto povolenie nevzťahuje aj na muslimky, patrí skutočnosť, že v islame je povinnosť hmotného zabezpečovania domácnosti uložená výlučne manželovi a že toto bremeno manželku nezaťažuje, aj keby pracovala a nie je povinná do domácnosti finančne prispievať ničím. Manžel v islamskej rodine zabezpečuje existenciu a prežitie tejto rodiny, čo tiež znamená, že mu prislúcha určitá autorita pri usmerňovaní správania členov rodiny navonok, aj keď vo vnútri rodiny sa o ňu delí s manželkou.

Treba brať do úvahy fakt, že ženy sú vo všeobecnosti citovo oveľa hlbšie založené než muži, a tým aj citlivejšie a pružnejšie reagujú na svoje okolie.

Pokiaľ by bolo dovolené muslimke vydávať sa za nemuslima, mohlo by sa stať, že ju jej manžel v budúcnosti bude nútiť porušovať jej vieru alebo sa jej úplne vzdať, keďže ani kresťania, ani židia nemajú tú povinnosť vážiť si islam (náboženstvo svojej manželky). Muslimovi, naopak, islam prikazuje vážiť si náboženstvo svojej manželky, a teda by na ňu nemal vyvíjať akýkoľvek nátlak, aby zanechala svoje náboženstvo, čím sa možné spory v tomto smere ohraničujú na minimum.

Z uvedeného je jasné, že bolo by takmer nemožné, aby sa muslimka delila o spoločný život s nemuslimom, pretože jej viera jej ukladá určité úlohy a povinnosti, dovoľuje jej určité veci a zakazuje iné. Vo všeobecnosti islam povolil niektoré veci, ktoré sú židom a kresťanom zakázané a zakázal zasa iné, ktoré sú im povolené.

Faktom stále ostáva, že pravidlá islamského náboženstva, jeho zásady a povolenia boli zoslané muslimom i ľuďom vo všeobecnosti od Boha najvyššieho. To znamená, že muslim sa nimi riadi a akceptuje ich bez ohľadu na to, aký zmysel sa v týchto pravidlách ostatným ľuďom javí, pretože viera v islame znamená dodržiavať aj všetky jeho základné zásady a uznať ich za správne.

3. Zasnúbenie

3.1. Pojem zásnub v islame

Manželstvo a manželská zmluva v rodinnom práve v islame sa pokladá za jednu z najdôležitejších inštitúcií. Preto sa aj kladie dôraz na všetko, čo jej predchádza, najmä na zásnuby, ak by sa uskutočnili pred sobášom. Z tohto hľadiska môžeme považovať zasnúbenie za prípravu alebo predzvesť, ktorá by mala naznačiť vôľu budúcich manželov vstúpiť do manželského zväzku. Zásnuby sa v islame uzákonili, aby sa každý z budúcich manželov ešte pred uzavretím manželstva bližšie oboznámil s tým druhým, s jeho správaním a zvykmi a aby tak obaja vstúpili do manželstva s určitou predstavou o tom druhom.

Tu však treba spomenúť skutočnosť, že zásnuby sú odporúčané, a nie prikázané. Muž a žena si teda môžu určiť pred sobášom zásnuby, ak by sa však na tom obaja zhodli, zásnuby nemusia byť. Je však dobré (ak by neexistovali dôvody vedúce k urýchleniu sobáša), aby sa obaja veľmi neponáhľali a aby si dali aspoň minimálny čas na to, aby jeden druhého spoznal.

Zasnúbenie nemá žiadnu záväznú formu. Považuje sa len za akýsi morálny záväzok snúbencov, že sa zosobášia, pokiaľ by došlo k zhode medzi nimi. Z tohto hľadiska možno zasnúbenie kedykoľvek aj jednostranne zrušiť s upovedomením druhej strany o zrušení zasnúbenia, a to bez povinnosti udania dôvodu.

Čo sa týka aktu zasnúbenia, ako aktívna strana tu vystupuje vždy snúbenec, ktorý požiada snúbenicu, resp. jej waliho, o zasnúbenie sa s jeho dcérou (resp. s osobou, za ktorú je wali zodpovedný).

Zasnúbenie muža a ženy je povolené vo všetkých prípadoch s výnimkou dvoch:

a. Ak by existovali zákonné dôvody, ktoré by zásnuby neumožnili. Treba podotknúť, že sú to tie isté dôvody, ktoré neumožnia uzavretie sobáša, resp. ktoré tvoria prekážky manželstva. Týmito dôvodmi sa budeme podrobne zaoberať v kapitole o sobáši a sobášnej zmluve.

b. Ak by bola žena už zasnúbená niekomu inému.

Vo všetkých ostatných prípadoch zasnúbenie pripadá do úvahy a niet prekážok voči jeho uskutočneniu.

Ak sa muž zasnúbi s nejakou ženou, vzniká medzi nimi osobitný vzťah, ktorý musia s úctou rešpektovať všetci ostatní členovia danej spoločnosti v tom zmysle, že kým zasnúbenie existuje, nemôže snúbenicu požiadať nikto iný o zasnúbenie. Keďže zasnúbenie sa považuje výlučne za dvojstranný vzťah, jeho podmienkou je, že v ňom môžu existovať len dva subjekty. Z toho vyplýva, že ak by sa snúbenici ponúkol niekto iný, ona by musela zrušiť svoje prvé zasnúbenie a až potom by sa mohla s novým uchádzačom zasnúbiť. V takomto správaní však islam vidí neoprávnený zásah do práva pôvodného snúbence zo strany tretieho, ale aj nemožnosť objektívneho posúdenia pôvodného snúbence zo strany snúbenice. Právo pôvodného snúbence treba rešpektovať, aby sa tak zachovali dobré vzťahy medzi ľuďmi a aby sa nezačali šíriť nevhodné a necnostné zvyky a správanie.

V prípade, ak by snúbenci boli právoplatne zasnúbení a niekto tretí ešte za existencie pôvodného zasnúbenia by požiadal snúbenicu o ruku, t.j. o uzavretie manželstva a ona by súhlasila, svojím činom by sa nový žiadateľ dopustil hriechu a nemravného konania, avšak uzavretie manželstvo sa stáva platným a nemožno ho zrušiť s odvolaním sa na existujúce zasnúbenie, pretože, ako sme už uviedli, zasnúbenie má iba morálnu záväznosť, kým manželstvo má aj právnu.

V súvislosti s tým prorok Muhammad (P.) povedal:

“Veriaci je bratom veriaceho, nie je mu dovolené, aby kupoval vec, ktorá už bola dohodnutá s prvým (t.j. s niekým iným), ani aby sa zasnú-bil so ženou, s ktorou sa už prvý zasnúbil, až kým to ten prvý neodvolá.”

3.2. Niektoré zásady týkajúce sa zasnúbenia

Keďže islam je vierou spravodlivosti a mravnosti, odsudzuje zavádzanie a klamstvo. Z tohto titulu obom snúbencom určité veci povolil a iné obmedzil pre ich spoločný prospech.

Islamskí vedci sa jednoznačne nezhodli na tom, čo môže snúbenec vidieť zo svojej snúbenice a naopak, čo môže snúbenica vidieť zo svojho snúbenca. Názory väčšiny sa však nakoniec vykryštalizovali do dvoch smerov:

a. Snúbenec môže vidieť zo svojej snúbenice tvár, ruky (iba po zápästie) a nohy (po členky). Odôvodňovali to tým, že tvár vlastne ukazuje krásu ženy, ruky zasa odhaľujú jej temperament a pracovitosť. U muža je to časť tela od hlavy až po pás a od kolien až po chodidlá. Je to maximum, ktoré môže snúbenec vidieť zo snúbenice a snúbenica zo snúbenca. Samozrejme, okrem týchto telesných znakov sa tu vo veľkej miere kladie dôraz na sympatie jedného k druhému a na spôsob ich dorozumenia.

b. Druhý smer sa prikláňa k názoru, že snúbenec môže vidieť zo svojej snúbenice všetko, čo sa zvyčajne za normálnych okolností odhaľuje. Lepšie povedané, všetko, čo sa mu podarí z nej uvidieť a čo by mu o jej vlastnostiach niečo prezradilo. To isté platí aj o snúbenici s tým, že obaja sa nesmú zámerne dopustiť konania, ktoré by viedlo k odhaleniu časti tela nad rámec, ktorý islam obom povoľuje, t.j. u ženy tvár, ruky a nohy, u muža od hlavy až po pás a od kolien až po chodidlá. Napríklad, nesmie sa stať, že by snúbenica odokryla časť svojho tela zámerne, aby ju snúbenec videl. Tento smer sa vo svojom stanovisku opiera o jeden z výrokov proroka Muhammada (P.), v ktorom povedal:

“Ak by sa niekto z vás zasnúbil so ženou a ak by mohol z nej vidieť to, čo by ho priviedlo ku sňatku s ňou, nech teda tak učiní.”

Rozdiel medzi oboma smermi spočíva v tom, že kým prvý nedovoľuje snúbencom v žiadnom prípade vidieť z toho druhého nič nad rámec, ktorý sa zvyčajne pripúšťa, druhý smer z titulu zasnúbenia (kde sa predpokladá skutočná vôľa v budúcnosti uzavrieť manželstvo) takéto niečo pripúšťa, pokiaľ k tomu nedôjde zámerne.

Tu treba ešte podotknúť, že pokiaľ by jeden zo snúbencov spozoroval u toho druhého vlastnosti, s ktorými by on nesúhlasil, nie je nikomu z nich dovolené (okrem taxatívne vymedzených prípadov) o takýchto nedostatkoch či vlastnostiach verejne pred inými ľuďmi hovoriť. Je to najmä z toho dôvodu, aby nedošlo k ublíženiu, ohováraniu či zosmiešňovaniu niektorého z nich.

Medzi výnimočné prípady, kedy sa môžu nedostatky toho druhého odtajiť, patrí napríklad okolnosť, že bývalý snúbenec zistil, že správanie snúbenice je nemravné, že trpí určitou chorobou atď. Vtedy je jeho povinnosťou na to upozorniť nového snúbencu, ktorý by sa žene ponúkol. Upozornenie nového snúbencu na takéto možné nedostatky sa však musí uskutočniť na jeho požiadanie (nie z vlastnej iniciatívy bývalého snúbencu) v tajnosti a s podmienkou, aby sa o tom nedozvedel nik iný, pretože k zásadám islamu patrí ctiť si súkromie človeka a jeho slobodu. Keďže v prípade manželstva ide o dôležité životné rozhodnutie, pripúšťa sa tu zásah do súkromia, ale len v tej najnutnejšej miere. Takéto ustanovenie sa týka aj ženy, pokiaľ by ju nová snúbenica žiadala o informácie o jej bývalom snúbencovi.

Vo všetkých spomenutých prípadoch však treba sledovať bohabojnosť a platí tu zásada, že ak by bol medzi bývalými snúbencami spor alebo nedorozumenie, je lepšie, keď sa opytovaný (bývalý snúbenec či snúbenica) ospravedlní a nič o tom druhom neprezradí, pretože ich prípadný spor môže mať vplyv na údaje, ktoré novému snúbencovi či snúbenici poskytujú.

3.2.1 Aké následky má odstúpenie od zasnúbenia ?

Zasnúbenie, ako už bolo povedané, nie je zmluvou, ale skôr faktickým stavom. To znamená, že aj prípadný príslub niektorého zo snúbencov, že pristúpi k uzavretiu manželstva po zásnubách, nemá podľa argumentácie väčšiny islamských vedcov žiadnu záväznú silu. Každá strana môže od zasnúbenia odstúpiť kedykoľvek, ale lepšie je držať sa svojho sľubu, pokiaľ neexistuje vážny dôvod na odstúpenie.

Často sa stáva, že z dôvodu odstúpenia jedného zo snúbencov vzniká okrem iného i materiálna ujma u protistrany. Tu rozoznávame dva prípady:

a. Ak vznikne škoda jednej alebo druhej strane len v dôsledku odstúpenia od zasnúbenia, nenastáva povinnosť náhrady škody. Napr. ak by snúbenica odstúpila a snúbenec by žiadal náhradu škody s odôvodnením, že keby nebol býval s ňou viazaný zásnubami, mohol sa oženiť s inou ženou, ktorá sa už vydala. Alebo ak by od zasnúbenia odstúpil snúbenec a snúbenica by žiadala odškodné za to, že jej tým spôsobil psychickú ujmu atď. Len z titulu odstúpenia od zásnub nevzniká žiadnej strane nárok na odškodné.

b. Ak vznikla škoda jednému alebo druhému snúbencovi zavinená druhou stranou, vzniká poškodenej strane nárok na náhradu škody. Napr. ak by jeden zo snúbencov položil podmienku, že vybavenie budúcej domácnosti musí druhá strana obstaráť počas zásnub alebo že vybavenie musí spĺňať určité kritériá a potom by prvá strana odstúpila od zasnúbenia, vzniká druhej strane podľa islamského práva nárok na náhradu škody, a to podľa zásady, že nesmie nastať škoda a nesmie byť nik poškodený a ak nastane škoda, treba ju odstrániť. Spôsob odstránenia spočíva v náhrade takto vzniknutej škody.

Aj napriek skutočnosti, že z púheho zasnúbenia nevzniká žiaden záväzok alebo nárok, z dohodnutia určitých podmienok alebo požiadaviek, ktoré má niektorá zo strán splniť počas zásnub, však záväzkový vzťah už nastupuje so všetkými jeho účinkami, vrátane náhrady prípadnej vzniknutej škody.

Niekedy sa stáva, že ešte počas zasnúbenia snúbenec dáva snúbenici veno, ktoré sa neskôr zakotví v sobášnej zmluve. Je tiež zvykom, že jeden zo snúbencov alebo obaja si darujú rôzne dary na prehlásenie vyvíjajúceho sa vzťahu medzi nimi. Avšak čo potom, ak by sa zasnúbenie nevydarilo a došlo by k jeho zrušeniu ?

a. Ak vopred odovzdané veno ešte stále existuje v podobe, v akej ho snúbenec snúbenici dal, má snúbenec nárok na jeho vrátenie. Ak by však snúbenica kúpila zaň napr. zariadenie do predpokladanej budúcej domácnosti, ostáva snúbenici, pokiaľ snúbenec takúto kúpu schválil, alebo aspoň vedel o nej a nič nenamietal (čo možno pokladať za snúbencov tichý súhlas s kúpou). To isté platí v prípade odstúpenia snúbence od zásnub. Ak by zásnuby zrušila snúbenica, snúbenec má plné právo na vrátenie alebo náhradu spomenutého vena v jeho pôvodnej podobe.

b. Darovanie počas zasnúbenia. Obdarovaný je tu povinný dar vrátiť, ak by bol peňažný, alebo uhradiť jeho protihodnotu, ak sa zničil alebo spotreboval. Povinnosť vrátenia sa tu vzťahuje na toho, kto jednostranne a bezdôvodne zruší zasnúbenie. Ak napr. odstúpi snúbenec jednostranne (bez dohody so snúbenicou), je povinný vrátiť snúbenici, čo od nej prijal, ale čo jej on sám daroval, to sa už nevracia. Tieto ustanovenia platia pre prípad, že by nebolo vopred dohodnuté, čo s darmi, ak sa zásnuby zrušia. Pokiaľ medzi stranami existuje dohoda pre prípad zrušenia zásnub, tak platí to, na čom sa strany dohodli.

3.3. Ako by sa mali snúbenci správať počas zásnub ?

Pristúpime teraz k správaniu, ktorým by sa mal vyznačovať vzťah oboch snúbencov počas zasnúbenia.

Hlavná zásada, ktorá platí počas zásnub pre oboch snúbencov, je, že by sa nemali nikdy ocitnúť osamote na mieste, kde niet nikoho iného.

Pokiaľ by obaja snúbenci chceli ostať osamote alebo vyjsť na odľahlé miesto, musí s nimi vždy byť muhram. Muhram je osoba mužského pohlavia, u ktorej existuje trvalá prekážka uzavretia manželstva so snúbenicou, napr. otec, brat, strýko, atď. Prítomnosť muhrama so snúbencami islam v žiadnom prípade nevyžaduje preto, aby obmedzoval slobodu alebo pohyb snúbencov. Túto skutočnosť si musí aj samotný muhram uvedomiť a snažiť sa, aby snúbenci jeho prítomnosť čo najmenej pociťovali.

Inštitút muhrama zohráva v islamskom rodinnom práve dve dôležité preventívne funkcie, a to osobnú a spoločenskú. Osobná funkcia spočíva v ochrane snúbenice pred možným vyčítaním snúbence (keďže snúbenci ostali osamote). Spoločenská funkcia zasa predstavuje určitý stupeň prevencie voči tomu, aby sa zásnuby stali prostriedkom na obchádzanie niektorých zásad, ktoré islam od muslimov vyžaduje (napr. zdržania sa akéhokoľvek intímneho styku mimo manželstva).

Islam v rámci inštitútu zásnub sa zasadzuje za to, aby sa každý zo snúbencov oboznámil s charakterom a vlastnosťami toho druhého. Pritom dáva prednosť spoznaniu charakterových čŕt, psychickému a duševnému založeniu človeka pred fyzickou stránkou takéhoto vzťahu.

Charakteristickým znakom islamských zásnub však stále ostáva, že obaja snúbenci bez ohľadu na to, či je snúbenica muslimkou, alebo nie, sa musia pridŕžiavať zásad islamskej morálky a týmito zásadami sa riadiť aj v prípade následného uzavretia manželského zväzku.

Zásady islamskej morálky možno okrem iného stotožniť aj s hlavnými zásadami islamu, kde sa prejavuje napr. ľudská úprimnosť, bohabojnosť, láska, štedrosť a iné dobré vlastnosti.

Každý zo snúbencov by mal tomu druhému počas zásnub vytvoriť čo najlepšie podmienky a predpoklady, aby nedošlo k porušovaniu zásad islamu. Dodržiavanie týchto zásad v skutočnosti zvyšuje predpoklady úspešnosti manželstva a vzťahu, ktorý sa medzi manželmi vytvoril ešte počas zásnub.

Určenie doby zásnub závisí len od vôle snúbencov, kedy sa cítia byť pripravení na uzatvorenie manželstva.

Ako vyplýva z doterajšieho výkladu, islamské zásnuby majú nie-ktoré špecifiká, uplatnenie ktorých však nie je náročné. Ide skôr o ustanovenia, ktoré majú napomáhať úspešné ukončenie zásnub a uzavretie manželstva založeného na pevných základoch.

4. Sobáš a jeho následky

4.1. Pojem manželstva v islame

Podľa islamu manželstvo vzniká zo skutočnej vôle ženy a muža žiť spoločným životom, rešpektovať jeden druhého a usilovať sa o vybudovanie spoločnej rodiny. Je to záväzok voči dôstojnému a zmysluplnému životu, spoločnosti a ľudskému pokoleniu. V prvom rade je to však záväzok pred Bohom, že si obaja manželia usporiadajú svoj spoločný život v súlade s tým, čo im islam ukladá.

4.2. Prekážky manželstva

Ako každé iné náboženstvo či právny systém, aj islam pozná určité prekážky manželstva - ženy, s ktorými je sobáš zakázaný.

Ženy, s ktorými sa muž nemôže zasnúbiť alebo oženiť, sa nazývajú MUHARRAMÁT, t.j. zakázané. To znamená, že medzi určitou ženou a určitým mužom existuje prekážka dočasného alebo trvalého charakteru, ktorá im bráni v uzavretí právoplatného manželstva. Islamské právo tu rozlišuje dve kategórie prekážok:

- a. Dočasné prekážky manželstva, ktoré sú podmienené určitým stavom, zánikom ktorého odpadnú aj dôvody, pre ktoré dočasná prekážka nastala.
- b. Trvalé (alebo absolútne) prekážky manželstva, ktoré platia bez ohľadu na vznik či zánik akýchkoľvek okolností, dôvodov alebo času ich trvania. Muž a žena spadajúci pod túto kategóriu nemôžu byť manželstvom nikdy spojení.

a. Dočasné prekážky manželstva

Pod kategóriu žien, ktoré muž dočasne nemôže požiadať o ruku, zahrňujeme:

1. Vydaté ženy. Táto prekážka odpadá (zaniká), ak dôjde k splneniu dvoch podmienok:
 - zánik doterajšieho manželstva, a to buď smrťou manžela alebo rozvodom,
 - uplynutie doby uddy prvého manželstva.

To znamená, že až súčasným splnením oboch podmienok odpadáva táto prekážka.

2. Muž nesmie byť ženatý súčasne s dvoma sestrami. Keďže islamské právo pripúšťa, aby mal manžel súčasne až štyri manželky, teoreticky by mohlo dôjsť k situácii, že by sa niekto oženil s dvoma sestrami. Takýto prípad však islamské právo vylučuje a možnosť sobáša so sestrou manželky pripúšťa až v prípade zániku manželstva s prvou sestrou (s doterajšou manželkou).

3. Ak by mal manžel v tom istom čase štyri manželky, tak sa nemôže oženiť s piatou, pokiaľ by sa nerozvedol s jednou z nich. To znamená, že manžel nemôže mať v tom istom čase viac ako štyri manželky.

V súčasnej dobe sa už vyskytujú len zriedkavé prípady, kedy by manžel mal štyri manželky, čo však nič nemení na skutočnosti, že toto ustanovenie je nezrušiteľné a v mnohých prípadoch (ako sa už spomenulo) nenahraditeľné a potrebné.

4. Ak by sa manželka rozviedla s manželom trojitým rozvodom - neodvolateľným (viď kapitolu o rozvode), tu je prekážka nového manželstva dočasná v tom zmysle, že rozvedení manželia sa nemôžu znova zosobášiť, pokiaľ sa manželka nevydá za niekoho iného a potom (z presvedčivých dôvodov) sa rozhodne nové manželstvo ukončiť. Po uplynutí manželkinej uddy z posledného manželstva sa môže znova vydať za prvého (bývalého) manžela, ale len na základe novej sobášnej zmluvy a nových dohodnutých podmienok.

To znamená, že medzi neodvolateľným rozvodom a znovuzavretím predtým rozvedeného manželstva musí existovať minimálne jedno manželstvo, v ktorom bola manželka vydatá za niekoho iného (schéma č. 1).

Schéma č. 1

prvé manželstvo (P1) -----1----- neodvolateľný rozvod manželstva (P1) (dočasná prekážka znovuzavretia manželstva medzi (M1) a (A1)) -----2----- manželka uzavrie iné manželstvo s druhým mužom (P2) -----3----- rozvod druhého manželstva (P2) (z presvedčivých dôvodov) -----4----- uplynula udda manželky (M1), odpadá dočasná prekážka znovuzavretia manželstva -----5----- možnosť, aby sa obaja manželia z prvého manželstva zosobášili znova (možnosť uzavretia manželstva (P3) medzi (M1) a (A1))

- (P1) Prvé manželstvo, (M1) Manželka, (A1) Manžel
- (P2) Druhé manželstvo, (M1) Manželka, (A2) Manžel
- (P3) Uzavretie nového manželstva s bývalým manželom (A1)

5. Dočasná prekážka vzniká aj v prípade, že by nevesta bola ešte veľmi mladá, čo jej neumožňuje dostatočne vnímať dosah a následky svojho rozhodnutia vstúpiť do manželského zväzku alebo ho odmietnuť. Je to v skutočnosti požiadavka vekovej dospelosti (vo väčšine islamských krajín je táto veková hranica zákonom stanovená).

6. Dočasná prekážka vzniká aj v prípade, ak by bola nevesta sirotou. Tú možno požiadať o ruku až po dosiahnutí veku dospelosti (pokiaľ by nevesta nemala waliho, sobáš uzatvára zákonom poverený sudca, ktorý manželstvo uzatvára a zároveň zastupuje nevestu pri dohodovaní podmienok sobášnej zmluvy).

7. Ak je manželka ešte v dobe uddy, nie je dovolené sa s ňou zasnúbiť alebo oženiť, pokiaľ neuplynie lehota uddy. Tu treba dodať, že ak je manželka ešte v čase uddy, nepripúšťa sa, aby jej niekto cudzí čo len naznačil, že by sa s ňou po rozvode chcel zasnúbiť alebo oženiť, pretože kým

doba uddy neuplynie, manželcia majú možnosť sa k sebe ešte vrátiť a takúto príležitosť netreba za žiadnych okolností zmarit', najmä ak manželcia majú spoločné deti.

8. Do kategórie dočasných prekážok manželstva zaradujeme aj ženy, ktoré sú na púti v Mekke. Uzavrieť manželstvo je možné, až keď svoju púť dokončia. Počas púte je zakázané ženit' sa, aby pútnika nič nerušilo pri uctievaní Boha a v dosiahnutí cieľa, pre ktorý na púť prišiel.

9. Ak sa rozvod uskutočnil tým, že manželka požiadala manžela o rozvod s tým, že ho odškodní za ujmu, ktorú utrpel zrušením manželstva (ide o tzv. neodvolateľný menší rozvod), čo predstavuje zrieknutie sa akýchkoľvek nárokov na finančné alebo iné čiastky, ktoré by jej boli prislúchali zo sobášnej zmluvy pre prípad rozvodu.

Pri takomto rozvode môže bývalej manželke aj počas uddy ktokoľvek cudzí naznačiť vôľu požiadať ju o ruku po skončení doby uddy.

V prípade, že by sa manželstvo rozviedlo na požiadanie manželky, nenastane tu prekážka uvedená v štvrtom bode, čiže po uplynutí uddy sa manželcia môžu vrátiť k sebe na základe novej sobášnej zmluvy bez splnenia požiadavky uvedenej v štvrtom bode.

10. Žene, ktorá má za sebou zaniknuté manželstvo (tzv. neodvolateľný väčší rozvod alebo ktorej manžel zomrel), je možné počas uddy naznačiť (nie však otvorene vyjadriť) vôľu požiadať ju o ruku po uplynutí doby jej uddy.

Dočasné prekážky manželstva sú pre muslima i muslimku záväzné. Na základe skutočnosti, že muslim môže do manželstva vstúpiť len uzavretím islamského sobáša, je pochopiteľné, že uvedené prekážky by mali platiť aj pre nemuslimky. Z reálneho hľadiska je forma islamského sobáša výhodná aj pre nemuslimov, a to pre existenciu predmanželskej sobášnej zmluvy, v ktorej možno dohodnúť akékoľvek podmienky, ktoré však nesmú byť v rozpore s islamskými zákonmi a ktoré by mali byť zhodné aj s platným právnym poriadkom v krajine, v ktorej sa takýto sobáš uzatvára.

Otázkou však ostáva, čo po rozvode manželstva muslima s nemuslimkou. Islamské právo rešpektuje náboženstvo manželky či už židovské alebo kresťanské, pokiaľ by nedošlo k zásadnému porušeniu islamských zákonov. To by mohlo viesť k záveru, že rozvodom manželstva sa manželka oslobodzuje od akejkoľvek povinnosti dodržiavať zásady islamského manželstva. Ostáva tu však skutočnosť, že uzavretím islamského sobáša sa manželka pred Bohom (ktorého uznávajú spoločne židia, kresťania i muslimovia) zaviazala dodržiavať zásady, ktoré islam od manželstva vyžaduje, súčasťou ktorých sú aj ustanovenia islamu o rozvode (až do skončenia doby uddy). To znamená, že manželka by napr. mala dodržať dobu uddy až do konca, aj keď by podľa svojho náboženstva nebola povinná. Keď berieme do úvahy, že islamské právo od manželky nevyžaduje len plnenie určitých povinností, ale jej poskytuje aj celý rad práv, ako je napr. dedičské právo, je zrejmé, že aspoň z morálneho hľadiska by mala manželka nemuslimka dodržať ustanovenia islamu ohľadom sobáša až do konca, vrátane uplynutia doby uddy.

b. Trvalé prekážky manželstva

Trvalé prekážky manželstva možno rozdeliť do dvoch hlavných skupín:

1. prekážky z titulu príbuzenstva

2. prekážky z titulu spoločného kojenia.

1. Prekážky z titulu príbuzenstva. Do tejto kategórie zaraďujeme

* všetkých príbuzných ¹⁾ vo vzostupnej línii

--- priamej, t.j. matky a babičky,

--- bočnej, t.j. bratia, sestry a ich deti

²⁾ v zostupnej línii

--- priamej, t.j. deti a vnuci,

--- bočnej, t.j. tety a strýkovia, ale bez ich detí

* manželku otca, t.j. nevlastnú matku (bez ohľadu na to, či otec zomrel, alebo sa s ňou rozviedol), pretože otcova manželka automaticky získava postavenie matky voči manželovým deťom.

V Koráne bolo zoslané:

„A neženťe sa so ženami, s ktorými sa oženili vaši otcovia, je-dine, že sa tak už stalo. (Ved') je to hanebné, opovrhnutia hodné a cestou zlou (1).“

Korán (4:22)

(1): Verš prikazuje muslimom, aby sa neženili so ženami, s ktorými sa ich otcovia predtým oženili, pretože je to hanebný a opovrhnutia hodný čin, ktorý vyvoláva hnev Boha najvyššieho. Avšak pokiaľ by sa tak stalo pred zoslaním tohto verša, tak Boh milosrdný má moc odpustiť každému aj podobný hriech. V predislamskom období bolo obvyklou záležitosťou, že keď otec zomrel, jeho synovia alebo príbuzní zdedili jeho majetky spolu aj s manželkami (keďže v predislamskom období nebol obmedzený počet manželiek). Tieto zdedené otcove manželky potom mohol za niekoho vydať za dohodnutú odplatu, zakázať im vydať sa alebo sa s nimi dokonca sám mohol oženiť. V dôsledku toho sa stávalo, že si niekto vzal za manželku svoju nevlastnú matku.

* Matka manželky (svokra a jej matka), pretože sobášom sa automaticky dostáva do postavenia matky a taktiež otec manžela (svokor a jeho otec), pretože sobášom sa stáva akoby otcom manželky. Sobáš s ostatnými príbuznými sa stáva nemožný až v momente, kedy dôjde k pohlavnému styku medzi manželmi.

* Odchovankyňa, t.j. dcéra manželky z iného manžela. Absolútna prekážka tu vzniká v momente, keď dôjde k pohlavnému styku medzi manželmi po sobáši. Ak by však manželstvo ešte predtým zaniklo z akéhokoľvek dôvodu, táto prekážka odpadáva. To isté platí aj v prípade odchovanca, t.j. syna manžela voči manželke svojho otca. V Koráne je zoslané:

„Sú vám zakázané (ako manželky) vaše matky, dcéry, sestry, tety (z otcovej strany), tety (z matkinej strany), dcéry (vašich) bratov, dcéry (vašich) sestier, vaše matky, ktoré vás kojili (1), vaše sestry z kojenia, matky vašich manželiek a vaše odchovankyne, ktoré sú vo vašej starostlivosti (a ktoré pochádzajú) z vašich manželiek, s ktorými ste vstúpili (2) - (ale) ak by ste s nimi neboli vstúpili (3), nebude to pre vás hriechom - a (sú vám zakázané) manželky vašich synov, ktorí pochádzajú z vás, a (je vám zakázané) mať (za manželky) dve sestry súčasne, jedine, že sa tak už stalo (4); ved' Allah je odpúšťajúci, milosrdný.

Korán (4:23)

- (1): Muslimovi sa zakazuje zosobašiť sa so ženou, ktorá ho ako kojenca kojila prirodzeným spôsobom, pretože takáto žena kojením nadobudla postavenie matky a jej dcéry nadobudli preňho postavenie sestier.
- (2): Čiže, vstúpili do manželstva a mali s nimi intímny styk. V momente, keď dôjde k intímnemu styku medzi mužom a ženou, nadobúdajú deti oboch manželov postavenie súrodencov. To znamená, že dcéra manželky sa dostáva do postavenia dcéry, čo už znamená vznik prekážky manželstva.
- (3): Čiže, ak by sa manželstvo rozpadlo predtým, než by došlo k intímnemu styku medzi manželmi, táto prekážka odpadáva a muž sa môže oženiť s dcérou svojej bývalej manželky.
- (4): Muslim môže mať štyri manželky, ako už bolo spomenuté. Islam však nepripúšťa mať v tom istom čase dve sestry za manželky. Výnimku tvoril len prípad, že by takéto manželstvo už existovalo pred zoslaním tohto verša.

* Teta manželky, či už z otcovej alebo z matkinej strany. Taktiež strýko manžela, či už zo strany otca alebo matky, až pokým sa manželia nerozvedú a neuplynú manželkina udda.

* Ak bola žena predtým vydatá za otca alebo syna muža.

* Manželky synov a vnukov

2. Prekážky z titulu spoločného kojenia

- Muslimovi sa zakazuje zosobašiť sa so ženou, ktorá ho ako kojenca kojila prirodzeným spôsobom (nie umelým), pretože takáto žena kojením nadobudla postavenie matky. Takéto kojenie sa stáva prekážkou, ak sa naplnia nasledujúce podmienky:

a) Kojenie sa koná pred dovŕšením dvoch rokov (je to doba, v ktorej je mlieko ešte stále hlavným zdrojom potravy dieťaťa).

b) Počet kojení dosiahol päť nasycujúcich kojení a tieto dávky boli pre dieťa postačujúce, čiže dieťa prestalo piť mlieko samo od seba.

- Deti ženy, ktorá kojila cudzie dieťa, sa stávajú akoby súrodencami cudzieho dieťaťa.

Treba však dodať, že tieto ustanovenia platia len v prípade prekážok uzavretia manželstva. V ostatných prípadoch, ako je napr. dedenie alebo rodičovské povinnosti, už takýto vzťah nehrá žiadnu úlohu.

Okrem uvedených trvalých prekážok manželstva existuje ešte jeden prípad, kedy sa rozvod dvoch manželov považuje za neodvolateľný, absolútny a spoločné manželstvo sa stáva pre nich navždy zakázané. Ide o prípad, ak manžel obviní manželku z nevery a ona to poprie (islamské zákony vyžadujú na uznanie obvinenia z nevery svedectvo najmenej štyroch spôsobilých svedkov okrem prípadu manžela, kedy na vznesenie obvinenia stačí len jeho prisaha). Ak by manžel svoju manželku obvinil z nevery a nemal by pritom štyroch svedkov, ktorí by dokázali jeho tvrdenia, stojíme pred dvoma riešeniami:

a. Manžel odvolá svoje obvinenie voči manželke. V tomto prípade sa nevyvodzujú žiadne dôsledky voči existujúcemu manželstvu.

b. Manžel odprisahá štyrikrát, že jeho obvinenie je pravdivé a piatykrát vysloví prisahu: Nech ma postihne prekliatie Božie, ak klamem. Nato manželka buď prizná svoju neveru, alebo odprisahá štyrikrát, že manželovo obvinenie je nepravdivé a odprisahá piatykrát: Nech ma postihne hnev Boží, ak je manželovo obvinenie pravdivé. Táto prisaha a protiprisaha sa v islamskej terminológii nazýva „Al lián“. Pri prisahu z nevery väčšiu právnu silu má prisaha manželky než prisaha manžela a pokiaľ by manžel nepodložil svoju prisahu štyrmi svedkami, manželku nemožno právne stíhať. Spomínaná prisaha má však neodvratiteľné účinky na existujúce manželstvo.

Pokiaľ by obaja manželia vyslovili spomenutú prisahu, manželstvo sa ruší automaticky (bez doby uddy, v ktorej by sa obaja manželia ešte mohli k sebe vrátiť). Pre uzavretie nového

manželstva s iným mužom je však potrebné, aby stanovená doba uddy manželky uplynula. Medzi manželmi, ktorí odprisahali prísahu nevernosti, vzniká absolútna prekážka manželstva. To znamená, že v žiadnom prípade sa bývalým manželom už nepovoľuje, aby boli manželstvom znova spojení. Z takéhoto prípadu sa nepripúšťa žiadna výnimka najmä preto, aby si manželia veľmi dobre premysleli, či sa pustia do podobného sporu a obvinení.

Inštitút "al lián" zdôrazňuje, aká dôležitosť sa pripisuje otázke nevery, resp. manželskej dôvery v islamskom práve. Je to azda jediný prípad (ak sa vyskytne v manželskom práve), keď nemožno jeho následky odstrániť (pretože sa tu stráca dôvera a vzájomný rešpekt oboch manželov). Je to jediný prípad, kedy manželstvo automaticky zaniká bez rozvodu a nepripúšťa sa medzi bývalými manželmi už nikdy viac.

Treba tu ešte zdôrazniť fakt, že spomenutá absolútna prekážka vzniká za predpokladu, že nastali všetky hore uvedené podmienky (t.j. obvinenie, prísaha a protiprísaha). Čo sa týka vzniku absolútnej prekážky manželstva, hlavnú úlohu hrá až samotná prísaha manžela a protiprísaha manželky. Až vtedy sa naplnia predpoklady absolútnej prekážky. Do momentu protiprísahy manželky je možné všetko ešte odvolať.

Na záver treba ešte poznamenať, že ak by žena v čase svadby bola práve v menštruačnom cykle, sobáš sa môže bez prekážok uskutočniť, avšak k pohlavnému styku môže dôjsť až po uplynutí doby menštruácie.

4.3. Sobášny akt

Aby sobáš nadobudol platnosť a aby manželia nadobudli manželské práva a povinnosti, je potrebné splniť osem podmienok:

- 1) aby mal sobášny akt náležitú formu
- 2) aby manželka bola muslimkou, kresťankou alebo židovského vierovyznania a aby manžel bol muslimom
- 3) aby došlo k dohode o vne a o jeho výške a splatnosti
- 4) spôsobilý vek oboch manželov na uzavretie manželstva
- 5) svedectvo spôsobilých svedkov
- 6) právna spôsobilosť na uzavretie manželstva
- 7) existencia waliho
- 8) súhlas nevesty.

1. Forma sobášnej zmluvy

Sobášny akt prebieha medzi walim - zvyčajne to býva otec - a budúcim manželom (nie medzi ženichom a nevestou).

Jedna z foriem uzavretia sobáša je nasledujúca:

“ Vďaka Bohu, Jemu vdáčíme za všetko, Jeho žiadame o pomoc a uvedenie na cestu správnu a žiadame o pomoc, aby nás uchránil pred zlom našich duší a pred zlými skutkami. Koho Allah uvedie na cestu správnu, toho už nik z nej neodkloní a koho uvedie na zlú, toho už nik nezachráni. Uznávam, že niet Boha okrem Boha jedného jediného, ktorý nemá spoločníka a uznávam, že Muham-mad je jeho poslom a služobníkom”. Potom sa prečítajú tri verše z Koránu: **a. „Vy, ktorí veríte ! Bojte sa Allaha, tak ako je hoden (1); A nezomrite bez toho, že by ste boli muslimami (2).“**

Korán (3:103 - 104)

(1): Tak, ako je hoden Stvoriteľ a Pán všetkého existujúceho.

(2): Je to výzva pre ľudí všeobecne, aby sa pridržali islamu a dbali na to, aby nezomreli v stave neviery. Aj keď by bol človek celý život neveriacim, mal by sa snažiť aspoň v posledných chvíľach svojho života uznať existenciu Boha, uznať islam a spoložiť sa na milosrdenosť a odpustenie Boha najvyššieho.

b. „Ó, ľudia! Bojte sa Pána svojho, ktorý vás stvoril z bytosti jednej a z nej stvoril (1) jej družku a rozmnožil z nich veľa mužov i žien; A bojte sa Allaha, v mene ktorého sa (na seba) obraciate (2) a (neprerušujte a nezanedbávajte) príbuzenské väzby. Ved' Allah na vás dohliada“.

Korán (4:1)

(1): Z tejto bytosti.

(2): Keď jeden od druhého niečo potrebujete. Hovorí sa napr.: „Žiadam ťa v mene Allaha, aby si pomohol ...“ atď.

c. „Vy, ktorí veríte! Bojte sa Allaha a hovorte slová správne (1),“

Korán (33:70)

(1): pravdivé a spravodlivé

Následne sa osoba, ktorá sobáš vykonáva, uistí, že u oboch manželov neexistujú žiadne prekážky, ktoré by neumožnili uzavretie manželstva a že nevestin wali je spôsobilý ju zastupovať (má voči nej „wil'ája“, t.j. právo zastúpenia). Následne konateľ sobáša prikáže walimu, aby povedal:

“Dávam ti svoju dcéru (alebo zverienkyňu, pokiaľ by nebol otcom nevesty a uvedie jej meno) za manželku, a to podľa dohodnutého vena (uvedie jeho výšku a ostatné podmienky, ktoré sa sobáša týkajú)“.

Potom konateľ sobáša prikáže ženichovi, aby po ňom zopakoval nasledujúcu vetu: “ Prijal som tento sobáš i podmienky v ňom uvedené a som s ním spokojný”.

Potom všetci traja (konateľ sobáša, ženich a wali) prečítajú prvú súru z Koránu, “Al Fátíha”. Na záver konateľ sobáša vyriekne: “*Bárakalláhu lakumá wa báraka alejkumá wa žamaa bejnakumá fi chajr* (Nech vám Boh požehná, nech svoje požehnanie zošle na vás a nech vás spojí v dobrom)”.

Konateľom sobášneho aktu môže byť každá dospelá osoba mužského pohlavia, právne spôsobilá a pridriavajúca sa islamu (slovom i skutkami). V krajinách, ktoré uznávajú sobáš podľa islamského práva, sobáš už vykonáva štátom poverený orgán (alebo osoba), ktorá vedie aj sobášnu agendu (zväčša je táto agenda zverená súdom). Avšak tam, kde takýto štátom poverený konateľ chýba, môže sobáš vykonať ktorákoľvek osoba, ktorá spĺňa hore uvedené podmienky.

Forma sobášnej zmluvy, ktorá sa tu uvádza, je jednou z mnohých foriem, pri ktorých je podstatné, aby bol kladný prejav vôle zreteľne jasný a aby vyjadroval skutočnú vôľu oboch strán zvlášť, čo sa týka sobášnej zmluvy a podmienok v nej obsiahnutých.

Sobáš by sa mal uskutočniť vždy v arabskom jazyku za predpokladu, že všetky hlavné zúčastnené strany sobášneho aktu (nevesta, ženich, wali, konateľ a svedkovia) tomuto jazyku rozumejú. Ak by však čo len jedna zo strán sobáša nerozumela arabskému jazyku, je možné obstaráť si tlmočníka alebo samotný sobáš uskutočniť v reči, ktorá je všetkým zrozumiteľná.

Sobášna zmluva sa následne spíše podľa podmienok vopred dohodnutých (s ktorými strany v ústnom sobášnom akte súhlasili) s tým, že podmienky v tejto zmluve uvedené musia byť jasné, zrozumiteľné, povolené a konkrétne určené alebo určiteľné (čo do osoby i plnenia).

2. O viere manželky i manžela platia obdobné ustanovenia ako pri zasnúbení.

3. Dohodnutie vena (marhu)

Veno (mahr) predstavuje povinný dar, ktorý ženich poskytuje neveste pri uzavretí sobášnej zmluvy. Veno sa určuje v sobášnej zmluve a od okamihu uzavretia manželstva sa stáva výlučným vlastníctvom nevesty, s ktorým môže slobodne nakladať.

Za obdržané veno nie je nevesta povinná poskytnúť ženichovi žiadne protiplnenie.

Veno sa v sobášnej zmluve určuje buď ako celok, t.j. ako jedna suma alebo hmotný dar, ktorá sa neveste podaruje pri uzavretí sobáša, alebo sa veno rozdelí na dve časti:

- Prvá časť nazvaná MUQADDAM sa platí neveste pri uzavretí sobáša.
- Druhú časť nazvanú MUACHCHAR manžel poskytuje manželke v prípade rozvodu, pričom prvá časť vena je splatná v momente uzavretia sobášnej zmluvy a druhá len v prípade rozvodu, ktorý nezavinila manželka.

V prípade rozvodu, aj napriek tomu, že islam uznal vzájomné nároky oboch manželov voči sebe, vyzýva ich, aby odpúšťali jeden druhému a aby sa rozišli v dobrom, pokiaľ je to možné. Ak by bol manžel pri rozvode vo finančnej tiesni a nebol by schopný splatiť dohodnutú čiastku vena, ktorá je v sobášnej zmluve určená pre prípad rozvodu, je pre manželku oveľa čestnejšie a bohabojnejšie, aby mu túto časť vena odpustila. A naopak, pokiaľ by bol manžel schopný zaistiť manželke dohodnutú časť vena, ktorú jej určil pre prípad rozvodu, je preňho čestnejšie a bohabojnejšie, keď ju manželke splatí a pomôže jej tak, aby sa finančne zaistila aspoň na určitú dobu.

Veno islam neveste nestanovil len pre jeho samotný finančný význam (čo si treba dôkladne uvedomiť), ale stanovil ho ako symbol lásky a úcty voči neveste, ako dôvod získania jej náklonnosti a na znak toho, že muž je povinný rodinu finančne zabezpečovať od samého začiatku.

Výška vena nie je nikde pevne určená či stanovená. Riadi sa dohodou oboch budúcich manželov, resp. dohodou manžela s walim. Výška vena sa spravidla určuje spoločenskou zvyklosťou v tej ktorej krajine. Veno môže tvoriť čokoľvek, čo má oceneľnú hodnotu, dokonca aj vedomosti (keďže veda a poznanie sú islamom vysoko hodnotené). Prorok Muhammad (P.) napríklad oženil jedného muža s tým, že venom jeho manželky bude naučiť ju niečo z Koránu. Ďalšiemu zasa povedal, aby si obstaral hoci aj prsteň zo železa (ako veno). Prorokovo konanie jednoznačne poukazuje na podstatu vena, ktoré má mať skôr symbolický charakter, dar, ktorý by mal spôsobiť radosť neveste a ktorý by nezaťažil ženicha.

Aj napriek skutočnosti, že veno patrí medzi základné prvky islamského sobáša, treba zdôrazniť, že šťastné a pretrvávajúce manželstvo nespočíva vo vysoko dohodnutom vene, ale v dobrom a rozumnom výbere budúceho manžela.

4. Spôsobilý vek na uzavretie manželstva

Možno povedať, že islam neohraničuje a ani neurčuje dolnú či hornú vekovú hranicu pre uzavretie manželstva. Treba však upozorniť, že nevyhnutným prvkom uzavretia manželstva je súhlas nevesty i ženicha, a tak sa predpokladá, že obaja majú dosahovať stav telesnej i duševnej zrelosti a vyspelosti, kedy si dokážu uvedomiť dosah a rozsah svojho konania. Vzhľadom na to, že otázka vekovej spôsobilosti nie je striktnie upravená v pôvodných prameňoch islamského zákonodarstva (v Koráne i sunne), jej úprava sa ponecháva na voľnú úvahu zákonodarcov v tom ktorom období.

5. Svedectvo spôsobilých svedkov

Ako pri každom dôležitom úkone, aj pri uzatváraní manželstva je potrebná prítomnosť svedkov. Prítomnosť svedkov je nevyhnutná najmä z dôvodu, aby dosvedčili obsah sobášnej zmluvy pre prípad budúcej nezhody medzi manželmi. Písomná forma manželskej zmluvy nebola výslovne uložená. Avšak povinnosť uzatvárať zmluvy v písomnej forme je vo všeobecnosti v Koráne uložená, pokiaľ nevznikne prekážka, ktorá by to znemožnila (napr. že by nik z prítomných nevedel písať).

Keďže súčasťou sobáša je aj sobášna zmluva, dá sa analogicky predpokladať, že písomná forma sobášnej zmluvy by sa mala dodržiavať. Keďže však medzi základné zásady islamu od počiatkov jeho zoslania patrí zásada, obsahom ktorej je skutočnosť, že islam bol zoslaný ľuďom, aby im usporiadal ich život, aby im ho uľahčil, a nie sťažil, je pochopiteľné, že v prípade nemožnosti vyhotovenia sobášnej zmluvy v písomnej forme pripúšťa sa aj jeho ústna forma, avšak v oboch prípadoch za prítomnosti svedkov.

Na to, aby bolo svedectvo svedkov platné a akceptovateľné, musia svedkovia spĺňať nasledovné podmienky:

a. Svedkovia by mali spĺňať požiadavku spravodlivosti, resp. by mala o nich v spoločnosti prevládať domnienka spravodlivosti (aby sa čo najviac vylúčila možnosť krivého svedectva).

b. Svedkovia nesmú byť fyzicky alebo duševne postihnutí vadami, ktoré by im neumožnili úplné vnímanie či pochopenie obsahu sobáša, resp. sobášnej zmluvy. Napr. svedkovia nesmú byť sluchovo postihnutí, sklerotickí, duševne chorí atď.

c. Svedkovia musia byť plnoletí.

d. Pokiaľ je to možné, svedkovia by mali byť mužského pohlavia. Ak by sa táto podmienka nedala splniť z akéhokoľvek dôvodu, svedectvo ženy je právoplatné a úplné. V tomto prípade však podľa Koránu je potrebné svedectvo dvoch žien a jedného muža.

Prítomnosť svedkov pri sobáši je uložená ako nevyhnutná podmienka najmä pre prípad budúcich možných sporov ohľadom podmienok, za ktorých sa sobáš uzavrel, a to ešte skôr, pokiaľ by sobáš nebol vyhotovený písomnou formou pred štátnym orgánom alebo štátom poverenou osobou. Svedkovia by mali chrániť tak záujmy manželky, ako aj záujmy manžela.

Verejné vyhlásenie manželstva plní v islame najmä spoločenskú funkciu, ktorá chráni spoločnosť pred možným zneužívaním inštitútu manželstva.

6. Právna spôsobilosť na uzavretie manželstva

Spôsobilosť na uzavretie manželstva predstavuje okrem zákonom stanovených náležitostí aj uvedomenie si obsahu a dosahu svojho konania zo strany oboch budúcich manželov.

Manželstvo v islame však pozná aj výnimky z uvedenej zásady, kedy sa manželstvo môže uzavrieť aj za predpokladu, že si obaja, alebo len jeden z budúcich manželov neuvedomuje do

úplnej miery obsah práv a záväzkov z manželstva. Ide o prípady, kedy sú ženích alebo nevesta duševne chorí alebo prípad, kedy sa nespĺňa požiadavka spôsobilého veku. Súhlas vekovo ešte nespôsobilej nevesty možno nahradiť súhlasom waliho a súhlas nespôsobilého ženícha sa nahrádza súhlasom poručníka. Pokiaľ by wali alebo poručník využili takúto výnimku, nesú plnú právnu zodpovednosť za následky svojho konania a z morálneho hľadiska vzrastá ich zodpovednosť za správny výber budúceho manžela pre jemu zverenú osobu. Avšak aj v tomto prípade, pokiaľ by žena dosiahla vek, ktorým nadobúda právnu spôsobilosť, má možnosť sa rozhodnúť zotrvať v uzavretom manželstve a vyjadriť svoj dodatočný súhlas s ním alebo požiadať súd o zrušenie takéhoto manželstva, pretože sa uzavrelo bez jej súhlasu.

Možnosť waliho či poručníka udeliť súhlas, ktorý nahrádza spôsobilosť na uzavretie manželstva, využívali najmä živitelia rodín, ktorí ležali na smrteľnej posteli, mali nedospelé dcéry, ktorým nemali pre chudobu čo zanechať. Išlo tu teda skôr o určitý druh sociálnej poistky v prospech nedospelých detí.

V dnešnej dobe okrem súhlasu waliho či poručníka pri osobách nespôsobilých na uzavretie manželstva zákonodarstvo mnohých islamských krajín vyžaduje aj povolenie súdnych orgánov na uzavretie takéhoto manželstva.

7. Existencia waliho.

Waliho pri sobáši možno charakterizovať ako osobu mužského pohlavia, dospelú, spravodlivú, dodržiavajúcu zásady islamského náboženstva (od poslednej podmienky možno upustiť, ak nevesta nie je muslimkou), ktorá zastupuje nevestu pri uzatváraní manželstva, resp. sobášnej zmluvy. Zvyčajne to býva osoba žene blízka (otec, brat a pod., podľa určitého poradia), ktorá však pochádza z otcovej vetvy. Waliho povinnosťou je pomáhať žene pri niektorých úkonoch, pri zostavovaní sobášnej zmluvy, pri zorientovaní sa v každodennom živote atď. Do veľkej miery sa starostlivosť waliho dá porovnať s rodičovskou povinnou starostlivosťou o deti v novodobých zákonných úpravách.

Špecifikum islamského rodinného práva pri uzatváraní manželstva (alebo zásnub) je, že manželstvo neuzatvára priamo nevesta so ženíchom, ale pri uzatváraní manželskej zmluvy a sobáša zastupuje nevestu jej otec, resp. wali, ktorý so ženíchom tento akt uzavrie.

Ďalším špecifikom islamského sobáša je, že na jeho platnosť sa vyžaduje súhlas otca nevesty, resp. waliho s osobou ženícha i s uzavretím sňatku medzi jeho dcérou a týmto ženíchom. Niektoré právne školy pripúšťajú aj sobáš uzavretý priamo medzi nevestou a ženíchom, avšak dávajú walimu právo súdnou cestou napadnúť takýto sobáš a domáhať sa jeho zrušenia. V prípade napadnutia sobáša zo strany waliho súdnou cestou konečné rozhodnutie o platnosti či neplatnosti manželstva patrí súdu.

Zastupovanie nevesty pri uzatváraní sobáša je z hľadiska islamského práva špecifickou procesnoprávnou záležitosťou najmä z toho dôvodu, že žena po dosiahnutí plnoletosti nadobúda úplnú právnu spôsobilosť a môže aj sama napr. uzatvárať obchodné zmluvy, prijímať záväzky, ručiť atď. Veľká váha sa však pripisuje súhlasu otca, resp. waliho, s uzavretím manželstva.

Uzavretím manželského zväzku vzniká nová rodina a nové príbuzenské vzťahy medzi rodinou ženícha a rodinou nevesty i medzi ich bližšími či vzdialenejšími príbuznými. Okrem toho treba brať do úvahy, že rodičia svoju dcéru vychovali a vo väčšine prípadov im nie je ľahostajný jej osud, za koho sa vydá a s kým bude mať potomstvo aj vzhľadom na to, že ženy sa v mnohých

prípadoch vydávajú ešte pred dovŕšením veku dospelosti, kedy ešte potrebujú pomoc v mnohých smeroch.

Získanie záväzného súhlasu otca a požehnanie matky je priamo späté aj s povinnosťou muslima vážiť si a ctiť svojich rodičov, pretože ich spokojnosť je aj jednou z podmienok Božej spokojnosti s človekom. To znamená, že nielen žena by mala pri vstupe do manželstva dbať, aby sa nedostala do konfliktu so svojimi rodičmi, ale takisto i muž, keď sa rozhodne oženiť sa. A koniec koncom mnohokrát skúsenosť rodičov pomáha novomanželom pri usporiadaní ich spoločného života. Taktiež v mnohých prípadoch, keď rodičia súhlasia s uzavretým sobášom, novomanželia predídú mnohým problémom, ktoré by ich manželstvo v opačnom prípade mohli sprevádzať.

Keďže islam na jednej strane uzákonil ako jednu z podmienok platnosti manželstva súhlas waliho, na strane druhej zakotvil pravidlá zabráňujúce zneužívaniu takejto podmienky zo strany otca, resp. waliho.

V tomto smere islamský právny systém uznal v určitých situáciách platnosť manželstva aj bez súhlasu waliho. Sem patria situácie, kedy by sa žene ponúkol vhodný muž, ktorý by splňal jej očakávania a požiadavky v role budúceho manžela. V tomto prípade, pokiaľ by žena s takýmto mužom súhlasila, je povinnosťou waliho takémuto manželstvu dať súhlas. Islam sa jednoznačne stavia proti svojvoľnému správaniu sa waliho v podobných situáciách.

Ak by wali aj napriek vhodnosti ženícha zaujal odmietavé stanoisko k sobášu, jeho poverenie odpadne a za nevestu prevezme zastúpenie ďalší príbuzný (podľa určeného poradia).

Pokiaľ by wali považoval ženícha za nevhodného manžela pre svoju dcéru, môže zakázať sobáš, a to aj súdnou cestou. Taktiež sa na súd môže obrátiť aj žena, pokiaľ by jej otec, resp. wali, zakázal sobáš s niekým, koho považuje za vhodného manžela. Ak by sa spor dostal na súd, každá strana si musí obhájiť svoje stanovisko, najmä wali, ktorý musí svoj odmietavý postoj presvedčivo odôvodniť. Na súde môžu nastať tri situácie:

1. Dôjde k dohode medzi ženou a walim, resp. jeden z nich ustúpi.
2. Súd rozhodne o správnosti postupu waliho a svadbu nepovolí.
3. Súd rozhodne o neopodstatnení rozhodnutia waliho zakázať sobáš a manželstvo pripustí aj bez jeho súhlasu.

Wali môže u osoby ženícha namietat napr. jeho nemravné správanie, lakomosť, nedodržiavanie zásad islamu, hrubosť atď. Otec má vždy sledovať prospech svojej dcéry, a to v nadväznosti na výrok proroka Muhammada (P.):

“Ak by k vám prišiel niekto (a žiadal o ruku vašej dcéry) s vierou a správaním ktorého by ste súhlasili, tak mu dajte vašu dcéru (za manželku). Ak by ste tak neučinili, nastane zlo na zemi a skaza veľká”.

Wali v islame plní aj nezastupiteľnú úlohu, čo sa týka ustanovenia sobášnej zmluvy. On totiž pomáha obom snúbencom dohodnúť si podmienky a spôsob uzavretia tejto zmluvy. Tu zohráva dôležitú úlohu najmä skúsenosť waliho, ktorý môže snúbencom v mnohých smeroch pomôcť. Snúbenica sa tiež môže dohodnúť s otcom na určitých požiadavkách, ktoré si želá zakotviť do sobášnej zmluvy a dohodnutie samotnej zmluvy v jej konkrétnej podobe môže ponechať na waliho a snúbenca.

Osoby, ktoré waliho nemajú, napr. siroty, môžu požiadať súd, aby im waliho ustanovil, alebo aby ich sudca zastupoval pri určovaní podmienok sobášnej zmluvy a pri uzatváraní manželstva.

8. Súhlas snúbenice

Medzi základné podmienky platnosti manželstva patrí súhlas snúbenice, bez ktorého je sobáš neplatný od samého začiatku. Pri výbere svojho životného partnera nemôže nik ženu nútiť, aby vstúpila do manželského zväzku s niekým, s kým ona sama nesúhlasí. Donútením treba chápať všetky formy fyzického alebo psychického nátlaku. Nevesta vyjadruje svoj súhlas s uzavretím manželstva dvoma spôsobmi:

a. Ak by ešte predtým žena nebola vydatá, vyžaduje sa buď jej výslovný súhlas alebo aspoň súhlas daný mlčky, t.j. neodmietnutie snúbenca.

b. Ak už predtým bola aspoň raz vydatá, je potrebný jej výslovný ústny a jasný súhlas a nepripúšťa sa súhlas daný mlčky.

4.4. Svadba

Svadbu v islame možno charakterizovať jednoduchosťou a neokázalosťou.

To najlepšie, čím možno svadbu začať, je čítanie Koránu ako želanie, aby bolo manželstvo dobré a založené na viere a na pevných základoch. Na svadbe by sa nemali objavovať hlučné piesne či nevhodná hudba, resp. všetko, čo je obvykle z hľadiska islamu odsudzované. Treba mať vždy na zreteli, že svadba je ako každá iná záležitosť úkonom pevne spätým s vierou, a nie je to iba spôsob zábavy a pôžitku.

Lepšie povedané, nevylučuje sa tu zábava ani vyjadrenie radosti, ktorá je prirodzeným javom sprevádzajúcim každú podobnú udalosť, ale takúto radosť má sprevádzať umiernenosť.

Najvhodnejším časom na uzavretie sobáša a uskutočnenie svadby je noc zo štvrtka na piatok, čo však nie je nevyhnutnou podmienkou.

4.5. Svadobná hostina

Hostina patrí skôr k dobrým zvykom a tradíciám než k povinným náležitostiam svadby. Hostina je tradíciou pochádzajúcou od proroka Muhammada (P.), ktorý ju prikázal konať tomu, kto na ňu má. Pri vystrojovaní hostiny by sa malo vyvarovať zbytočnej márnотratnosti a mala by sa zohľadniť predovšetkým finančná situácia manžela, koľko môže na ňu dať a koľko je preňho únosné v prípade, že by sám znášal náklady spojené so svadbou. Čo sa týka jedla, prorok Muhammad (P.) požadoval od toho, kto na to má, aby pripravil na hostinu aj jahňacie mäso. Ak však manžel nemá dosť finančných prostriedkov, hostina môže pozostávať z čohokoľvek.

Rodina, priatelia a susedia by mali manželovi pomáhať pri vystrojení hostiny, ale aj pri zakladaní domácnosti, a to vo forme finančných alebo hmotných darov, ktoré sú užitočné pre domácnosť, alebo podľa možnosti aj akoukoľvek inou formou. Ide tu najmä o prejav radosti a súdržnosti s novomanželmi.

Napríklad, keď sa Ali Bn Abí Táleb (prorokov bratranec) ženil, bolo treba vystrojiť hostinu. Jeden z jeho priateľov povedal: “Ja dám jahňa”, druhý priniesol kukuricu, tretí priniesol osviežujúce vône, ďalší zasa datle a hrozno atď. Keď to všetko priniesli, najedli sa spoločne a svadobnú udalosť oslávili.

Ak je niekto pozvaný na sobášnu hostinu, mal by pozvanie prijať.

Po skončení hostiny by mali hostia poblahoželať a odísť, keďže cieľ ich návštevy sa už naplnil. Nemali by sa zdržiavať prídlho, pretože by to mohlo prekážať novomanželom (aj keď by to zo zdvorilosti nedali najavo). Okrem toho by to bolo porušenie zásad islamskej etiky. V Koráne bolo zoslané:

„Vy, ktorí veríte, nevchádzajte do domov posla (1), jedine ak by vám bolo dovolené k jedlu, prípravu ktorého ste nevyčkávali (2). Ak ste však vyzvaní, tak vstúpte; a keď dojete, rozíďte sa a neposedávajte a nerozvíjajte rozhovor (3). To ubližovalo prorokovi a hanbil sa vás, ale Allah sa nehanbí pravdy (4) ..“

Korán (33:53)

(1): Číže do domov proroka Muhammada (P.).

(2): Je to odsudzovanie určitého druhu ľudí, ktorí sliedia a čakajú, kde sa jedlo pripravuje, aby sa nanútili a boli pozvaní. Takíto ľudia, keď boli niekam pozvaní, prišli oveľa skôr, než sa jedlo pripravilo a sedeli v dome hostiteľa dovtedy, až kým jedlo nebolo hotové.

(3): Číže nepredlžujte zbytočne účel vašej návštevy.

(4): Keď sa najete a posedíte si určitý čas a splníte účel návštevy, a to zablahoželenie novomanželom a podelenie sa s nimi o ich radosť, tak ukončíte svoju návštevu a nesnažte sa posedávať a rozvíjať zbytočné a zdĺhavé rozhovory, pretože to ubližovalo prorokovi Muhammadovi (P.), ktorý sa vám to hanbil povedať. Allah sa však nehanbí povedať svojim služobníkom pravdu o čomkoľvek, aj o tom, aby nepredlžovali svoje návštevy u druhých ľudí.

Tento verš bol zoslaný po tom, ako prorok Muhammad (P.) urobil hostinu, keď sa oženil so Zejnab Bnt Žahš a pozval muslimov na svadobnú hostinu. Hostia prišli, najedli sa a malá skupinka (niekde sa spomínajú traja muži) ostali sa zhovárať v dome proroka. Prorokovi (P.) to dosť vadilo, ale ostýchal sa to týmto ľudom povedať, a tak čakal, pokiaľ neskončia a neodídu sami od seba. Nato Boh najvyšší zoslal tento verš, v ktorom napomína muslimov, že keď sú niekam pozvaní, nech sa nezdržiavajú nad mieru, ktorú si návšteva vyžaduje.

Pokiaľ by niekto chcel novomanželom zablahoželať k ich sňatku, najlepšie, čo môže povedať, je veta: “ Bárakalláhu lakumá, wa bá-raka alejkumá, wa žamaa bejnakumá fi chajr (Nech vám Boh požehná a nech Svoje požehnanie zošle na vás a nech vás spojí v dobrom)”.

4.6. Následky sobášnej zmluvy

Zo sobášnej zmluvy vyplývajú určité práva a povinnosti, medzi ktoré patrí:

1. Povinnosť manžela poskytnúť manželke veno.

Veno v sobášnej zmluve nemusí byť presne určené, avšak jeho výška musí byť určiteľná. Pokiaľ by to tak nebolo, ohodnocuje sa jeho výška podľa zvyklosti a slušnosti. Veno sa môže zriadiť aj s odkladacou doložkou, že ho napr. manžel splatí do jedného roka od uzavretia manželstva. V každom prípade je veno majetkom manželky a je súčasťou jej osobného majetku.

2. Povinnosť manžela finančne zaopatrit' domácnosť.

Aj keď povinnosť existenčného zaopatrenia rodiny zaťažuje manžela, nie je napr. podmienkou, aby sa manželke zabezpečili tie isté životné podmienky a životná úroveň, na aké bola zvyknutá u svojich rodičov. Manžel je povinný (podľa svojich možností) zabezpečiť určité existenčné minimum svojej rodine. Pokiaľ by však i napriek svojej dobrej finančnej situácii rodinu dostatočne nezabezpečil, má manželka nárok žiadať o rozvod, resp. domáhať sa rozvodu

prostredníctvom súdu, ktorý by považoval vyčítanie manžela za porušenie jednej zo základných povinností manžela voči svojej rodine.

3. Medzi rodinou ženícha a rodinou nevesty vzniká príbuzenstvo, z ktorého nastávajú nové prekážky manželstva.

4. Dedičské práva manželov.

V momente uzavretia sobášnej zmluvy získava manželka dedičské právo na určený podiel z manželovho majetku. Tu treba spomenúť, že jedna z vecí, ktoré islam zakazuje, je vydedenie manželky, pokiaľ sa nenaplnia islamom stanovené podmienky na vydedenie. Aj napriek tomu, že islam rešpektuje poslednú vôľu poručiteľa, uzákonil manželke povinnú čiastku z dedičstva, ktorú musí dostať. V tomto zmysle napr. Chalíf Umar prinútil jedného manžela k obnoveniu rozvedeného manželstva, ak jediným cieľom rozvodu bolo vydedenie manželky a zabránenie v zákonnom dedení po manželovi.

Na záver treba ešte dodať, že majetok manželov počas trvania manželstva ostáva oddelený a nevznikne bezpodielové spoluvlastníctvo manželov k nadobudnutému majetku, pretože, ako sme už spomenuli, existenčné zabezpečenie rodiny zaťažuje len manžela a majetok manželky, pokiaľ by z neho sama a z vlastnej vôle neprispievala na domácnosť, ostáva nedotknutý.

Výhoda sobášnej zmluvy je najmä v tom, že sa ňou dajú upraviť akékoľvek vzťahy medzi manželmi (v rámci islamských zásad), vrátane majetkových vzťahov počas trvania manželstva i pre prípad jeho zániku, čo umožňuje veľký priestor obom snúbencom usporiadať si manželský život podľa svojich predstáv.

5. Spolužitie manželov

5.1. Manželský vzťah medzi mužom a ženou

Základným kameňom alebo zásadou, na ktorej je manželstvo v islame vybudované, je rovnosť medzi manželom a manželkou ako ľudské bytosti, ktoré Boh obdaril rozumom i citmi, daroval im srdce i lásku.

Boh stvoril muža i ženu ako dve polovice jedného celku, kde jedna polovica dopĺňa druhú.

Záhľadné, tajuplné a skreslené predstavy, ktoré donedávna (a v značnej miere aj dnes) panovali o ženách - muslimkách, sa začínajú prekonávať.

Európska predstava o žene - muslimke sa v západnom chápaní spája s čiernym závojom, ktorý zahaľuje ženu od hlavy až po päty. Spája sa s predstavou ženy, ktorá musí vždy kráčať za svojím manželom a ktorá sa musí okrem toho o svojho manžela aj deliť s inými manželkami. Mnohé podobné predstavy sa snažili zobrazit' muslimky ako zaostané ženy, ktorým sú odoprené všetky práva, ktoré sa kupujú a predávajú a ktorých úlohou je len obsluhovať svojich manželov. Predstaviť muslimky v takomto obraze malo vo väčšine prípadov jeden jediný cieľ, a to obviniť islam, že je pôvodom ich zaostalosti a biedy.

Treba však rozlíšiť medzi tým, čo islam hlása a k čomu sa čoraz viac muslimov snaží vrátiť a medzi rôznymi zvykmi, ktoré sa v islamskom svete cez stáročia a pod vplyvom iných národov a kultúr udomácnili.

Keď Boh najvyšší zoslal svoje posolstvo prorokovi Muhammadovi (P.) a poveril ho toto posolstvo ľuďom oznámiť a naučiť ich chápať a praktizovať základy svojej viery, bolo to významnou revíziou zvyklostí, ktoré medzi obyvateľmi Arabského polostrova pred jeho príchodom prevládali.

Islam v podstate zabezpečil a zaistil ženám mnohé práva, ktoré sú zakotvené v samotnom Koráne i vo výrokoch proroka (P.). Žena sa oslobodila takmer vo všetkých oblastiach života od dovtedajšieho postavenia podobného otroctvu.

V otázke manželského vzťahu islam kladie dôraz v prvom rade na vytvorenie vzťahu úcty a rešpektu medzi manželmi. Úcta a rešpekt potom následne dokážu vytvoriť aj potrebnú manželskú lásku a náklonnosť, a to zo samého vzájomného správania sa manželov k sebe.

Úcta a rešpekt medzi manželmi neznamená strach jedného z druhého, ale skôr prejav dôvery a vďaky za to, že si ho ten druhý vybral za partnera, s ktorým sa rozhodol stráviť zostatok svojho života, prejavíť voči nemu vytrvalosť a toleranciu. Každý z manželov si uvedomuje, že ten druhý sa stal súčasťou jeho života.

Je veľmi dôležité, aby sa každý zo snúbencov ešte počas zasnúbenia oboznámil s povahou a zvykmi toho druhého, uvedomil si v ňom pozitívne i negatívne stránky, vyporiadal sa s nimi tak, aby sa nestali prekážkou kontinuity ich spoločného života v budúcnosti.

5.2. Práva a povinnosti manželov

Na úvod treba pripomenúť, že hlavným cieľom manželstva ako spolužitia muža a ženy je, aby takéto manželstvo prinieslo obom manželom pôžitok i šťastie, aby každý z manželov požadoval svoje práva, ale zároveň plnil povinnosti, ktoré mu z manželstva vyplývajú.

Islam v rámci stabilizácie manželských a rodinných vzťahov vymedzil okruh niektorých práv a povinností obom manželom, pričom iné zasa ponechal na nich samotných, aby si ich usporiadali podľa vlastných predstáv.

Manželova hlavná povinnosť spočíva v starostlivosti o rodinu a o jej finančné zabezpečenie.

Manželka naproti tomu by sa mala starať sa o svojho manžela, domácnosť a deti. Prorok Muhammad (P.) v tejto súvislosti povedal:

“ Manželka je pastierkou v dome svojho manžela a je zodpovedná za svojich zverených ”.

Rozsah a obsah niektorých práv a povinností manželov v manželstve sú upravené základnými prameňmi islamského náboženstva, Koránom a hadisom (prorokovými výrokmi).

5.2.1 Práva a povinnosti manželov v islame

Z manželskej zmluvy vyplývajú obom manželom práva a povinnosti, ktoré si v nej dojednali, avšak v samotnom akte uzavretia manželstva sa obaja manželia zaviazali rešpektovať ustanovenia islamu, práva a povinnosti, ktoré islam so vznikom manželstva spája. Najdôležitejšie z nich sú:

1. Vernosť oboch manželov jedného voči druhému. Pojem vernosť treba chápať v jeho najširšom zmysle. Vernosť sa v islamskom poňatí neobmedzuje len na zdržiavanie sa akéhokoľvek mimomanželského intímneho styku, ale predstavuje vyhýbanie sa všetkému, čo by mohlo takúto vernosť porušiť alebo vyvolávať dojem o jej porušení.

Situácií, ktoré by mohli vzbudiť dojem porušenia manželskej vernosti, je mnoho.

Z tohto pohľadu islam dáva manželovi právo požadovať od manželky, aby sa nestýkala s určitými osobami, voči ktorým má on výhrady, či už sú to osoby mužského alebo ženského pohlavia. Takéto právo bolo pôvodne dané preto, aby sa ním chránila rodina, jej tajomstvá a aby medzi manželmi nevznikali spory a nedorozumenia. Z tohto pohľadu sa zdá byť opodstatnené, aby manžel bral do úvahy prípadné výhrady manželky voči osobám, s ktorými sa stýka, zvlášť v podmienkach spoločnosti, v ktorej sa zásady islamu nedodržiavajú.

Podobné právo sa vzťahuje aj na prípady, kedy manžel alebo manželka nesúhlasia s tým, aby ten druhý vpúšťal do domácnosti niekoho tretieho za ich prítomnosti či neprítomnosti. V tomto smere je v samotnom Koráne zoslané, že veriaci by nemali vchádzať do cudzieho domu, pokiaľ si nevyžiada súhlas a pokiaľ mu to nie je povolené.

S načrtnutou problematikou súvisia aj prípady podozrievania z nevery, prípady žiarlivosti či sledovania jedného manžela druhým.

V manželskom živote by žiarlivosť, zlomyseľnosť či tvrdohlavosť nemali presahovať určité hranice, aby sa manželstvo nepremenovalo na neustály strach a nedôveru. Prorok Muhammad (P.) v rámci upevnenia rodinných vzťahov zakázal, aby sa sledovali či špehovali manželky. To isté však možno povedať aj o manželkách, ktoré by nemali v neopodstatnených situáciách podozrievať svojich manželov.

2. Manžel má voči manželke právo, aby v citlivých a dôležitých rozhodnutiach jeho názor v plnej miere rešpektovala a ním sa riadila (manželka má pritom zachované právo vyjadriť svoj názor na danú vec), pričom za takýto rešpekt a úctu islam sľúbil manželke Božiu priazeň a spokojnosť.

Jedného dňa prišla žena k prorokovi Muhammadovi (P.) a povedala:

„Allahov posol, ja som vyslankyňa žien k tebe“ a spomenula, koľko dobrých skutkov a úžitkov majú muži zo žihádu. Potom povedala: „A čo my máme z toho?“ Prorok Muhammad (P.) odpovedal: „Oznám tým, ktoré stretneš zo žien, že poslušnosť manželovi a uznanie jeho práv sa tomu všetkému vyrovná. Avšak málokto z vás žien tak robí“.

Ibn Abbás (prorokov bratranec) povedal: „Ženy majú právo na dobré správanie sa mužov k nim a na dobrý spoločný manželský život tak, ako majú povinnosť poslúchať svojich manželov“.

3. Medzi základné znaky manželského vzťahu v islame patrí aj vzájomná starostlivosť a vzájomná podpora manželov.

Vzťahuje sa to na podporu psychickú, duševnú, fyzickú a v konečnom dôsledku i finančnú, či už zo strany manžela alebo manželky. Táto podpora, pochopenie a ohľaduplnosť medzi manželmi by sa mala prejaviť najmä v ťažkých časoch a v núdzových prípadoch.

4. Starostlivosť o domácnosť. Islam v tejto otázke vytýčil určité hranice, ktoré treba dodržiavať. Pôvodná funkcia manžela, ako sme to už niekoľkokrát spomenuli, je živiť rodinu a starať sa o jej finančné zabezpečenie. Ako protipól manželka sa stará o chod domácnosti, o manžela a členov rodiny. Nevylučuje to však možnosť, aby jeden druhému pri výkone jeho práce či plnení povinností pomáhal. Veď dokonca sám prorok Muhammad (P.), správanie ktorého je vzorom pre muslimov, občas pomáhal svojim manželkám v domácnosti, aby im tak uľahčil ich prácu.

Pokiaľ by manžel nestačil živiť svoju rodinu, je možné, aby mu v tom aj manželka pomáhala a pracovala, ale aby nezanedbávala pritom základné povinnosti voči svojmu manželovi a rodine. Prorok Muhammad (P.) povedal:

“Ak (veriaci) žena zomrie a jej manžel je s ňou spokojný, vojde do raja”.

Ak manželka plní svoje náboženské povinnosti, dodržiava zásady islamu a manžel je s ňou a s jej správaním spokojný, má sľúbené Bohom najvyšším raj v živote večnom.

Je potrebné si tu uvedomiť, že spokojnosť manžela s manželkou je individuálna záležitosť, ktorá závisí od predstáv a očakávaní manželov od svojho spoločného života. Napr. islam manželke neukladá vo svojich ustanoveniach výslovne povinnosť výkonu domácich prác (upratovanie, varenie atď.). To znamená, že manželka nie je povinná v žiadnom prípade ich vykonávať. Avšak na druhej strane väčšina mužov nedokáže vykonávať podobné domáce práce, pretože sú to práce, v ktorých je žena zbehlejšia.

Na jednej strane by sotva mohlo fungovať manželstvo, kde manželka nevykonáva podobné domáce práce a sotva by s jej konaním bol manžel spokojný, ale na strane druhej, pokiaľ by manželka takéto práce nevykonávala a manželovi by to neprekážalo, tak ich podľa islamu ani

konat' nemusí (napr. ak si zaobstará pomocnú silu na podobné práce). Dôležité je, aby bola zaistená zhoda medzi oboma manželmi.

Čo sa týka manželových povinností voči manželke, je nevyhnutné si uvedomiť, že islam si vo všeobecnosti váži ženu či už ako členku islamskej spoločnosti, alebo ako manželku či matku. Z tohto hľadiska islam doslovne uložil manželovi povinnosť starať sa o manželku a vľúdne sa k nej správať a ak by sa aj niečím previnila, usilovať sa o napravenie miernym spôsobom. Jedným z prostriedkov riešenia sporu môže byť napr. to, že manžel na určitý čas prestane komunikovať s manželkou, aby ona mala tak možnosť o svojom konaní premýšľať. Doba, počas ktorej manželia spoločne nekomunikujú, však nesmie presiahnuť tri dni a manžel pritom nesmie manželku opustiť.

Vzťah muža a ženy v manželstve do určitej miery vystihuje aj nasledujúci prorokov výrok:

“Ájša (prorokova manželka) povedala: “Spýtala som sa posla Božieho (P.): „Kto z ľudí má najviac práv voči žene ?.” Povedal: “Jej manžel.” A ja som povedala: “A ktorá zo žien má najviac práv voči mužovi ?.” Povedal: “Jeho matka.”

Ako sme už uviedli, nie je to vzťah nadradenosti a podradenosti alebo závislosti, ale je to skôr vzťah rešpektu a úcty.

V určitých životných situáciách (najmä v ťažkých životných chvíľach) sa prejavenej znášanlivosť, trpezlivosť a pochopenie považuje za druh uctievania Boha, keďže to upevňuje zväzok, ktorý On sám ľuďom ustanovil ako spôsob spolužitia medzi mužom a ženou.

5. Existuje mnoho prípadov, kedy islam dáva manželke právo okrem vyjadrenia svojho názoru aj namietat' voči určitým správaniam svojho manžela. Porušovanie zásad islamského náboženstva zo strany jedného či druhého manžela je prípad, kedy by partner mal zasiahnuť a snažiť sa eliminovať a odstrániť takéto porušovanie. Napr. ak by mal manžel pochybnú zárobkovú činnosť, je manželka oprávnená sa proti tomu postaviť a zvoliť najvhodnejší spôsob, ako prímiet' svojho manžela zanechať podobné činnosti.

Správanie sa každého človeka by mala riadiť predovšetkým bohabojnosť. Bohabojnosť je vlastnosť, ktorá zdobí dušu veriacich ľudí a ktorá riadi ich správanie. Z tohto dôvodu je potrebné pri riešení akéhokoľvek konfliktu či sporu apelovať predovšetkým na túto vlastnosť, ktorá je účinným prostriedkom vo väčšine prípadov.

Bohabojnosť ako vlastnosť môže existovať len u veriaceho človeka a práve aj preto Boh najvyšší povolil mužom - muslimom ženiť sa okrem s muslimkami aj so ženami uznávajúcimi kresťanské a židovské náboženstvo. Islam, kresťanstvo a židovské náboženstvo sú náboženstvá zoslané Bohom najvyšším a v zásadách morálky a mravnosti sú si veľmi blízke. Aj napriek niektorým základným rozdielom medzi týmito náboženstvami vždy sa dá apelovať na stránku bohabojnosti a viery, ktorá by mala v každom veriacom existovať, nech by sa ju snažil akokoľvek potlačiť. Bohabojnosť je u veriaceho tá najdôležitejšia vlastnosť, na ktorú sa dá vždy obrátiť, keď prekročí hranice, ktoré mu Boh najvyšší stanovil. Ak by však manželia, alebo len jeden z nich bol neveriaci, niet už na čo apelovať a niet čoho sa dovolávať. Aj neveriaci človek môže mať dobré a správne životné zásady, avšak v ňom niet tej vyššej sily, ktorá by ho primula tieto zásady dodržiavať.

Manželský život je vybudovaný na základe vzájomnosti. To znamená, že obaja manželia zodpovedajú voči sebe i voči Bohu za vytvorenie priaznivého prostredia v rodine, ktoré

napomáha udržiavanie zdravého a silného manželstva. Nemali by si napríklad klásť podmienky či požiadavky, ktoré by mohli druhého partnera neúmerne zaťažovať.

Obaja manželia by si mali vyhovieť v tom, čo zakázané či obmedzené nie je a jeden druhého v dodržiavaní islamu podporovať. Prorok Muhammad (P.) povedal:

“Allah zahrnie svojou milosťou muža, ktorý vstane v noci, pomodlí sa a zobudí svoju manželku (na modlenie). A ak by nechcela vstať, pofŕka jej tvár vodou (aby ju zobudil). A Allah zahrnie svojou milosťou ženu, ktorá vstane v noci, pomodlí sa a prebudí svojho manžela (na modlenie). A ak by nechcel vstať, pofŕka mu vodou tvár (aby ho zobudila).”

Je to jeden z pekných pohľadov dvoch manželov, ktorí si navzájom pomáhajú a dokážu vychutnať krásu viery.

6. V manželskom vzťahu, ktorý islam manželom vytvoril, sa Božia spravodlivosť odráža aj v tom, že obaja manželia musia dbať a brať ohľad na toho druhého. Musia jeden druhému zabezpečiť minimálne toľko blahobytu a šťastia, koľko si sami sebe doprajú podľa zvykov v tej ktorej spoločnosti a v rámci toho, čo islam nezakázal.

Muáwija Bn Ghajda spomína, že jedného dňa prišiel k prorokovi Muhammadovi (P.) a povedal: *“Povedal som: Posol Boží, aké práva majú naše manželky voči nám? Prorok (P.) odpovedal: Aby si jej dal jesť, keď budeš jesť a ošatil ju, keď sa ošatíš a nebi po tvári (ak sa pohádate), nenadávať a keď sa s ňou pohádaš, neopúšťať preto dom.”*

7. Keďže s manželstvom sa zakladá aj rodina, podľa islamu jednou z povinností každého z manželov je starať sa o túto rodinu. Pre manžela je rodinou (v úzkom slova zmysle) manželka a deti. Pre manželku je rodinou (tiež v úzkom slova zmysle) manžel a deti. Starostlivosť každého z manželov o svoju rodinu a dôležitosť tejto starostlivosti sa prejavuje aj v jednom z výrokov proroka Muhammada (P.), kde hovorí:

“Prvé, čo sa v súdny deň zväži z dobrých skutkov človeka, je jeho starostlivosť o svoju rodinu.”

Na základe tohto výroku si môžeme vysvetliť aj vetu, ktorú povedal Anas (jeden z blízkych ľudí k prorokovi Muhammadovi (P.)):

“Prorok Muhammad (P.) bol spomedzi všetkých najmilosrdnejším k ženám a deťom.”

V manželskom spolunažívaní by mal existovať určitý stupeň výdrže a trpezlivosti zo strany oboch manželov voči sebe, ale aj voči deťom. Súciť a váženosť by si mali manželia prejavovať voči sebe v prítomnosti, ale i v neprítomnosti toho druhého.

8. Povinnosť materiálneho zabezpečenia rodiny výlučne zaťažuje manžela, aj keby bol chudobný a manželka bohatá. Túto skutočnosť treba však chápať tak, že aj keď je manžel povinný materiálne zabezpečiť svoju rodinu, manželke sa nezakazuje prispievať do domácnosti, pokiaľ by to chcela alebo pokiaľ by manželov zárobok nevystačil na živobytie. Nie je ale takýmto prispievaním viazaná, aj keď prorok Muhammad (P.) povedal, že najlepšia almužna, ktorú žena môže niekomu dať, je pomôcť svojmu manželovi pri vyživovaní rodiny.

Výlučná povinnosť manžela vydržiavať svoju rodinu súvisí priamo aj s otázkou mnohoženstva. Existujú mnohé prípady, keď za čias prvých muslimov mal manžel druhú, tretiu či štvrtú manželku. A častokrát sa niekto z muslimov oženil aj s vdovou v pokročilom veku svojho života (napr. vdovou po svojom priateľovi), ktorá ostala po smrti svojho manžela bez živiteľa a nemala ani možnosť zarobiť si na živobytie. Týmto spôsobom sa jej zabezpečila vyživovacia povinnosť a možné dedenie v prípade smrti manžela. Mnohoženstvo v tomto smere plnilo dôležitú sociálnu funkciu v islamskej spoločnosti, a to najmä po vojnách a moroch. Prorok Muhammad povedal:

“Najlepší spôsob, ako môže muž minúť peniaze, je minúť peniaze na svoje deti a na šírenie Božej viery a dať peniaze priateľom, aby šírili Božiu vieru.”

Povinnosť vyživovania manželky, resp. rodiny, sa pokladá za povinnosť, pokiaľ manželka dodržiava zásady islamskej viery, prípadne (pokiaľ by nebola muslimkou) nekoná proti nim. Z tohto dôvodu na zamedzenie prípadných budúcich sporov manželov (najmä ak by bola manželka nemuslimkou) je potrebné, aby sa snúbenica pred uzavretím manželstva oboznámila s hlavnými právami, povinnosťami a správaním, ktoré sa od nej ako manželky muslima očakávajú. Základné pravidlá islamského manželstva sú obsiahnuté v tejto publikácii. Ostatné záležitosti by si mali snúbenci vyjasniť ešte pred sobášom.

Dôležitosť oboznámenia sa budúcej manželky nemuslimky so zásadami islamu spočíva nielen v tom, aby spoznala povinnosti, ktoré sa od nej v budúcnosti budú očakávať, ale aby si aj uvedomila, aké práva jej islam z uzavretia takéhoto manželstva priznáva.

Povinnosť manžela vydržiavať svoju manželku odpadáva, pokiaľ by došlo k porušeniu zásad islamského manželstva, čo sa vzťahuje, samozrejme, aj na manželku nemuslimku, pretože sobášnym aktom sa zaviazala dodržiavať jeho zásady. Ak sa však nedostatok odstráni, táto povinnosť sa bezodkladne obnovuje.

Ak manželka opustí domácnosť na dlhší čas bez súhlasu manžela, ak trávi väčšinu svojho času mimo domácnosti alebo ju zanedbáva, prináleží manželovi vyživovaciu povinnosť obmedziť alebo zastaviť. Manžel však nesmie nikdy toto svoje oprávnenie zneužiť voči manželke.

Ak by v manželstve nastal spor vo veci vyživovacej povinnosti, je potrebné ho bez odkladu riešiť, a to spôsobom, ktorý islam na riešenie manželských sporov ustanovil.

Na vyživovaciu povinnosť má manželka nárok preto, že ona obetuje seba i svoj čas pre zabezpečenie šťastného a pohodlného manželského i rodinného života. Na strane druhej však manžel znáša prácu a námahu mimo domácnosti, aby mohol svojej rodine zabezpečiť obživu a všetky ostatné potreby. Z morálneho hľadiska je preto odsúdenia hodné, ak by manželka opustila manžela v tiesni a v zlých finančných obdobiach z dôvodu, že on nespĺňa všetky jej požiadavky.

Prorok Muhammad v jednom zo svojich výrokov povedal, že almužna, ktorú bohatá manželka dáva svojmu chudobnému manželovi (a pomáha mu tým zabezpečiť živobytie rodiny), je lepšia a oprávnenejšia než almužna, ktorá sa dáva cudzím ľuďom.

Iná situácia nastáva, ak manželka plní všetky svoje povinnosti a manžel je lakomý a neprajný. Vtedy súd (v rámci islamských zákonov) môže manželovi stanoviť minimálny limit, ktorým má zabezpečiť svoju rodinu alebo na žiadosť manželky môže súd manželstvo rozviesť.

Čo všetko zahŕňa vyživovacia povinnosť, je ťažko presne vymedziť. Možno však vymedziť určité hranice tejto povinnosti.

Vyživovacia povinnosť zahŕňa v sebe okrem jedla, pitia a ošatenia všetko, čo si vyžaduje morálny a prirodzený život dvoch manželov bez nadmerného utrácania alebo prílišného sporenia.

Islam v tomto smere, ako aj v ostatných záležitostiach, uprednostňuje zlatý stred, žiť normálnym životom, nie vo veľkom prepychu, a pokiaľ Boh človeku dožičí, nežiť ani v biede.

V Koráne je zoslané:

“Ó, Adamovi synovia (1) ! Berte si svoje ozdoby (2) pri každej modlitbe a jedzte a pite a neprekračujte mieru (3), lebo On nemá rád tých, čo mieru prekračujú”.

Korán (7:31)

(1): Adamovými synmi sa myslia všetci ľudia.

(2): Najlepšie a najčistejšie šaty.

(3): Nepreháňajte a zvoľte si stred.

“A nemaj svoju ruku pripútanú k šiji (1), ani ju doširoka nerozprestieraj (2), aby si neostal hanený a ľutovaný (3).”

Korán (17: 29)

(1): Nebuď veľmi lakomý.

(2): A nerozhadzuj veľmi a neúmerne tak, že ti nič neostane.

(3): Aby ťa potom ľudia nehanili za lakomosť a neľutovali za premárnené peniaze.

“Veru, mánotratníci sú bratmi satanov a satan bol voči Pánovi svojmu nevďačný”.

Korán (7: 27)

Prorok Muhammad (P.) povedal:

“Peniaz, ktorý si minul pre slávu Božiu a peniaz, ktorým si oslobodil otroka a peniaz, ktorým si sa zľutoval nad chudobným a peniaz, ktorý si minul na svoju rodinu; najlepší z nich všetkých je ten, ktorý si minul na svoju rodinu”.

Tento výrok teda uznáva veľkosť spomenutých dobrých skutkov, avšak nabáda človeka k mňaniu na tieto účely až potom, keď zabezpečí svoju rodinu a jej najnutnejšie potreby.

9. Jednou zo základných požiadaviek manželského spolužitia je, aby manželia jeden druhému neodopierali radosť zo života a aby sa obaja, pokiaľ je to v rámci nepresahujúcom mieru, zo života spoločne radovali.

Prorok Muhammad (P.) povedal:

“Život je pôžitok a jeho najlepším pôžitkom je dobrá manželka”.

Tradovalo sa, že prorok Muhammad (P.) patrila k tým, ktorí najviac žartovali a smiali sa so svojimi manželkami.

Ájiša, prorokova manželka, povedala: “Počula som zvuky ľudí, ktorí prišli z Habaše (dnešnej Etiópie), ako sa predvádzali so šablami a šípmi v deň sviatku. Prorok Muhammad (P.) sa ma spýtal: “Chceš sa pozrieť na nich, ako hrajú ?” Prikývla som, že áno. Nato prorok Muhammad

(P.) poslal po nich. Keď prišli, postavil sa medzi dvere, položil na ne ruku a vystrel ju. Položila som si bradu na jeho ruku a pozrela som sa, ako začali hrať. O chvíľku mi prorok (P.) povedal: “Stačilo ti”. A ja som odpovedala: “Počkaj, ešte nie”. To sa opakovalo asi dva alebo trikrát. Potom mi povedal: “Ájiša, už ti stačilo”. Odpovedala som: “Áno”. Nato im ukázal, aby odišli”.

Do oblasti manželského spolužitia patrí aj voľný čas strávený manželom či manželkou mimo domácnosti, napr. s priateľmi. Aj takto strávený čas by nemal byť na úkor domácnosti či jedného z manželov.

Tu je azda účelné spomenúť aj príbeh, ktorý sa odohral za chalifátu Umara (druhého chalifa po prorokovi Muhammadovi (Požehnanie a mier s ním), kedy k nemu prišla žena a povedala: “Princ veriacich! Môj manžel sa postí celý deň a modlí sa celú noc a ja ho nechcem žalovať, keďže to robí pre Božiu spokojnosť. Umar jej nato povedal: “Dobrého manžela veru máš.” Žena to pred ním niekoľkokrát zopakovala a on jej odpovedal tým istým. Keď to Kaeb Al Asdi, ktorý u Umara sedel, počul, povedal: “Princ veriacich, táto žena sa sťažuje na svojho manžela, že ju opustil v manželskej posteli”. Umar mu nato povedal: “Ako si to celé pochopil, tak aj medzi nimi rozhodni”. Kaeb nato prikázal, aby priviedli manžela tej ženy, ktorá sa mu sťažovala. Keď sa manžel dostavil, Kaeb mu povedal: “Tvoja manželka sa na teba sťažuje.” Manžel sa spýtal: “Pre nedostatok jedla či pitia ?” Kaeb mu odpovedal: “Nie.” Potom mu jeho manželka naznačila formou niekoľkých básnických veršov, že sa o ňu po citovej a intímnej stránke vôbec nestará a požiadala Kaeba, aby rozhodol medzi nimi. Manžel odpovedal tiež vo forme básne na obvinenie svojej manželky tým, že ho ohromilo to, čo bolo v Koráne zoslané a chce sa oddať modlitbám a Božiemu uctievaniu, a preto ju v tomto ohľade zanedbal. Kaeb nakoniec manželovi prikázal, aby sa prestal vyhovárať a povedal mu: “Boh najvyšší ti dovolil dve, tri až štyri manželky, a preto ty budeš mať tri dni a noci pre seba a štvrtý deň a noc patrí jej”.

Ájiša (manželka proroka Muhammada) raz spomínala, že manželka Usmána Bn Mazúna sa vždy zdobila a navoniavala pre svojho manžela. Jedného dňa však povedala Ájiši, že Usmán sa zriekol života pozemského, vrátane jej. Ájiša to potom povedala prorokovi Muhammadovi, ktorý Usmánovi povedal: “Veríš v to, v čo my veríme ?” Usmán odpovedal: “Áno”. Prorok mu nato povedal: “Tak nás nasleduj.”

Prorok Muhammad (P.) tu Usmánovi jasne naznačil okrem iného, že jeho manželka má svoje práva, ktoré on musí rešpektovať a v dodržiavaní ktorých sám prorok bol vzorom pre všetkých muslimov.

10. Medzi manželské práva a povinnosti zaradujeme aj starostlivosť o vonkajší výzor. Manželka by mala dbať na svoj výzor pred svojím manželom. Aby sa pekne, jednoducho a vkusne obliekala, zdobila a upravovala. Pre obliekanie či zdobenie je charakteristická jednoduchosť a jemnosť, pričom by sa nemali používať mužské odevy či ozdoby a nemali by vzbudzovať dojem hrubosti a vulgárnosti. To isté možno povedať aj o spôsobe obliekania sa mužov.

Prorok Muhammad preklínal mužov, ktorí napodobňujú ženy v obliekaní a ženy, ktoré napodobňujú mužov. Výzor manželky či manžela patrí medzi veci, ktoré môžu do veľkej miery ovplyvniť manželský vzťah či už pozitívne, alebo negatívne. Medzi najobľúbenejšie farby u proroka Muhammada (P.) patrila biela a zelená farba.

K výzoru človeka prispieva nesporne aj fyzická a duševná kondícia, na ktorú by mali obaja manželia dbať, pokiaľ je to len možné. V Koráne o vzťahu manželky a manžela bolo zoslané:

“... A majú toľko (1), koľko je na nich (2) v dobrom (3) ...”

Korán (2:228)

(1): Práv

(2): Koľko im bolo uložených povinností.

(3): Pri dobrom správaní sa k sebe a v neubližovaní si navzájom.

11. Fyzická čistota a hygiena je oblasť, ktorá nesporne patrí ku každodennému životu.

Aj napriek tomu, že muslim by mal byť vždy čistý a upravený, najmä pri modlení a konaní náboženských úkonov, na čistotu sa kladie dôraz aj v oblasti manželského spolunažívania.

Čistota manžela či manželky dokáže v nemalej miere ovplyvniť aj samotný manželský život. O tom nás môže presvedčiť v konečnom dôsledku aj príbeh, ktorý sa odohral za čias chalífátu Umara:

Jedného dňa prišla žena so svojím manželom k chalifovi Umarovi (druhý chalíf po prorokovi Muhammadovi) a povedala mu: “Princ veriacich, buď ja, alebo on (pričom myslela na svojho manžela). Oslobod’ ma od neho (manželka tu žiadala o rozvod).” Umar sa na manžela pozrel a hneď zistil, čo sa jej na ňom nepáči. Ukázal na muža stojaceho pri ňom a povedal mu: “Chod’ s ním. Okúp ho, ostrihaj, uprav a vráť sa s ním ku mne.” Muž odišiel aj s manželom, vykonal, čo mu chalíf Umar prikázal a vrátil sa s ním späť. Umar nato manželovi prikývol, aby chytil ruku svojej manželky, ktorá ho nespoznala. Manželka povedala: “Boží služobník, pred princom veriacich toto robíš (chytil ju za ruku) ?” A keď onedlho v mužovi spoznala svojho manžela, rozmyslela si to, zriekla sa svojej žiadosti a odišla s ním domov. Nato Umar povedal: “Takto im robte, pretože ony sú rady, keď sa pre ne zdobíte, tak ako ste vy radi, keď sa ony pre vás zdobia.”

O prorokovi Muhammadovi bolo známe, že mal rád pekné vône a nemal rád nečistotu. Povedal (Požehnanie a mier s ním):

“Allah nemá rád u svojich služobníkov špinu.”

12. V otázke majetku manželov (keďže starostlivosť a zaopatrenie rodiny zaťažuje manžela) manželka by mala dbať na rozumné a účelné zaobchádzanie s manželovým i spoločným majetkom. Pokiaľ by manželka zverila svoj majetok do správy manžela, manžel je taktiež povinný so zvereným majetkom účelne a šetrne nakladať.

13. Prirodzenou súčasťou manželského, resp. rodinného života, sú aj deti, preto ich výchova a starostlivosť o ne spadá pod povinnosti oboch manželov.

V Koráne bolo zoslané:

“Peniaze a deti sú ozdobou života pozemského”

Korán (18:46)

Obaja manželia by sa mali o svoje deti starať, pretože islam poskytol aj deťom určité práva voči svojim rodičom. Deti vo svojich prvých rokoch prichádzajú do styku najčastejšie s rodičmi, ktorí by ich mali dobre vychovávať a byť pre ne tým najlepším vzorom.

Anas (jeden z najbližších ľudí k prorokovi Muhammadovi) spomína, že “prorok Muhammad bol spomedzi všetkých muslimov najmilosrdnejším k ženám a deťom.”

Prorok vždy mal veľkú trpezlivosť voči svojim manželkám. Pokiaľ sa Božie zákony neprekročili, vždy všetko odpúšťal. Bol obdarený trpezlivosťou a dobrosrdečnosťou.

Manžel, resp. obaja manželia, by mali byť trpezliví nielen voči sebe, ale i voči svojim deťom. Správna výchova detí si vyžaduje obrovskú dávku lásky a trpezlivosti, ktorá sa však musí riadiť zásadami islamu, a to najmä umiernenosťou.

V súvislosti s tým prorok Muhammad povedal: “Prvé, čo sa v súdny deň zväži z dobrých skutkov človeka, bude jeho starostlivosť o svoju rodinu.”

Deti sú Božím darom, za ktorý treba ďakovať a ktorý si treba vážiť. Islam prísne odsúdil a zavrhol zvyky, ktoré prevládali v predislamskom období, kedy sa narodenie chlapca považovalo za šťastie a splodenie dievčatka za veľkú potupu.

V Koráne bolo zoslané:

“ Ak je niekomu z nich radostne oznámené (že sa mu narodila) dcérka, zachmúri sa jeho tvár (od správy, ktorú považoval za zlú) a zlost' (ho naplní) a skrýva sa pred ľuďmi (z obavy, že sa mu budú vysmievat') za zlú správu, ktorá mu bola oznámená. (Nevie, či si novorodeniatko) má ponechať i napriek potupe, alebo či ho má zakopať do zeme. Veru je zlé (a chybné) ich rozhodnutie.”

Korán (16:58-59)

Meno novorodeniatka by mali obaja manželia určiť spoločne (pokiaľ by nebránila tomu nejaká okolnosť, ako je napríklad neprítomnosť manžela). Islam v tomto ohľade zaručuje novorodeniatku napr. právo na slušné a dôstojné meno. Toto právo musia obaja manželia rešpektovať. Novorodeniatku sa musí meno vybrať a prideliť ihneď po pôrode (alebo ešte predtým). Vybrané meno musí byť dôstojné a nesmie sa priečiť zásadám islamu (nemožno napr. niekoho nazvať menom naznačujúcim neposlušnosť, bezbožnosť atď.).

14. Smútočné udalosti, ako je smrť niekoho blízkeho či už počas manželstva alebo mimo neho, vyvolávajú zármutok a žiaľ. Islam v tomto smere však ohraničil dobu smútku a trúchlenia tromi dňami s výnimkou smrti manžela, kedy sa smútok určil na štyri mesiace a desať dní.

Prorok Muhammad povedal:

“Neprislúcha žiadnej žene, aby smútila nad zomrelým viac ako tri dni, okrem nad manželom - štyri mesiace a desať dní.”

Počas tejto doby by manželka nemala opúšťať manželský dom okrem nutných prípadov.

Po uplynutí smútočnej doby (troch dní alebo štyroch mesiacov a desiatich dní v prípade manžela) sa má každodenný život v rodine vrátiť do normálneho stavu a každý by si mal začať plniť svoje úlohy. Ohraničenie smútočnej doby nemá za cieľ potláčať spomienky či vnútorný

smútok nad zomrelým, ale jej opodstatnenosť spočíva najmä v tom, aby sa život rodiny i spoločnosti neparalyzoval a na druhej strane, aby sa smútiaci svojmu žiaľu úplne nepoddal.

Smútočná doba za manželom je dlhšia z dôvodu, že sa považuje za určitú oddanosť manželky spoločnému manželskému životu. Po uplynutí tejto doby sa môže manželka znova vydať.

Na záver treba dodať ešte toľko, že domácnosť a rodinný život by sa nemali premeniť na miesto, kde sa manžel len naje a vyspí, ale ani na miesto, ktoré manželka považuje za baňu, v ktorej ťaží od svojho manžela peniaze a zaťažuje ho rôznymi požiadavkami.

To sú najdôležitejšie zásady spoločného manželského života, ktoré mu majú zabezpečiť potrebnú stabilitu a úspešnosť. Avšak ich konkretizácia a uvedenie do života závisí už len od samých manželov. Obaja manželia majú voľnú ruku v spôsobe, akým si usporiadajú svoj vlastný život.

Pokiaľ by bola manželka nemuslimka, je potrebné rešpektovať okrem iného aj ustanovenia a zásady, ktoré jej ukladá jej náboženstvo. To však platí potiaľ, pokiaľ sa ony nedostanú do ostrého rozporu so zásadami islamu.

5.2.2 Ako sa majú obaja manželia zachovať v prípade nedorozumenia ?

Vo svojom poslednom prejave na púti v Makke prorok Muhammad (P.) v roku, v ktorom zomrel, povedal o manželke (vo všeobecnom zmysle), že výsledkom jej snahy o spokojnosť a šťastie svojho manžela i rodiny je, že ona sa stáva akoby otrokyňou svojho manžela, a preto on by sa mal k nej správať s láskou a milosťou.

Taktiež poukázal a upozornil na skutočnosť, že pokiaľ by sa manželka v niečom previnila alebo schybila, je bližšie k Bohu, keď jej manžel chybu odpustí a je voči nej trpezlivý.

Islam upozorňuje manželov, aby sa ku svojim manželkám správali vládne a aby v nich nehládali ustavične len chyby a nedostatky. Aby sa uspokojili s tým, čo im Boh najvyšší prideliť, pretože nik nevie, kde jeho dobro vlastne tkvie. To isté sa vzťahuje aj na manželky.

Manželvia by mali vidieť v sebe tie lepšie a svetlejšie stránky, a to najmä v prípade sporu, pretože vtedy každý vníma z toho druhého len to zlé a stráca objektivnosť.

V Koráne bolo zoslané:

“... A správajte sa k nim dobre. A ak by ste k nim pocítili odpor (1), je možné, že cítite odpor k niečomu, v čom Allah učiní dobro veľké.”

Korán (4:19)

(1): Čiže, ak by manželvia cítili odpor ku svojim manželkám

Dlhé spolužitie manželov môže niekedy spôsobiť nudné a stereotypné vzťahy, čo by mohlo viesť k tomu, že manželvia začnú prejavovať voči sebe chladnosť a nezáujem.

Prorok Muhammad (P.) ohľadom toho povedal:

“Veriaci by nemal nenávidieť veriacu, ak by sa mu na nej nejaké správanie sprotivilo, zapáči sa mu iné”. To znamená, že ak by sa jednému na druhom niečo nepáčilo, nemá sa tým veľmi zaoberať a má hľadať vo svojom partnerovi tie lepšie vlastnosti a stránky. Ak vezmeme do

úvahy fakt, že žiaden človek nie je obdarený dokonalosťou, zistíme, že ani žiaden dokonalý partnerský vzťah nemôže existovať. Môže existovať len spokojný človek a v dôsledku toho fungujúci partnerský a manželský vzťah.

V spoločnosti všeobecne a v manželskom vzťahu konkrétne nikdy nepomôže hrubosť, odveta či zlo, preto je povinnosťou každého vyhýbať sa podobným správaniam.

Nedorozumenia, ktoré by v manželstve mohli vzniknúť, islam odporúča riešiť postupne podľa vopred stanovených pravidiel.

Rozvod sa považuje za posledné riešenie pre prípad, ak by spory v manželstve zotrvali.

Riešenia, ktoré islam manželom ponúka, sa dajú uplatniť len potiaľ, pokiaľ sa spory medzi manželmi ešte dajú vyriešiť a pokiaľ obaja majú vôľu v manželstve stále zotrvať. Samotné odporúčania majú za cieľ nápravu a zabránenie rozvodu a rozpadu rodiny, pokiaľ je to ešte možné.

Pre prípad vážnejšieho sporu medzi manželmi Korán udáva štyri postupy, ktorými sa manžel môže riadiť:

a. Prvým takýmto postupom je napomenutie manželky, že koná niečo chybné.

Pokiaľ si manžel zvolí tento bežný spôsob, je jeho povinnosťou vysvetliť svojej manželke, kde nastala chyba a pomôcť jej túto chybu odstrániť.

b. Pokiaľ by napomenutie neprinieslo žiaden výsledok, nastáva druhá možnosť, ktorá v doslovnom preklade z arabského jazyka znie: Opustiť (manželku) v posteli (Al Hažr fi Al Madážee). Táto veta znamená, že manžel sa na určitý čas zdrží akéhokoľvek intímneho styku so svojou manželkou. Manžel však nesmie z dôvodu nedorozumenia s manželkou opustiť rodinu či spoločnú manželskú posteľ. Manželia ostávajú spoločne v jednej domácnosti, v jednej posteli, avšak manžel manželku úplne ignoruje. Doba, počas ktorej sa manžel rozhodne pristúpiť k tomuto riešeniu, nesmie byť príliš dlhá bez ohľadu na to, či priniesla svoje účinky, alebo nie.

Skutočnosť, že aj pokiaľ by manžel zvolil uvedenú metódu, nesmie manželskú posteľ opustiť (čo platí aj pre manželku), vedie k dvom výsledkom:

- Obaja manželia aj napriek sporu pokračujú vo svojich každodenných povinnostiach a žijú aj naďalej spoločne, čo ich vedie k neustálemu prehodnocovaniu celej situácie;

- Zabraňuje možnosti zrútenia sa citového vzťahu medzi manželmi, ktorý by mohol nastať v prípade, ak by sa manželia dlhší čas od seba odlúčili.

c. Tretí postup je síce dovolený, ale jeho použitie by sa malo aplikovať len vo výnimočných prípadoch. Ide o povolenie pre manžela použiť fyzickú silu v situáciách, kedy sa konflikt medzi manželmi zdá byť nezvládnuteľný a v prípade, ak by manžel nadobudol presvedčenie, že podobný prostriedok by zabránil niečomu horšiemu. Takéto povolenie vzhľadom na zásady mierumilovnosti a umiernenosti, ktoré islam v spoločenskom i manželskom živote presadzuje, predstavuje len určitú výnimku. Na otázku, prečo je v Koráne takýto prostriedok manželovi dovolený, je azda najvýstižnejšou odpoveďou skutočnosť, že prejavy násilia či náhle vyhrotenie sa hádok vedúce k fyzickým prejavom u ľudí existovali tak za starých čias, ako aj v súčasnosti a budú existovať i v budúcnosti. Je to prirodzený prejav ľudskej povahy, ktorý častokrát nemožno púhym racionálnym rozumom a bez zasahovania do psychickej stavby či osobnosti človeka odstrániť. Z tohto dôvodu islam nepristúpil k tomu, aby zakázal niečo, čo by bolo nad ľudské možnosti, ale použitie fyzickej sily povolil s tým, že ju obmedzil na takú mieru, aby eliminoval jej škodlivé účinky. Pre možnosť použitia fyzickej sily islam stanovil nasledovné podmienky:

1. Manžel sa nesmie v žiadnom prípade dotknúť tváre manželky.

2. Nesmie svojím konaním spôsobiť čo len najľahšie ublíženie alebo zranenie, ako sú napr. modriny.

3. Nesmú sa v žiadnom prípade používať ponižujúce či zneuctvujúce slová alebo výrazy. Po zvážení uvedených podmienok a ak si uvedomíme, že ich porušením by veriaci muslim porušil Božie príkazy a odkazy proroka Muhammada (P.), ktorý neustále nabádal muslimov, aby sa starali o svoje manželky a aby sa k nim správali dobre, môžeme s istotou povedať, že tento tretí prostriedok je skôr prostriedkom psychického dosahu ako prostriedkom fyzického prejavu.

V Koráne bolo zoslané:

„ .. Cnostné (ženy) sú zbožné, strážiace (samy seba) v neprítomnosti (svojich manželov), v tom, čo Allah uložil, aby strážili. A tie (ženy), ktorých vzdorovitosti sa obávate (1), napomeňte, opustite ich na lôžkach a bite ich (2). Ak vás poslúchnu, nevyhľadávajte proti nim prostriedky (aby ste im ubližovali) (3). Ved' Allah je vznešený, veľký (4).“

Korán (4:34)

(1): Manželky, ktoré nerešpektujú svojich manželov, vzdorujú im a zle sa k nim správajú.

(2): Ak by manželka vzdorovala, manžel pristúpi v prvom rade k jej napomenutiu v tom zmysle, že sa ju snaží odhovoriť od jej konania, pripomenie jej, čo jej káže islam atď. Ak to nepomôže, tak ju opustí na lôžku, čiže v spoločnej manželskej posteli sa k nej otočí chrbtom a neprehovorí s ňou. Tretím prostriedkom je bitie podľa pravidiel, ktoré na to islam stanovil.

(3): Ak by niektorý z uvedených prostriedkov nápravy pomohol, tak manželia by nemali v žiadnom prípade vyhľadávať dôvody či prostriedky, aby manželkám ubližovali alebo aby sa k nim zle správali, pretože by zhrešili.

(4): Allah stojí vysoko nad ľuďmi, je všemohúci a ľudia si teda nemôžu svojvoľne nakladať s pravidlami, ktoré im zoslal pre ich dobro. Je to varovanie pre veriacich, že pokiaľ by manželky uznali chybnosť svojho konania a napravili ho, majú sa k nim dobre správať a beda tomu, kto zneužije tieto pravidlá, aby svojej manželke krivdil či ublížil.

Ako už bolo povedané, ustanovenia uvedeného verša sú dané pre najnutnejší prípad a za predpokladu, že by to viedlo k záchrane manželstva. Tento verš neznamena, že kedykoľvek a pri akejkoľvek príležitosti môže manžel použiť silu, pretože ak by zneužíval toto ustanovenie Koránu, je manželka oprávnená žiadať o rozvod z titulu zlého zaobchádzania, prípadne ak by jej manžel fyzicky ublížil, islamské právo pripúšťa aj žalobu trestného charakteru proti manželovi.

Verš sa končí tým, že ak by manželka ustúpila od svojho zlého konania, nemali by sa vyhľadávať dôvody, aby sa jej ubližovalo, ale treba na všetko zabudnúť a odpustiť, čo bolo.

Uvedené povolenie sa stávalo častokrát terčom kritiky neislamských autorov, ktorí sa nezdráhali svoje názory pred verejnosťou vyjadriť. Keďže široká verejnosť nemá žiaden prístup k originálnym prameňom islamského náboženstva, takéto názory sa dostali do povedomia ľudí ako pravdivé a úplné.

Pri podávaní informácií o čomkoľvek, ako je napr. povolenie použitia fyzickej sily voči manželke, je veľmi dôležité, či sa pritom uvádzajú aj podmienky a obmedzenia jej použitia, alebo či sa takéto povolenie uvádza vyňaté z kontextu a bez uvedenia akýchkoľvek obmedzení. Z tohto dôvodu je potrebné pochopiť uvedené povolenie v jeho správnej forme a v súvislosti s ostatnými zásadami islamského manželstva.

d. Poslednou cestou, ako zachovať manželstvo pred rozpadom, je zvoliť si rozhodcov. Rozhodcovia majú byť v tom istom pomere, polovica zo strany manžela a polovica zo strany manželky. Úlohou rozhodcov je, aby posúdili, kto z manželov má pravdu a kto nie. Osoba ustanovená za rozhodcu musí spĺňať nasledujúce kritériá:

1. S osobou navrhnutou za rozhodcu musia súhlasiť obaja manželia;
2. Osoba navrhnutá za rozhodcu musí byť nestranná a spravodlivá;
3. Rozhodca nesmie konať unáhlene a musí mať záujem na riešení problému a nápravy situácie a má mať schopnosť správneho úsudku a pochopenia situácie.

Ak by osoby navrhnuté za rozhodcov spĺňali tieto podmienky, vypočujú si stanovisko oboch manželov a navrhnú najlepší spôsob riešenia sporu. V Koráne je zoslané:

„A ak by ste sa obávali rozporu medzi nimi (1), pošlite (k nim) rozhodcu z jeho rodiny a rozhodcu z jej rodiny, ak by chceli zmier (2), Allah medzi nimi zhodu (učiní) (3). Ved' Allah je vševediaci, všeznalý.

Korán (4:35)

(1): Medzi manželmi

(2): Čiže, ak by títo rozhodcovia chceli spor urovnať.

(3): Allah najvyšší učiní zhodu medzi manželmi prostredníctvom týchto rozhodcov.

Osoby navrhnuté za rozhodcov by sa mali začať vyberať z najbližšieho rodinného okruhu manželov a postupne sa vzdialovať k iným. Počet rozhodcov je ponechaný na uváženie manželov, pričom vždy musí byť rovnaký zo strany oboch manželov.

Pokiaľ by sa po rozhodnutí sporu ukázalo, že manžel je pôvodcom nedorozumenia, musí svoje konanie napraviť. Ak sa tak nestane, manželke ostáva už len jedno zo štyroch riešení:

1. Manželka to pre zachovanie manželstva strpí.
2. Obaja zotrvajú v manželstve po tom, ako si dohodnú pravidlá zotrvania v už nefunkčnom manželstve. Môže tu ísť o krytie výdavkov na živobytie zo strany manžela, o spoločnú výchovu detí atď.
3. Manželka požiada o rozvod mimosúdnu cestou s tým, že sa napr. vzdá určitých finančných nárokov voči manželovi (finančné nároky na odpustenie ktorých má manžel nárok, sa týkajú vena, resp. časti vena určenej v manželskej zmluve pre prípad rozvodu, keďže to bol dar manželke za jej prijatie sobáša s manželom). Tu platí všetko, na čom sa manželia v rámci morálne uznaných a obvyklých spôsobov dohodnú, prípadne to, čo súd manželke alebo manželovi uzná.
4. Manželka požiada o rozvod súdnu cestou.

Z uvedených štyroch zásad vyplýva, že islam odporúča manželom všetky možné spôsoby na riešenie ich manželských sporov v snahe zachrániť manželstvo pred rozvodom.

Treba ešte upozorniť, že všetky spomenuté štyri spôsoby riešenia sporov sa nemusia striktne dodržať. Je možné pri spore napr. vynechať prvé tri spôsoby a pristúpiť ihneď k štvrtému, pokiaľ by v tom manželia videli riešenie svojho problému.

5.2.3 Sexuálny život v manželstve

Korán, ako aj výroky proroka Muhammada (P.) neurčili nijaké limity či hranice sexuálneho vzťahu medzi manželmi. Čo je však v tomto ohľade výslovne neprípustné, je análny sexuálny styk.

V rámci manželského vzťahu by mal fungovať aj zdravý sexuálny život, ktorý by mal prinášať radosť a potešenie obom manželom, samozrejme, v rámci určitých morálnych a biologických hraníc. Určovateľom pre tieto hranice je fakt, že intímny život nesmie prinášať úžitok len jednému z manželov na úkor toho druhého a v žiadnom prípade nesmie viesť k násiliu či fyzickému alebo duševnému ublíženiu.

Počas menštruačného cyklu a tesne po pôrode je zakázaný pohlavný styk medzi manželmi, až pokým sa manželka nevráti do normálneho stavu. Počas tohto obdobia však život manželov pokračuje v obvyklom tempe. Neexistuje žiadne obmedzenie v správaní, dotykoch, bozkávaní atď.

Pokiaľ by manžel manželku vyzval k intímnemu styku a nebránili by jej v tom podstatné fyzické alebo psychické prekážky, mala by mu vždy vyhovieť. Prorok Muhammad (P.) povedal:

“Ak by manžel vyzval svoju manželku na lôžko a ona by odmietla a on by usnul na ňu nahnevanej, anjeli ju budú preklínať, až pokiaľ (manžel) nevstane”.

S prihliadnutím na zásady islamského manželského spolužitia má manželka voči manželovi právo ju z intímnej stránky nezanedbávať a starať sa o ňu a o jej potreby.

Medzi základné požiadavky, ktoré treba v manželstve i mimo neho (pri súdnom rozvoze) rešpektovať, je súkromie každého z manželov. Nie je prípustné, aby niektorý z manželov hovoril o súkromných záležitostiach svojho manželstva verejne a pred ostatnými ľuďmi. Dôverné záležitosti, ktoré si manželia navzájom prezradili, by mali ostať záležitosťou ich súkromia tak počas manželstva, ako aj v prípade jeho ukončenia. Prorok Muhammad (P.) povedal:

“Najhorší z ľudí u Allaha v súdny deň bude: manžel, ktorý sa zdôverí manželke, ona jemu a potom to prezradí navonok”.

5.2.4. Manželka a jej právo na získanie vedomostí, na učenie a na prácu

V Koráne, ako aj vo výrokoch proroka Muhammada je mnoho dôkazov o tom, že islam prikázal tak mužovi, ako i žene povinnosť učiť sa všetko nové. V prorokových výrokoch sa uvádza:

“Vyhľadávanie poznania je povinnosťou každého muslima (či už muža alebo ženy).”

V manželskom živote uvedený výrok tiež platí, avšak s jednou výnimkou - manželka by sa mala učiť, dopĺňať svoje vedomosti až potom, keď si splní svoje povinnosti voči svojej rodine. Inak povedané, manželka sa má postarať najprv o svoju domácnosť, manžela a deti a až potom, v ostatnom čase sa môže venovať iným aktivitám. Nikdy to však nesmie byť na úkor rodiny a domácnosti.

Manželka podobne ako manžel nesie zodpovednosť za svoju rodinu i domácnosť, mala by nabádať členov svojej rodiny k dobru a odvrátať im zlo. Má dávať dobré rady a vyjadrovať názor tam, kde si myslí, že by to bolo užitočné a potrebné. V Koráne bolo zoslané:

“A veriaci (muži) a veriace (ženy) sú si navzájom oporou. Kážu dobro a zakazujú zlo a konajú modlitby a dávajú zakat (1) a poslúchajú Allaha a jeho posla; tých (zahrnie) Allah milosťou. Ved' Allah je mocný a múdry.”

Korán (9:71)

(1): Zakat je povinná dávka, ktorú muslim ročne platí zo svojho majetku na vopred určené účely.

“A Allah sľúbil veriacim (mužom) a veriacim (ženám) záhrady, pod ktorými tečú rieky, v ktorých budú prebývať naveky, a príjemné príbytky v záhradách Edenu (1) a priazeň od Allaha (zo všetkého) najväčšiu. To je veru to obrovské víťazstvo.”

Korán (9: 72)

(1): Záhrady edenu sú záhrady raja, záhrady večnosti.

6. Manželstvo a rozvod

6.1 Pojem a podmienky rozvodu

Prorok Muhammad (P.) povedal:

“U Allaha je najhoršia z dovolených vecí rozvod”.

Z uvedeného výroku je jasné, že rozvod v islame je síce povolený, avšak patrí medzi najhoršie veci, ktoré islam muslimovi v manželstve dovoľuje. K rozvodu by sa malo pristúpiť až po vyčerpaní všetkých prostriedkov na zachovanie manželstva.

Islam stanovil pravidlá rozvodu i ciele, na základe ktorých by sa malo postupovať.

Cieľom rozvodu by v žiadnom prípade nemalo byť ukrivdenie niektorému z manželov. Rozvod musí mať logickú a opodstatnenú príčinu. Prorok Muhammad (P.) povedal:

“Allah nemá rád ľudí, ktorí vymieňajú partnerov (často sa ženia a rozvádzajú) pre dosiahnutie pôžitku”.

Rozvodom sa v islame končí manželstvo. Končí sa manželské spolužitie, ktoré možno trvalo dlhé roky a v ktorom manželia prešli spoločne časť životnej cesty každého z nich. Pri rozvode sa preto vyžaduje, aby si manželia prejavili poslednú láskavosť, totiž aby rozvod prebehol čo najdôstojnejšie.

Manželia by nikdy nemali upadnúť na úroveň, ktorá by z inštitútu rozvodu učinila zbraň, ktorou sa jeden druhému v prípadoch nedorozumenia vyhráža. Treba si uvedomiť neblahé a ničivé účinky rozvodu na celú rodinu.

Rozvod sa uskutočňuje buď jednostranným manželovým vyslovením slova ”tallaktuky”, t.j. uvoľnil som ťa z manželského zväzku, alebo súdnym konaním. Jednotlivými druhmi rozvodu sa budeme zaoberať neskôr.

Rozvod, prípadne rozvodové konanie sa musí uskutočniť za nasledujúcich podmienok:

a. Rozvod sa nesmie uskutočniť v dobe, kedy je manželka v menštruačnom cykle. To znamená, že má byť v čase plynúcom medzi jedným a druhým menštruačným obdobím, ak cez toto obdobie nedošlo k žiadnemu intímne styku medzi manželmi.

Ak by sa predsa stalo, že by sa manželia rozviedli cez menštruačný cyklus manželky, rozvod je neplatný. Musia sa vrátiť k sebe a počkať, až manželka dosiahne nasledujúci menštruačný cyklus a po ňom sa môže rozvod uskutočniť za predpokladu, že za túto dobu nedôjde k intímne styku medzi manželmi.

Umarov syn (syn druhého chalífa Umara) sa rozviedol so svojou manželkou, keď mala menštruáciu. Umar to spomenul prorokovi Muhammadovi (P.), ktorý mu nato povedal: “Prikáž mu, aby sa k nej vrátil a zostal s ňou dovtedy, až sa zas dostaví jej menštruácia a až bude zasa

čistá. Ak by potom usúdil, že sa chce s ňou rozviesť, nech tak učiní predtým, ako sa jej dotkne, lebo to je doba, ktorú Allah prikázal, aby sa v nej rozvádžali ..”.

Cez menštruačný cyklus často bývajú ženy veľmi náladové a vystavené rôznym depresívnym stavom a myšlienkam. Je zrejmé, že aj preto sa rozvod počas tejto doby zakázal. V uvedenom období môže aj pod vplyvom takéhoto stavu manželka požiadať o rozvod, čo by možno neurobila v inom čase. Pokiaľ by manžel uskutočnil rozvod cez túto dobu, mohlo by to spôsobiť manželke väčšiu psychickú záťaž než v ostatných dňoch.

Pri rozvode je potrebné si overiť aj skutočnosť, či manželka nie je v stave tehotenstva, pretože takáto udalosť by mohla viesť k snahe manželov vyriešiť svoje spory a odstúpiť od rozvodu. Od chvíle, kedy sa manželia dozvedia o tehotenstve manželky, až po pôrod nie je možné uskutočniť rozvod. Pôrodom (alebo stratou plodu) táto prekážka zaniká.

b. Pri rozvode musia byť obaja manželia pokojní, nie v stave podráždenosti, ľahostajnosti či nepríčetnosti, pretože všetko, čo otupuje myseľ, city alebo spôsobuje nepríčetnosť jedného z nich (za predpokladu, že by to nebola dlhodobá choroba či nepríčetnosť), nie je v momente rozvodu prípustné. Trpezlivosť a neunáhlenosť je teda ďalšou podmienkou konania rozvodu. V Koráne bolo zoslané:

„Vy, ktorí veríte! Nie je vám dovolené, aby ste dedili ženy proti ich vôli; a nedržte ich, aby ste si mohli vziať časť toho, čo ste im darovali (1), iba že by sa dopustili zjavnej hanebnosti (2) a nažívajte s nimi v dobrom; a ak by sa vám sprotivili (3), azda sa vám sprotiví niečo, v čom Allah učiní veľké dobro“.

Korán (4:20)

(1): Táto veta je adresovaná manželom, aby nedržali svoje manželky v manželskom zväzku len preto, aby si mohli ponechať niečo z darov, ktoré im dali. (Vid' malý neodvolateľný rozvod.)

(2): Na čele ktorých je cudzoložstvo.

(3): A sprotivil by sa vám život s nimi, tak vydržte a buďte k nim trpezliví.

c. Manželia sa majú vyhýbať prezrádaniu tajomstiev svojho spoločného života, a to počas rozvodu, ako aj po ňom, najmä ak ide o skutočnosti, ktoré by mohli poškodiť niektorého z nich.

d. Tak ako pri sobáši, aj pri rozvode musia byť prítomní dvaja spôsobilí svedkovia, s výnimkou prípadov, keď to nie je možné (napr. počas pobytu na odľahlom mieste).

e. Zachovanie procesných náležitostí rozvodu, čo znamená, že rozvod má určitý postup, ktorý treba zachovať a ktorý nie je možné skrátiť alebo obísť za žiadnych okolností. 6.2 . Druhy a priebeh rozvodu

Podľa islamu sa rozvod môže uskutočniť tromi spôsobmi:

- 1, vyslovením manžela vety rozvodu (tu je možné rozvod až dvakrát dodatočne zrušiť);
- 2, súdnym rozhodnutím;
- 3, rozvod uskutočnený manželkou.

Aby manželka mohla kedykoľvek uskutočniť rozvod, je potrebné, aby sa takéto oprávnenie zakotvilo v samej sobášnej zmluve, t.j. aby manželka v sobášnej zmluve dostala od manžela splnomocnenie na prípadné uskutočnenie rozvodu. Rozdiel medzi rozvodom uskutočneným

manželkou a rozvodom súdnou cestou spočíva v tom, že pred súdom musí manželka dokázať oprávnenosť svojej žiadosti o rozvod, čo nemusí urobiť v prípade splnomocnenia zakotvenom v sobášnej zmluve.

Špecifickosť formy rozvodu v islame spočíva v možnosti manželov vrátiť sa k sebe dvakrát po odvolateľnom rozvode, ktorý uskutoční manžel.

Manželstvo sa rozvádza, ak manžel vysloví vetu rozvodu: “Rozvádzam sa s tebou”. V zjednodušenej forme to vyzerá nasledovne:

1*. Manžel vysloví vetu rozvodu po prvé. Tu sa manželstvo rozvedie, avšak s časovou podmienkou. To znamená, že ak by manžel nezrušil rozvod do uplynutia doby uddy, manželstvo zaniká a môže sa obnoviť len novou sobášnou zmluvou. Ak by však manžel rozvod zrušil pred uplynutím uddy, manželstvo ostáva platné aj naďalej.

2*. Manžel po zrušení prvého rozvodu vysloví vetu rozvodu druhýkrát (napr. po určitom nedorozumení za trvania toho istého manželstva a za podmienky, že medzi každým zrušením rozvodu a vyslovením ďalšej vety rozvodu musí byť časový odstup, najmenej doba jednej uddy). V tomto prípade sa postupuje tak, ako sme uviedli v predchádzajúcom bode.

3*. Manžel po zrušení druhého rozvodu vysloví vetu rozvodu po tretíkrát. Tu už nastáva automatický zánik manželstva a nie je už daná možnosť jeho obnovenia bez splnenia islamom stanovenej podmienky.

Z hľadiska toho, či došlo k prvému rozvodu (k prvému vysloveniu vety rozvodu), alebo poslednému (k tretiemu vysloveniu vety rozvodu), resp. či je možné rozvod zrušiť a obnoviť manželstvo, alebo nie, sa rozlišujú dva druhy rozvodu:

- Rozvod neodvolateľný (Talaq báen), kde už nie je možná obnova predchádzajúceho manželstva, pokiaľ sa nesplní islamom uložená podmienka.
- Rozvod odvolateľný (Taláq raž’i), kde je možné rozvod zrušiť alebo uzatvoriť novú sobášnu zmluvu (prvé a druhé vyslovenie vety rozvodu bod 1* a 2*).

6.2.1 Rozvod neodvolateľný (Taláq báen)

Neodvolateľný rozvod spôsobuje automatické zrušenie manželstva. Tento druh rozvodu môže byť menší a väčší.

- Menší rozvod: Neodvolateľný rozvod je tu označený za menší, pretože aj napriek tomu, že manželstvo zaniká, je možné ho znova obnoviť novou sobášnou zmluvou medzi tými istými manželmi bez potreby splnenia podmienky stanovenej pri neodvolateľnom väčšom rozvode. Neodvolateľný menší rozvod nastáva vtedy, ak dôjde k rozvodu (nie tretím vyslovením vety rozvodu bod 3* ale bod 1* alebo 2*) ešte pred tým, než dôjde k prvému intímному styku medzi manželmi po uzavretí sobáša. Rozvod nastáva tým, že manžel vysloví vetu rozvodu, čím manželstvo automaticky zaniká. Napr. ešte pred akýmkoľvek intímным stykom manželka požiada manžela o rozvod s tým, že odpustí manželovi veno, ktoré jej bolo určené pre prípad rozvodu.

Pokiaľ by k neodvolateľnému menšiemu rozvodu došlo, manžel môže uzavrieť s manželkou novú sobášnu zmluvu, resp. nové manželstvo bez ohľadu na dobu, ktorá uplynula od rozvodu (t.j. neprihliada sa tu na podmienku uplynutia doby uddy), avšak s tým, že počet možností vysloviť vetu rozvodu (pôvodne tri možnosti) sa po uzavretí novej sobášnej zmluvy znižuje o počet predtým vyslovených viet rozvodu, t.j. manžel sa rozvedie s manželkou vyslovením vety

rozvodu prvýkrát, rozvod nastáva automaticky. Manželia sa môžu k sebe vrátiť novou sobášnou zmluvou. Po uzavretí novej zmluvy však manželovi ostáva už vysloviť iba dva razy vetu rozvodu, aby sa rozvod stal väčším neodvolateľným rozvodom atď.

-Väčší rozvod: Neodvolateľný rozvod je tu označený za väčší, pretože po ňom nie je možný návrat bývalých manželov k sebe bez splnenia stanovenej podmienky.

Neodvolateľný väčší rozvod je rozvod, v ktorom bola vyslovená veta rozvodu už po tretíkrát (bod 3*).

Za života proroka Muhammada (P.) sa jeden muž rozviedol s manželkou takým spôsobom, že vyslovil vetu rozvodu ihneď trikrát po sebe: „Rozvádžam sa s tebou, rozvádžam sa s tebou, rozvádžam sa s tebou“ (bez toho, aby bral do úvahy časový odstup, ktorý musí deliť jednotlivé vyslovenia vety rozvodu). Keď sa o tom prorok Muhammad (P.) dopočul, veľmi ho to rozhnevalo a povedal: ”A či sa hrá s Knihou Božou a ja som medzi vami ?...”.

Takže v prípade, ak by manžel vyslovil všetky vety rozvodu po sebe, považuje sa to za vyslovenie vety rozvodu iba jedenkrát.

Pri vyslovení prvej alebo až druhej vety rozvodu (bod 1* a 2*) sa rozvod ešte nepovažuje za oficiálne uskutočnený. Oficiálne nastáva až vtedy, ak v oboch uvedených prípadoch (bod 1* a 2*) už uplynula doba uddy bez zrušenia (neoficiálneho) rozvodu alebo ak manžel vyslovil vetu rozvodu už po tretíkrát (bod 3*).

Pristúpme teraz k otázke, čo potom, ak nastane neodvolateľný väčší rozvod, čiže ak manžel vysloví vetu rozvodu po tretíkrát. Ako už vieme, manželstvo sa rozvádza bez možnosti uzavretia nového manželstva medzi rozvedenými manželmi. Obaja bývalí manželia sa nemôžu k sebe vrátiť, pokiaľ sa nesplní podmienka, že bývalá manželka sa vydá za niekoho iného a v prípade, ak by došlo k zrušeniu druhého manželstva, môže sa obnoviť prvé manželstvo s novou sobášnou zmluvou. To znamená, že keď sa manželia rozvedú, manželka sa musí vydať za niekoho iného (nie však s vôľou sa neskôr rozvieť, aby sa tak vrátila k prvému manželovi a tým obišla podmienku, ktorú islam uložil) a skúsiť manželský život s ním. Ak by neskôr zistila, že jej prvé manželstvo bolo lepšie a uprednostnila by návrat k prvému manželovi, mala by možnosť druhé manželstvo ukončiť a uzavrieť nové manželstvo s prvým (bývalým) manželom.

Podmienka, ktorú islam vyžaduje, vytvára manželke možnosť spoznať život s iným manželom a v inom manželskom prostredí. Spozná zlé i dobré stránky svojho bývalého manžela a poučí sa, ak bola príčina rozvodu v nej. Môže sa stať, že manželka nájde pokoj a šťastie, ktoré nenašla u svojho bývalého manžela, v novom manželstve, a teda zotrvá v ňom. Okrem iného je táto podmienka daná, aby sa rozvod nestal obvyklou záležitosťou pri akomkoľvek spore manželov.

Počet manželstiev a rozvodov, ktoré môžu muž a žena uskutočniť, nie je limitovaný, avšak manželka môže mať v tom istom čase len jedného manžela a manžel najviac štyri manželky. Tu si ale treba uvedomiť obsah a zmysel výroku proroka Muhammada (P.), v ktorom hovorí:

“Allah nemá rád ľudí, ktorí menia partnerov (často sa ženia a rozvádžajú) pre dosiahnutie pôžitku”.

V skutočnosti sa manželstvo založené čisto na uspokojenie akejkoľvek dočasnej potreby zakazuje, resp. sa nepovažuje za manželstvo. Keď sa človek odhodlá vstúpiť do manželstva,

musí to urobiť s úmyslom zotrvať v ňom až do konca života (pokiaľ nenastane situácia, ktorá by viedla k jeho zániku).

Na záver treba ešte pripomenúť, že medzi rozvodom a prípadným novým manželstvom musí uplynúť najprv stanovený čas uddy.6.2.2 Rozvod odvolateľný (Talak raž'í)

Odvolateľným rozvodom sa neruší manželstvo ihneď (bod 1* a 2*), ale až po uplynutí uddy. Počas tejto doby sa môžu obaja manželia vrátiť k sebe vyslovením slova „Ražžautuky“ manželom, t.j. „Vrátil som ťa.“ Vyslovením tejto vety sa manželia vracajú k sebe bez potreby uzavretia novej sobášnej zmluvy. Ide tu o tzv. podmienený rozvod, kde úplná platnosť rozvodu predpokladá uplynutie doby uddy. V prípade, ak by sa manželia pred uplynutím doby uddy k sebe nevrátili, rozvod je už úplný a manželke prináleží veno, ktoré bolo dohodnuté v sobášnej zmluve pre prípad rozvodu.

Určenie kategórie rozvodu má svoje opodstatnenie aj v dedičskom práve, pretože napr. rozvod uskutočnený za účelom vydedenia manželky sa vyhlasuje za neplatný a manželke prináleží povinný podiel, ktorý jej Korán z dedičstva zabezpečil.

Ku kategórii neodvolateľného rozvodu zaradujeme nasledujúce situácie:

1. Ak rozvod nastane ešte pred fyzickým stykom medzi manželmi (neodvolateľný menší rozvod).

2. Ak manželka požiada manžela o rozvod s predbežnou dohodou, že mu poskytne určitú peňažnú náhradu za škodu, ktorá mu môže v dôsledku rozvodu vzniknúť.

3. Ak manžel vyslovil vetu rozvodu (nie však po tretíkrát) a uplynula doba uddy manželky bez toho, aby manžel tento rozvod odvolal. Tu sa manželia môžu k sebe vrátiť, avšak len na základe novej sobášnej zmluvy a nového sobáša.

4. Ak manžel vysloví už po tretíkrát slovo rozvodu (väčší neodvolateľný rozvod).

5. Rozvod uskutočnený na písomný príkaz sudcu. Sú to prípady rozvodu, keď sudca rozvedie manželstvo na požiadanie manželky pre určité manželove nedostatky, napr. pre jeho hrubé zaobchádzanie s ňou, pre jej neustále ponižovanie a ubližovanie. Ďalej je to prípad, ak manžel opustil manželku po dobu jedného roka a manželka bola tým poškodená atď.

Pokiaľ by došlo k rozvodu a manželia by sa chceli k sebe vrátiť (v bodoch 1, 2, 3 a 5) musia uzavrieť nové manželstvo a novú sobášnu zmluvu bez potreby splnenia podmienky uvedenej pri väčšom neodvolateľnom rozvode. V prípade bodu 4 je nutné najprv splniť podmienku uvedenú pri väčšom neodvolateľnom rozvode.

Ak dôjde k rozvodu, manželka počas uddy má ostať v manželskom dome (spolu s manželom), až kým sa udda neskončí. Nemala by ho opúšťať, resp. sa presťahovať a manžel nemá právo ju z neho vystáť bez príčiny. Toto ustanovenie má opodstatnenosť najmä v tom, že počas uddy sa manželia ešte stále môžu vrátiť k sebe, pokiaľ by nešlo o vyslovenie vety rozvodu už po tretíkrát, t.j. o neodvolateľný rozvod. Manželia počas uddy ostávajú spolu aj z toho dôvodu, aby ešte stále zvažovali, či sa k sebe nechcú vrátiť. Na to, aby manžel manželku v dobe uddy vrátil, t.j. aby pokračovali v manželstve, nestačí len manželova vôľa manželku vrátiť do manželstva, ale musí s takýmto návratom súhlasiť aj manželka. Taktiež je to určitý prejav úcty voči bývalému manželstvu a ku všetkému, čo spolu prežili. Počas uddy však medzi manželmi nesmie prísť k pohlavnému styku, pretože tým by došlo k jej prerušeniu.

Keď sa udda už blíži ku koncu, obaja manželia sa musia rozhodnúť a zvoliť jednu z dvoch možností:

- Bud' sa v dobrom vrátia k sebe, zotrávajú v spoločnom manželstve,
- alebo sa rozídu v pokoji bez akýchkoľvek hádok či nenávisti.

Ak by došlo k pohlavnému styku medzi manželmi počas uddy (samozrejme len v prípade prvého alebo druhého vyslovení vety rozvodu), udda by prestala plynúť a rozvod by sa pozastavil. To znamená, že pohlavným stykom manželia vyjadrili jasnú vôľu v manželskom živote pokračovať.

Tu treba upozorniť, že pokračovanie manželov v manželstve je vždy preferované pred rozvodom, avšak takýto návrat nesmie mať v žiadnom prípade za cieľ ublížiť niekomu z manželov alebo zámerne predlžovať dobu trvania rozvodu. Korán o tom hovorí:

„A keď sa rozvediete so ženami (1) a dosiahli by (stanovenú) lehotu (2), tak si ich (u seba) ponechajte v dobrom, alebo ich uvoľnite (3) v dobrom. A nedržte ich (násilne s úmyslom) im uškodiť a krivdu páchať (4). A kto tak učiní, ten krivdí (sám) sebe. A neberte Allahove znamenia (5) na posmech a spomeňte si na dobrodenie Allaha voči vám a (na to,) čo vám zoslal z Knihy a z múdrostí, aby vás tým napomenul (6). A bojte sa Allaha a vedzte, že Allah o všetkom vie.“

Korán (2:231)

(1): So svojimi manželkami rozvodom odvolateľným.

(2): Čiže dosiahli by koniec doby uddy.

(3): Nechajte ich dokončiť uddu až do konca, aby sa uvoľnili z doterajších manželských záväzkov a aby sa uvoľnili z manželského zväzku.

(4): Nedržte svoje manželky v manželstve proti ich vôli tým, že vždy, keď nastane doba, kedy sa má skončiť ich udda, ich vrátite znova, aby ste im neumožnili oslobodiť sa z manželstva. Predtým než bol tento zákaz zoslaný, niektorí manželia sa rozviedli s manželkou po prvé. Keď sa blížila doba uddy, ku koncu ich vrátili znova do manželstva s úmyslom predĺžiť dobu ich uddy, a nie s vôľou pokračovať s nimi v manželstve, a tým mnohé ženy nútili, aby sa z manželstva vykúpili, resp. aby manželovi odpustili veno ako náhradu za ich žiadosť o rozvod.

(5): Čiže Allahove zákony, ktoré vám zoslal.

(6): Spomeňte si na múdrostí, ktoré vám Boh najvyšší zoslal v Koráne, aby vás tým napomenul a pripomenul vám to, čo je pre vás najlepšie v pozemskom živote i v živote posmrtnom.

Keď islam povolil, aby sa manželia mohli vrátiť k sebe len dvakrát po vyslovení vety rozvodu, vychádzal z toho, že v prvých rokoch islamu sa muži rozvádzali so ženami a vracali sa k sebe, koľkokrát chceli. Jedného dňa však došlo k hádke jedného manžela s manželkou, kedy manžel pohrozil svojej manželke, že sa s ňou ani nerozvedie a ani s ňou nebude žiť. A keď sa manželka spýtala, ako to chce urobiť, odpovedal: „Rozvediem sa s tebou a keď sa bude blížiť koniec tvojej uddy, znova sa k tebe vrátim“. Manželka to potom povedala prorokovi Muhammadovi (P.), načo mu Boh najvyšší zoslal verš, v ktorom sa uvádza:

“Rozvod je dva razy...” a doba uddy bola ohraničená tromi menštruačnými cyklami manželky.

Stručne možno zhrnúť:

Ak by sa manželia rozviedli po prvýkrát, majú možnosť vrátiť sa k sebe do skončenia uddy len manželovým vyslovením vety „Vrátil som ťa“. Ak by sa však udda skončila, môžu to urobiť len uzavretím novej sobášnej zmluvy, resp. nového manželstva.

Ak by sa rozviedli po druhý raz, platia tie isté podmienky.

Pokiaľ by však manžel vyslovil vetu rozvodu po tretíkrát, resp. manželia by sa rozviedli po tretíkrát, nemôžu sa k sebe už vrátiť ani novou sobášnou zmluvou, pokiaľ sa nesplní podmienka, že sa manželka vydá za niekoho iného a rozvedie sa s ním, pričom ňou uzavreté druhé manželstvo nesmie mať v žiadnom prípade za cieľ rozviesť sa a vrátiť sa k prvému manželovi.

Takže islamský právny systém pripúšťa odvolať rozvod dva razy. Pokiaľ by sa manželstvo rozviedlo po tretíkrát, nastáva už pochybnosť, či manželia (alebo niektorý z nich) majú vôľu v manželstve naďalej zotrvať, alebo nie.

Ako sme už spomenuli, v prípade, ak dôjde k “Al Lián” (čiže k obvineniu z nevery) medzi manželmi, rozvod nastáva automa-ticky bez uddy a bez čohokoľvek ďalšieho a obaja bývalí manželia sa nikdy viac už nemôžu vziať a spoločne žiť.

6.3. Kedy môže manželka požiadať o rozvod alebo o vyhlásenie neplatnosti manželstva ?

Medzi základné práva, ktoré islam zabezpečil manželke, je starostlivosť o ňu, čo už bolo podrobne uvedené v predchádzajúcej kapitole. Ak by došlo k nedorozumeniu medzi manželmi a manžel by v dôsledku toho ignoroval manželku alebo by sa jej vyhýbal po dobu viac, než by to ona dokázala vydržať, alebo ak by manžel prisahal, že sa jej už nikdy nedotkne, dáva sa mu lehota štyroch mesiacov na to, aby svoje rozhodnutie odvolal a pokračoval v normálnom živote spolu so svojou manželkou. Pokiaľ by však aj po uplynutí tejto lehoty trval na svojom, manželka môže požiadať súd, aby ich manželstvo rozviedol. Súd manželstvo rozvedie z dôvodu, že manžel prestal plniť svoje manželské povinnosti voči manželke.

Medzi ďalšie dôvody, pre ktoré manželka môže súd požiadať o zrušenie manželstva, patrí napríklad:

- zlé zaobchádzanie zo strany manžela, alebo jeho rodiny či príbuzných, pokiaľ by manžel tomu nezabránil, alebo by tomu nemohol zabrániť;
- dlhšia neodôvodnená neprítomnosť manžela;
- ak by manželka stratila vôľu žiť s manželom, môže požiadať súd, aby manželstvo rozviedol s tým, že sa zriekne vena alebo sa dohodne s manželom na inom majetkovom vyrovnaní. Nepripúšťa sa v žiadnom prípade, aby manžel ubližoval manželke s cieľom prinútiť ju požiadať o rozvod, aby tým od nej dosiahol navrátenie či zaplatenie určitého odškodného;
- keďže v islame nie je prípustný akýkoľvek predmanželský intímny vzťah, islam dal obom manželom právo na rozvod pre prípad, ak by sa u jedného z nich po sobáši objavili fyzické alebo duševné vady, s ktorými druhý manžel nebol oboznámený. Manželke islam takéto právo zabezpečil tým, že jej umožnil požiadať súd o zrušenie manželstva, pokiaľ by sa po svadbe ukázal u manžela nedostatok, na ktorý ju on pred svadbou neupozornil, napr. ak by bol impotentný, trpel určitou chorobou atď. Otázka, či vada už existovala pred uzavretím manželstva, alebo vznikla až po jeho uzavretí, má svoje opodstatnenie v tom, že pokiaľ by uvedená vada existovala pred uzavretím manželstva a druhý partner by o nej nebol upovedomený, vzniká mu vymáhateľný nárok na odškodné a na úhradu utrpenej ujmy, na čo v inom prípade nárok nemá.

Ak by manželka žiadala od manžela rozvod bez presvedčivého dôvodu, zhrešila by. To potvrdzuje aj prorok Muhammad (P.), keď povedal:

“Akákoľvek manželka, ktorá by požiadala od svojho manžela rozvod bez príčiny, nezacíti vôňu raja”.

Záverom možno jednoznačne povedať, že rozvod, aj keď je dovolený a pripúšťa sa, nie je jednoduchou záležitosťou. Jeho následky sú často nevyčísliteľné a majú ťažký dopad najmä na deti. Spoločný život v manželstve sa roky trpezlivo buduje a bolo by veľmi nespravodlivé nedať mu šancu prežiť i krízu, ktorá ho môže niekedy postihnúť.

6.4. Opatera dieťaťa a starostlivosť oň po rozvoze rodičov

Opatrovníctvo, resp. starostlivosť o dieťa islamský právny systém zaraďuje medzi základné práva dieťaťa. Toto právo zahŕňa starostlivosť oň, o jeho výchovu a pomoc v záležitostiach, ktoré samo nezvládne.

Pod opatrovníctvom, resp. starostlivosťou o dieťa, sa tu rozumie starostlivosť o maloleté dieťa, o jeho potreby a výchovu. Opatrovníkom je osoba ženského pohlavia (zvyčajne matka), ktorá sa stará o výchovu dieťaťa, pričom však nespravuje jeho majetok, pokiaľ by nejaký malo.

Starostlivosť o dieťa možno uložiť aj súdnym príkazom jednému z rodičov alebo obom (napr. v prípade rozvodu), pokiaľ by si to vyžadoval záujem dieťaťa a nebolo by nikoho iného, kto by túto povinnosť voči dieťaťu vykonal (napr. jeho stará matka).

V prípade rozvodu islam dieťa (splodené rozvádžajúcimi sa manželmi) zveruje do starostlivosti, resp. opatery matky, pokiaľ by neexistovali dôvody, ktoré by tomu bránili (napr. že matka nespĺňa podmienky, ktoré sa vyžadujú na opatrovníctvo), alebo pokiaľ by dieťa nepotrebovalo špecifickú opateru (napr. je postihnuté a treba sa oň starať špeciálnou starostlivosťou v ústave).

Islam prisúdil opatrovníctvo nad dieťaťom matke najmä preto, že matka svojmu dieťaťu (najmä v prvých rokoch života) venuje omnoho viac času než otec.

Jedného dňa prišla žena k prorokovi Muhammadovi (P.) a povedala mu:

„Posol Boží ! Moje brucho bolo môjmu synovi nádobou a moje náruče mu bolo úkrytom a moje prsia mu boli napájadlom a jeho otec mi povedal, že mi ho vezme. (Prorok) povedal: Ty si ním oprávnená, pokiaľ sa nevydáš“.

6.4.1. Poradie určujúce opatrovníka pre dieťa

Keďže starostlivosť o dieťa patrí v prvom rade matke, opatrovníctvo ako také patrí do rodiny matky pred rodinou otca. Napr. ak by matka nespĺňala niektorú z podmienok opatery, preberá starostlivosť o dieťa jej matka. Pokiaľ by stále existovala prekážka opatery aj voči starej matke dieťaťa, prechádza opatera na matku otca, potom na sestru dieťaťa, potom na sestru matky, potom na sestru otca, potom na dcéru sestry dieťaťa, potom na dcéru matkinej sestry atď., a to podľa určenia súdu.

Pokiaľ by dieťa nemalo rodičov ani žiadnych príbuzných (alebo pokiaľ by nikto z nich nespĺňal podmienky opatrovníctva), opatrovník sa určuje rozhodnutím súdu aj z cudzích osôb.

6.4.2. Podmienky opatrovníctva

Osoba opatrovníka, resp. osoba, ktorá sa stará o dieťa, musí spĺňať nasledujúce kritériá.

1. Právnu spôsobilosť a spôsobilosť na právne úkony, pretože osoba, ktorá sa má o dieťa starať, musí byť spôsobilá aj na právne úkony spojené s touto starostlivosťou a s jej výkonom. Napr. osoba opatrovníka nesmie byť duševne narušená.

2. Plnoletosť.

3. Spôsobilosť na výchovu. Matka nesmie byť napr. chorá, priveľmi stará, aby nezanedbávala starostlivosť o dieťa a jeho výchovu atď. Avšak v neposlednom rade treba brať zreteľ aj na správanie opatrovníka a na jeho vlastnosti, napr. aby matka nebola závislá na alkohole alebo na inej návykovej látke alebo aby sa k deťom nesprávala hrubo atď.

4. Aby bola osoba opatrovníka muslimkou, a to z toho dôvodu, že je veľmi dôležité, v akom prostredí dieťa vyrastá.

5. Aby nebola osoba opatrovníka vydatá. To znamená, že matke prislúcha výchova dieťaťa, až pokiaľ sa nevydá. Táto podmienka je však daná najmä preto, aby sa dieťa nedostalo do rodiny, v ktorej by sa necítilo dobre alebo v ktorej by mu bolo ukrivdené na úkor ostatných detí. Niektoré islamské školy však neviažu automatický zánik opatrovníctva na vydaj ženy. Podľa nich opatrovníctvo pokračuje, až pokiaľ voči nemu niekto nevznesie námietku.

Počas manželstva a počas uddy je povinnosťou manžela manželku a deti zaopatriť. Pokiaľ by došlo k rozvodu a prešla by doba uddy, je povinnosťou otca dieťaťa zaopatriť matku a dieťa z finančného hľadiska, a to od momentu, kedy sa dieťa dostalo do opateru matky (resp. niekoho iného). To znamená, že otec je povinný zabezpečiť matke i dieťaťu vhodné obydlie (pokiaľ by ho nemala), ošatenie, jedlo atď. až po dobu, kým opatrovníctvo nezanikne. Finančné zaopatrenie otca dieťaťa voči dieťaťu a jeho matke sa vymeriava podľa finančnej situácie otca. Otec dieťaťa sa teda môže s matkou, pokiaľ matka dieťa opatruje (nie však počas trvania manželstva alebo uddy), dohodnúť, že jej určí pravidelnú peňažnú dávku na jej výdavky a výdavky dieťaťa, pokiaľ sa o dieťa bude starať a nebude napr. pracovať. Takúto dohodu je však dobré spísať, pretože nároky z nej (pokiaľ by nedošlo k splneniu alebo odpusteniu) sú súdne vymáhateľné.

Islam v každom prípade určil matke odmenu za opateru dieťaťa nezávisle od povinnosti otca zabezpečiť výživu matky i dieťaťa. Táto odmena sa určuje podľa finančnej situácie otca a na základe dohody medzi otcom a matkou, resp. osobou, ktorá opatruje dieťa.

To znamená, že islam starostlivosť o dieťa (bez ohľadu na osobu opatrovníka) vysoko oceňuje. Z tohto dôvodu okrem nárokov na zabezpečenie bežných potrieb prislúcha matke aj odmena za opatrovanie dieťaťa. Výšku takejto odmeny si určuje otec a opatrovník. Matka, resp. opatrovník, sa však takejto odmeny môže aj zriecť.

Odmenu možno určiť dohodou. Pokiaľ by k nej nedošlo, vykoná sa to pomocou súdnych orgánov.

Islamské právo ďalej rozvádza riešenie prípadov a situácií, kedy nedôjde k dohode medzi otcom (alebo poručníkom dieťaťa) a matkou ohľadom odmeny za opateru. Určenie takejto odmeny sa však vždy riadi praxou a zvyklosťami prevládajúcimi v tej ktorej krajine a s prihliadnutím na finančné pomery otca.

6.4.3. Koniec doby opateru

Moment skončenia opatrovníctva sa viaže na skutočnosť, kedy sa dieťa už dokáže postarať samo o seba, kedy sa dokáže už najesť, obliecť atď., čiže kedy už nepotrebuje pomoc matky na vykonanie tých najnutnejších potrieb. Niektoré právne poriadky islamských krajín vymedzujú dobu opateru dovŕšením veku 7 až 9 rokov, pričom túto dobu môžu rodičia po dohode predĺžiť alebo v opodstatnených prípadoch ju súd môže na žiadosť niektorého z rodičov skrátiť či predĺžiť.

Matka je povinná zo zákona starať sa o dieťa, až pokým nedovŕši druhý rok svojho života. Po skončení týchto dvoch rokov má matka už možnosť odmietnuť starať sa o dieťa.

Po skončení opatrovníctva zaniká povinnosť otca poskytovať odmenu matke, resp. osobe, ktorá dieťa opatrovala.

Po skončení opatrovníctva si dieťa vezme otec k sebe. Pokiaľ by došlo k nezhode medzi otcom a matkou, u koho dieťa ostane, môže sa dať možnosť dieťaťu, aby sa rozhodlo, u koho by chcelo zostať.

Hlavná zásada, ktorou sa majú rodičia alebo súd riadiť pri určovaní osoby opatrovníka, je prospech samého dieťaťa. Ak by sa napr. skončila doba opatrovníctva a existovala by dohoda medzi otcom a matkou, že dieťa po skončení doby opatrovníctva prejde k otcovi, súd by mohol takúto dohodu pozastaviť a ponechať dieťa u matky, pokiaľ by zistil, že otec vedie štýl života, ktorý neprospeje výchove dieťaťa. V súdnych sieňach sa stretávame s rôznymi prípadmi, kedy súd aj napriek dohode rodičov takúto dohodu pozmenil pre dobro samého dieťaťa. Ibn Tejmíja (jeden z popredných islamských vedcov z oblasti islamských vied) spomenul prípad, kedy sudca prisúdil starostlivosť o chlapca matke aj napriek tomu, že chlapec si želal zostať so svojím otcom. Ibn Tejmíja hovoril:

„Jedného dňa sa otec s matkou nezhodli ohľadom toho, u koho dieťa ostane a postúpili to na súd. Keď sa sudca spýtal chlapca, u koho by chcel zostať, chlapec odpovedal, že u svojho otca. Nato matka povedala sudcovi, aby sa spýtal jej syna, prečo chce zostať u svojho otca. Keď sa ho sudca spýtal, chlapec odpovedal: „Pretože moja matka ma posiela do školy a učiteľ ma karhá a môj otec ma necháva hrať sa s mojimi priateľmi“. Nato sudca rozhodol, aby chlapec ostal u matky aj napriek tomu, že sa chlapec rozhodol pre otca, pretože to bolo v jeho prospech. Taktiež sú prípady, kedy sa otec po rozvoде o dieťa nestará, a preto matka, ak spĺňa všetky podmienky opatrovníctva, má právo na to, aby dieťa ostalo u nej.

V stručnosti možno zhrnúť:

- Pokiaľ by došlo k rozvodu alebo k úmrtiu matky, zveruje sa výchova dieťaťa matke alebo inej osobe podľa určeného poradia.

- Matka má nárok na odmenu za výchovu dieťaťa (mimo manželstva). Je to právo, ktoré jej prislúcha za to, že obetuje svoj čas (napr. nepracuje) na správnu a dostatočnú výchovu dieťaťa. Matka sa takejto odmeny môže aj zriecť, alebo ju otcovi či poručníkovi dieťaťa odpustiť.

- Matka a dieťa majú právo na zaopatrenie zo strany otca alebo poručníka dieťaťa (pokiaľ by jeho otec nežil). Takéto zaopatrenie sa pritom posudzuje podľa finančných možností otca, ktorý má svojmu dieťaťu a jeho matke zabezpečiť slušné bývanie (aj keď napr. len prenájmom obydlia), ošatenie, stravu atď.

- Po skončení doby opateru stráca matka nárok na odmenu, pričom jej prislúcha aj naďalej právo na zaopatrenie zo strany otca, pokiaľ dieťa ostáva u nej.

Poznámky

Allah - Slovo Allah znamená v arabskom jazyku Boh. Či teda použijeme prvé, alebo druhé slovo, vždy tým rozumieme to isté. Muslimovia uznávajú posolstvá a prorokov, ktorí boli zoslaní od čias Adama (Mier s ním) až po proroka Muhammada (P.). V dôsledku toho uctievať toho istého Boha, ktorého uctievať kresťania a židia, avšak s jedným a hlavným rozdielom - muslimovia totiž uznávajú jednosť Boha, ktorý nesplodil a nebol splodený.

Druh rozvodu - Pri uzatváraní sobášnej zmluvy sa určí manželke určité odškodnenie, ktoré jej má manžel zaplatiť v prípade, ak by sa s ňou rozviedol a bol by on príčinou rozvodu. Rozvod sa môže uskutočniť aj dohodou medzi manželmi, a to na žiadosť manželky, a to tým spôsobom, že manželka odstúpi manželovi uvedenú čiastku, ktorú mala dostať, keďže ona žiadala o rozvod, a nie manžel, a tým sa manžel oslobodí od zaplatenia tejto uvedenej peňažnej náhrady. Rozvod delíme na odvolateľný a neodvolateľný.

Hadis - znamená v arab. jazyku výrok proroka Muhammada (P.).

Káfir - je človek, ktorý vôbec neuznáva existenciu Boha.

Mušrik - je človek, ktorý síce uznáva existenciu Boha, ale pridružuje k nemu iné božstvá alebo prostredníkov, ktorí ho majú k Nemu priblížiť.

(P.) - Skratka, ktorú používame vždy za prorokovým menom a znamená "Požehnanie a mier s ním". Je to hlavne pre muslimov, aby nezabudli túto vetu vyslovovať po vyslovení mena proroka Muhammada. Táto veta vyjadruje prosbu k Bohu najvyššiemu, aby požehnal proroka Muhammada a aby zoslal naňho mier. V jednom zo svojich výrokov prorok Muhammad (P.) označil za priveľmi lakomého muslima toho, kto mu nezaželá požehnanie a mier pri vyslovení jeho mena.

Talaq (rozvod) - V Koráne, v islame, ako i v arabskom jazyku vo všeobecnosti sa rozvod označuje slovom Talaq. Znalec arabského jazyka, pokiaľ by chcel hľadať význam tohto slova v akomkoľvek arabskom slovníku, musí zistiť najprv koreň slova a potom podľa neho hľadať. Koreň slova talaq je T-L-Q, čo presne znamená uvoľnenie, oslobodenie, rozchod. Slovo talaq znamená teda v prípade, ak sa ním označuje rozvod, uvoľnenie, oslobodenie z manželského zväzku alebo rozchod manželov.

Upresnenie významu tohto pojmu je dôležité najmä z toho hľadiska, že aj v dnešnej dobe sa stále objavujú publikácie o islame, ktoré slovo "talaq" prekladajú ako vyhnanie alebo zapudenie, čo nezodpovedá v žiadnom prípade arabskému alebo islamskému ponímaniu či významu tohto slova.

Udda - je určená doba, počas ktorej sa manželia môžu vrátiť k sebe po prvom alebo druhom vyslovení vety rozvodu bez potreby uzavretia novej sobášnej zmluvy. Po vyslovení vety rozvodu a počas uddy manželka ostáva v manželskom dome, avšak akýkoľvek telesný styk medzi

manželmi sa zakazuje. Pokiaľ sa doba uddy neskončí, je prísne zakázané, aby niekto požiadal manželku o ruku alebo takúto vôľu naznačil (okrem prípadu neodvolateľného väčšieho rozvodu). Udda sa stáva povinnou záležitosťou, akonáhle by manžel s manželkou ostali spoločne po uzavretí sobáša osamote (niektoré islamské školy vyžadujú, aby došlo k pohlavnému styku medzi manželmi).

Udda je časovo určená uplynutím troch menštruačných cyklov, ak manželka menštruáciu má, ak nie, tak sa čas uddy vymedzil tromi mesiacmi. Pokiaľ by bola manželka tehotná, čas uddy sa končí až pôrodom alebo potratom. Ak by manžel zomrel, udda sa stanovuje na štyri mesiace a desať dní, kedy sa stotožňuje s dobou smútku za manželom.

Mahr (Veno) - znamená určené množstvo peňazí, ktoré manžel daruje manželke pri uzatváraní manželstva. Veno sa delí na dve časti:

1. Mahr muqaddam, t.j. veno, ktoré sa dáva neveste pri uzavretí manželstva ako dar manžela svojej neveste,
2. Mahr muachchar, t.j. veno, ktoré sa manželke dá v prípade rozvodu a za podmienky, že ona nebola príčinou rozvodu.

Oba druhy vena sa dohodnú a spíšu v sobášnej zmluve, najmä ich výška a doba splatnosti.

Wali - Waliho pri sobáši možno charakterizovať ako osobu mužského pohlavia, dospelú, spravodlivú, dodržiavajúcu zásady islamského náboženstva (od poslednej podmienky možno upustiť, ak nevesta nie je muslimkou), ktorá zastupuje nevestu pri uzatváraní manželstva, resp. sobášnej zmluvy. Zvyčajne to býva osoba žene blízka (otec, brat a pod. podľa určitého poradia), ktorá však pochádza z otcovej vetvy. Waliho povinnosťou je pomáhať žene pri niektorých úkonoch, pri zostavovaní sobášnej zmluvy, pri zorientovaní sa v každodennom živote atď. Do veľkej miery sa starostlivosť waliho dá porovnať s rodičovskou povinnou starostlivosťou o deti v novodobých zákonných úpravách.

Žihad - Žihad v arabskom jazyku znamená „vynaložiť úsilie“, t.j. vykonať všetko, čo je v silách človeka, na to, aby dosiahol cieľ. V islamskom ponímaní žihad znamená to isté, t.j. vynaložené úsilie na dosiahnutie Božej spokojnosti. Napr. keď manžel pracuje, aby zabezpečil živobytie svojej rodine, tak koná žihad, keď manželka dbá a stará sa o svojho manžela, je jej sľúbená taká odmena ako za žihad atď. To znamená, že žihad je všetko, čo muslim koná a sleduje tým Božiu spokojnosť.

Použitá literatúra

1. Fuqh Al Sunna, druhý zväzok (v arabskom jazyku), Al Sayyed Sábeq, Al Rajján, Káhira, rok vydania 1990 (1411 podľa islamského kalendára).
2. Následky sobášnej zmluvy v islamskom práve (v arabskom jazyku), Dr. Ahmad Usman, Rijád, Saudská Arábia 1981 (rok 1401 podľa islamského kalendára).
3. Dovoľené a zakázané (v arabskom jazyku), Dr. Jusef Al Qaradáwi, Damašek, Sýria (štrnásťte vydanie), Al Maktab Al Islámi 1985 (rok 1405 podľa islamského kalendára).
4. Fiqh Al-Mar'a Al-Muslima (v arabskom jazyku), Ibrahim M Al-Žamaľ, Maktabet Al-Kor'án 1981 (1402 podľa islamského kalendára).
5. Šťastné islamské manželstvo a slušnosť medzi manželmi (v arabskom jazyku), Abú Háméd Al Ghazáli.
6. Právo manžela voči manželke a právo manželky voči manželovi (v arabskom jazyku), Táha Abdullah Al Afífi
7. Manželstvo v islamskom práve (v arabskom jazyku), Muhammad Sáleh Al Usejmín, Abd Al Aziz Bn Muhammad Bn Dáved
8. Dôsledky manželskej zmluvy a sobáša v islame (v arabskom jazyku), Dr. Ahmed Osmán, Saudská Arábia
9. Islamské manželstvo (v arabskom jazyku), Táreq Ismail Kachia, M.A.Al-Zu'by, Homs, Sýria (tretie vydanie) 1982 (1402 podľa islamského kalendára).
10. Safwat Al-Tafásir (výklad Koránu v arabskom jazyku), Dr. M.A.Al-Sábuny, Dár Al-Korán Al-Kerím, Bejrut 1981 (1402 podľa islamského kalendára).
11. The noble Qur'an in the English language, Dr. Muhammad Taqi-ud-Din Al Hilali a Dr. Muhammad Muhsin Khan. Islamic University, Al-Madina Al-Munawwara, Dar-us-Salam, Riyadh, Saudi Arabia, 1985 (1405 podľa islamského kalendára).
12. Svätý Korán, The Holly Quran with Czech transletion, GB 1990.
13. Muchtár Al Siháh (v arabskom jazyku), Muhammad Bn Abí Bakr Bn Abdul Qáder Al-Rázi, Dár Al-Iršád, Homs, Sýria 1989 (1410 podľa islamského kalendára).

14. Zaostrenie na islam (v českém jazyku), Hammudah Abdalati, El Ittihad el Islami, Ústredie islamských náboženských obcí v Československu, Česká republika.

15. Islam ideál a skutočnosť (v českém jazyku), A. Krikovová, M. Mendel, Z. Muller, Panorama, Praha 1990.

16. Úvod do sociológie pre právnikov (v slovenskom jazyku), doc. PhDr. Emília Bakošová, CSc., Právnická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava 1993.

17. Alkohol a jeho problémy v dnešnej dobe, časopis News Week, január 1988.

PodĎakovanie

VĎaka Bohu najvyššiemu za to, že mi dal silu predloženú prácu doviest' až do konca. Moja vĎaka patrí každému, kto sa podieľal na vydaní tejto publikácie.

Publikácie, ktoré si môžete u nás objednať

1. Korán, tridsiata časť s vysvetlivkami v slovenskom jazyku.
Rozsah: 80 strán vrátane obalu.

2. Manželstvo v islame
Rozsah: 116 strán vrátane obalu.